

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

**IAULIŲ UNIVERSITETAS
LINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Audrius TUPIKAS

**EKSTREMALIŲ SITUACIJŲ IR GELBĖJIMO SISTEMOS
VALDYMAS: SITUACIJA, PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMO
GALIMYBĖS**

Magistro darbas

Tyauliai, 2010

Audrius TUPIKAS

**EKSTREMALIŲ SITUACIJŲ IR GELBĖJIMO SISTEMOS
VALDYMAS: SITUACIJA, PROBLEMAS IR JŲ SPRENDIMO
GALIMYBĖS**

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)
Šaka - viešasis administravimas

**Teigiu, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu vadybos studijų programos
magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas:**

Magistro darbo autorius.....
(vardas, pavard , para-as)

Vadovas.....
(pareigos, vardas, pavard , para-as)

Recenzentas.....
(pareigos, vardas, pavard , para-as)

Ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo: situacija, problemos ir jų sprendimo galimybės

Magistro darbas

Magistro baigiamajame darbe teoriniu aspektu analizuojama ekstremali valdymo samprata bei svarbiausi jos charakterizuojantys aspektai, vardijamos galimos ekstremalios situacijų pasekmės, nagrinjami gelbėjimo sistemos valdymo ypatumai esant ekstremalioms situacijoms, aptariama Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos Lietuvoje struktūra jos uždaviniai, išsamiai nagrinjami ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo ypatumai. Ekspertinio tyrimo pagalba analizuojama ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo Telšių apskrityje situacija, problemos.

SUMMARY

Audrius Tupikas

Emergency and Rescue Management System: situation, problems and possibilities of their solution

Master's work

Master's thesis analyzed the theoretical aspect of emergency management concept and the most important aspects to characterize, identify the possible consequences of an emergency, life-saving issue management system features in extreme situations, discusses the civil protection and rescue system in Lithuania structure of the tasks in detail in the Emergency and Rescue Management System Features. Study of expert analysis of emergency management and rescue system general situation and problems of Telšiai.

TURINYS

VADAS	
1. EKSTREMALI SITUACIJŲ IR GELBĖJIMO SISTEMOS VALDYMO TEORINIAI ASPEKTAI.....	8
1.1. Ekstremali situacijų valdymo samprata bei svarbiausi jas charakterizuojantys aspektai.....	8
1.1.1. Ekstremali situacijų samprata ir rėšys.....	8
1.1.2. Galimos ekstremalios situacijų pasekmės.....	13
1.2. Gelbėjimo sistemos valdymo ypatumai esant ekstremalioms situacijoms.....	21
1.2.1. Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos Lietuvoje struktūra ir uždaviniai.....	21
1.2.2. Ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo ypatumai.....	23
1.2.3. Valstybės ir savivaldybės institucijų ir kitų subjektų pareigos bei funkcijos ekstremali situacijų atvejais.....	28
1.2.4. Parengties ekstremalioms situacijoms planavimo principai.....	35
1.3. Gyventojų evakavimo organizavimo ypatumai.....	37
1.4. Vadovavimas ekstremali situacijų atvejais.....	43
1.5. Civilinės saugos mokymo svarba ir vaidmuo ekstremali situacijų valdymui.....	45
1.6. Ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo ypatumai užsienio šalyse.....	47
2. EKSTREMALI SITUACIJŲ IR GELBĖJIMO SISTEMOS VALDYMO TELŲ APSKRITYJE METODOLOGINIS PAGRINDIMAS.....	50
2.1. Tyrimo metodologija.....	50
2.2. Tyrimo imties ir instrumento pagrindimas.....	52
3. EKSTREMALI SITUACIJŲ IR GELBĖJIMO SISTEMOS VALDYMO TELŲ APSKRITYJE SITUACIJOS IR PROBLEMŲ ANALIZĖ.....	56
3.1. Ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo Telė apskrityje situacijos SSGG analizė.....	56
3.2. Ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo situacijos analizė.....	57
3.3. Ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo problemų identifikavimas ir jį sprendimo galimybės.....	78
IVADAS IR REKOMENDACIJOS	
LITERATŪRA	
PAGRINDINIS VOKABULINIS ŽODYNAS	
PRIEDAI	

IVADAS

Europos Sąjungoje (toliau ES) ekstremali situacijų valdymas grindžiamas subsidiarumo principu. Valstybės narės tenka pagrindinė atsakomybė už nelaimių ir krizių valdymą jų teritorijoje. Tauris Atlanto Sutarties Organizacijos (toliau NATO) ir ES valstybių narių krizių ir ekstremali situacijų valdymo sistemos kuriamos atsižvelgiant konkrečių valstybės specifiką, pajūgumus ir išteklius. Nei ES, nei NATO nenustatoma –alims narės privalomų reikalavimų ar nurodymų, kaip turėtų būti organizuojamas krizių ir ekstremali situacijų valdymas. Valstybės narės skatinamos nekurti jokių papildomų institucijų, o stiprinti esamas.

Lietuvoje ypatingoms situacijoms, atsirandanioms dėl gamtinių, techninių, ekologinių ar socialinių priežasčių ir keliančių pavojų žmonėms sveikatai ir gerovei (gaisrai, katastrofos, teroro aktai, sprogimai ir kt.), valdyti veikia gana sudėtinga civilinės saugos ir gelbėjimo sistema ir kuriama ekstremali situacijų (krizių) valdymo sistema. Teisės aktai nereglamentuoja, kaip –i dviejų sistemų subjektai turėtų bendradarbiauti ir keistis informacija. Nacionalinio saugumo pagrindiniame statyme ir Civilinės saugos statyme vadovavimo civilinės saugos sistemos veiklai funkcija yra priskirta Vidaus reikalų ministerijos valdymo sričiai – priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento kompetencijai (Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindinis statymas, Valstybės žinios, 1997-01-08, Nr. 2-16).

Ekstremali situacijų (krizių) valdymo strategijai numatyti ir valdymui koordinuoti Vyriausybės sudarytas Krizių valdymo komitetas, kuriam vadovauja Ministras Pirmininkas.

Ekstremali situacijų valdymo problematikumas slypi vieningos gelbėjimo sistemos nebuvime. Tai akcentuojama ir 2008 metų Ekstremali situacijų valdymo organizavimo audito ataskaitoje (J.Sinkevičius, R.Zelenovas, 2008).

Vienos gelbėjimo tarnybos, galinčios atlikti visus būtinius gelbėjimo darbus nebuvimas ateityje, didina tikimybę, kad atsirastų sunkumai dėl valstybės biudžeto lėšų – skyrimo bei pasidalijimo, efektyvaus jų naudojimo.

Tyrimo aktualumas

Asmens saugumo užtikrinimas valstybėje yra vienas iš didžiausių prioritetų užtikrinant –alies nacionalinį saugumą (Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindinis statymas, Valstybės žinios, 1997-01-08, Nr. 2-16).

Lietuvoje yra daug ekstremalių vykių –alinių, grėsmių ir pavojų dėl kurių gali susidaryti sudėtingos gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio ekstremalios situacijos ir gali flitinti žmonėms ar būt pakenkta jų sveikatai ó tai Ignalinos atominė elektrinė, daugiau nei 250 chemiškai pavojingų objektų, pavojingų cheminių medžiagų pervežimai, naftos pramonė ir kt. Ekstremalūs

bei kitus vykius, galinčius sukelti ekstremalias situacijas nuogali grąsti valstybės stabilumui.

s, uftikrinant reikiamą skubią pagalbą žmogui gaisro, avarijos ar kitos nelaimės atveju, yra viena iš valstybės valdymo sričių, formuojanti ir gyvendinanti viešojo saugumo politiką.

Tyrimo objektas - ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymas.

Tyrimo dalykas - ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo efektyvumo gerinimo galimybės.

Tyrimo tikslas - ištirti ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo ypatumus Telšių apskrityje, vardinant valdymo problemas, numatant šių problemų sprendimo galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriniu aspektu išanalizuoti ekstremali situacijų valdymo Lietuvoje ypatumus;
2. Išnagrinėti valstybės ir savivaldybės institucijų funkcijas ekstremali situacijų valdymo procese;
3. Išanalizuoti ir vertinti ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo Telšių apskrityje ypatumus ir problemas;
4. Numatyti ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo problemų Telšių apskrityje sprendimo galimybes.

Hipotezė - Ekstremali situacijų ir gelbėjimo sistema Lietuvoje taptų efektyvesne, kuriant vieną ekstremali situacijų (krizių) valdymo tarnybą Lietuvoje.

Metodologija

Tyrimo metodologija grindžiama vadybos ir administravimo mokslo teorijomis, nagrinėjant ypatumus ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo ypatumus Lietuvoje.

Rengiant magistro baigiamąjį darbą remtasi šiais mokslininkų darbais: V. Samuoliene (2008), K. Baikius (1996), E. Kisinas (1996), A. Milauskas (1996) F. Staniulis (1998), P. Yru (2003), R. Tūkius (2003), A. Kaminskas (2003), V. Nainius (2003), J. Tartilus (2003), S. Valaius (1993), Z. Ramonas (2003) ir D. Ikiotienė (2003), V. Blinovas (1990), bei kiti autoriai moksliniais darbais ir publikacijomis.

Magistro baigiamajame darbe yra taikomi šie tyrimo metodai:

Teoriniai metodai, iš kurių taikomi šie:

- *Analizės metodas* ó taikomas analizuojant specialią literatūrą, apdorojant empiriniu tyrimu gautus duomenis;
- *Metanalizė* ó taikoma lyginant Lietuvoje atliktus tyrimus, apklausas ir kitas medžiagas;
- *Apibendrinimo metodas* ó taikomas iškeliant problemas, formuluojant hipotezes, sudarant tyrimo planą, renkant duomenis ir juos apibendrinant.

taikomi –ie:

metodas - taikomas apklausiant ekstremali situacij valdymo

specialistus,

- *Dokumentų analizės metodas* - taikomas nagrin jant mokslinius straipsnius ir publikacijas,
- *Sisteminės analizės metodas* ó taikomas apibendrinant tyrimo rezultatus.

Strategija

Rezultatų naujumas

Ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo Lietuvoje problemos aktualios kiekvienais metais, tad –i analiz suteikia galimyb vertinti ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo Tel-i apskrityje pagrindines problemas, bei numatyti –i problem sprendimo galimybes.

Teorinis rezultatų reikšmingumas

Atlikta ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo Tel-i apskrityje problem analiz , leidffia vertinti ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo situacij , numatant valdymo gerinimo alternatyvas.

Praktinis rezultatų reikšmingumas

Atlikta ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo problem analiz Tel-i apskrityje, i-ry-kina problemines valdymo sritis kurias b tina atsifvelgti, siekiant ekonomi-kesnio ir efektyvesnio valdymo uftikrinimo.

JŲ IR GELBĖJIMO SISTEMOS VALDYMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Ekstremalių situacijų valdymą charakterizuojantys aspektai

1.1.1. Ekstremalių situacijų samprata ir rūšys

Šiuolaikiniame pasaulyje kasdien kur nors susidaro ekstremalios situacijos. Jų skaičius, deja, ne mažėja, o auga. Kasmet beveik trys milijonai žmonių gyvena ekstremalių situacijų metu, o materialiniai nuostoliai vertinami astronominiais skaičiais – nuo 50 iki 100 milijardų dolerių per metus (Galimos ekstremalios situacijos, 2009).

Ekstremalios situacijos savybės apibrėžiamos sutinkame labai daug. Žemiau pateikiamos dažniausiai literatūroje sutinkamos ekstremalios situacijos definicijos.

Ekstremali situacija – padėtis, kai dėl ginkluoto konflikto, technogeninio proceso ar gamtos reikšmės kyla didelė grėsmė žmonių sveikatai, gyvybei, sutrinkama ekonominė veikla arba netinkama ekologinė nelaimė (Galimos ekstremalios situacijos, 2009).

Ekstremali situacija suprantama, kai dėl ekstremalaus vykio ar teroro akto veiksmas susidariusi padėtis, kuri gali sukelti staigiai didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, asmeniniam turtui, aplinkai arba gyventojų fiziniam, psichologiniam ar finansiniam (Regiono aplinkos apsaugos departamentų veiksmų ekstremalių situacijų ar avarijų atvejais ir avarijų padarinių likvidavimo valdymas, 2008).

Ekstremali situacija – padėtis, kuri atsiranda dėl gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio prielaidų ar karo veiksmų ir suslygoja staigiai bei dideliu pavojumi žmonių gyvybei ar sveikatai, turtui, gamtai arba žmonių fiziniam, psichologiniam ar turtiniams nuostoliams.

Ekstremali situacija – padėtis, kai dėl ginkluoto konflikto, technogeninio proceso ar gamtos reikšmės kyla didelė grėsmė žmonių sveikatai, gyvybei, sutrinkama ekonominė veikla arba netinkama ekologinė nelaimė (Lietuvos Respublikos civilinės saugos statymas Nr. VIII-971, Valstybės žinios, 1998, Nr. 115-3230).

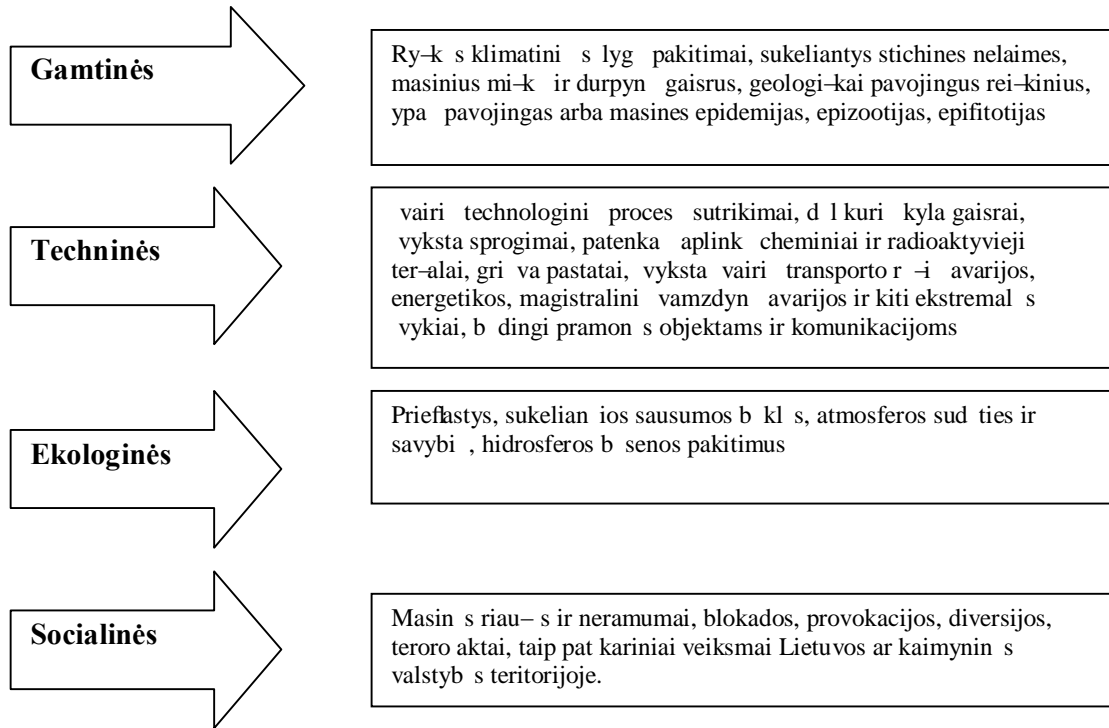
Ekstremalių situacijų valdymas, užtikrinant reikiamą skubią pagalbą žmogui gaisro, avarijos ar kitos nelaimės atveju, yra viena iš valstybės valdymo sričių, formuojanti ir gyvendinanti viešojo saugumo politiką (Valstybinio audito ataskaita, 2008).

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos Respublikos teisės aktuose ekstremali situacija apibūdinama kaip padėtis, kuri atsiranda dėl gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio prielaidų ar karo veiksmų ir suslygoja staigiai bei dideliu pavojumi žmonių gyvybei ar sveikatai, turtui, gamtai arba žmonių fiziniam, psichologiniam ar turtiniams nuostoliams.

Lietuvoje yra gana daug ekstremalių situacijų – atsitiktinių, galinčių sukelti daugelio žmonių fizinį ar psichologinį sveikatai. Tai – Ignalinos atominė elektrinė, daugiau nei 250 chemiškai pavojingų

liag pervedimiai, susisiekimo sistema, naftos pramonė, dujotiekio
 smesti teroro bei diversijos aktų galimybes.
 gal jį kilimo prieštastis skirstomos: gamtinės, techninės,
 ekologinės, socialinės (fr.1 pav.). (Civilinės saugos ir gelbėjimo sistema, 2008).

1 pav. Ekstremali situacijų prieštastis ir rūšys

Šaltinis: Respublikos civilinės saugos statymas Nr. VIII-971, Valstybės žinios, 1998, Nr. 115-3230, 2 str.

Ekstremalios situacijos klasifikuojamos:

- ribota ekstremali situacija - dėl ekstremalaus vykio susidariusi padėtis, kurios metu fluvo ar dingio be flinios ne daugiau kaip 5 kilometrų arba ne daugiau kaip 20 kilometrų sutrikdytos fiziologinės ar socialinės gyvenimo sąlygos, arba nuostoliai sudaro nuo 200 iki 1 milijono minimali m nesini alg dydžio sum ir ekstremalaus vykio teritorijos ribos neiplito ufl kio subjekto teritorijos, o padariniai yra –alinami kio subjekto gelbėjimo paj gomis ir (arba) pasitelkus speciali sias tarnybas;
- vietin ekstremali situacija - dėl ekstremalaus vykio susidariusi padėtis, kurios metu fluvo ar dingio be flinios 6-20 kilometrų arba 20-60 kilometrų sutrikdytos fiziologinės ar socialinės gyvenimo sąlygos, arba nuostoliai sudaro nuo 1 iki 2 milijoni minimali m nesini alg dydžio sum ir ekstremalaus vykio teritorijos ribos neiplito ufl savivaldybės teritorijos, o padariniai yra –alinami ne tik speciali j tarnyb paj gomis, bet ir panaudojant kitus savivaldybės turimus materialinius išteklius arba juos gavusi kit savivaldybi ;
- regionin ekstremali situacija - dėl ekstremalaus vykio susidariusi padėtis, kurios metu fluvo ar dingio be flinios daugiau kaip 20 kilometrų arba daugiau kaip 60 kilometrų sutrikdytos fiziologinės ar

Arba nuostoliai sudaro daugiau kaip 2 t kstan ius minimali ekstremalaus vykio teritorijos ribos i-plito apskrityje ufl vienos padariniai yra –alinami ne tik apskrities teritorijoje esam specialij tarnyb paj gomis, bet ir panaudojant kitus apskrityje turimus materialinius i-teklius arba juos gavus i–kit apskri i ;

- kra-to ekstremali situacija - d l ekstremalaus vykio susidariusi pad tis, kai jo padariniai apima vien ir daugiau apskri i teritorij arba ekstremalios situacijos valdym sitraukia valstybinio lygio civilin s saugos ir gelb jimo sistemos institucijos,

Svarbu akcentuoti tai, kad ekstremali situacij gali sukelti ekstremalus vykis. Tai nustatytus kriterijus pasiek s arba vir-ij s gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pob dffio vykis, keliantis pavoj flmon ms, j fiziologin ms ar socialin ms gyvenimo s lygoms, turtui, kiui ir aplinkai. Lietuvoje ekstremali vyki kriterijus nustat Lietuvos Respublikos Vyriausyb . Yra numatytos vairi gamtini rei–kini , technin s kilm s vyki , ekologini nelaimi , socialini vyki ribos, kurias pasiek s rei–kinys ar vykis gali b ti pavojingas flmogaus sveikatai, gyvybei, turtui, gamtai.

Ekstremali situacij –altini s ra–as sudarytas remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausyb s nutarimu Nr. 241 "D l ekstremali vyki kriterij patvirtinimo". Jame sura–yti visi flnomi ir galimi apskrities teritorijoje ekstremali situacij –altiniai (Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2006 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. 241).

Tam s ra–e vardijami gamtinio, techninio, ekologinio, socialinio, bei kito pob dffio ekstremal s vykiai.

Pagrindin s galim Lietuvos Respublikoje ekstremali situacij prieffastys, atsifflvelgiant –alies geografin pad t , ekonomin ir politin situacij yra –ios:

1. Avarijos:

- ✓ Avarijos, katastrofos pramon s mon se ir kituose objektuose, naudojan iuose stipriai veikian ias nuoding sias medfflagas, taip pat transportuojant Lietuvos teritorija stipriai veikian ias nuoding sias, biologines, sprogias bei lengvai uflsidegan ias medfflagas;
- ✓ Avarijos, katastrofos atomin s energetikos objektuose ir kituose objektuose, naudojan iuose radioaktyvi sias medfflagas, avarijos transportuojant radioaktyvi sias medfflagas ir kitos avarijos, katastrofos, d l kuri galimas Lietuvos Respublikos teritorijos radioaktyvusiis uflter–imas;
- ✓ Avarijos, katastrofos dujotiekiuose, naftotiekiuose;
- ✓ Avarijos, katastrofos didelio gaisringumo objektuose;
- ✓ Avarijos, katastrofos kaimynin se valstyb se, kuri padariniai sudaryt gr sm Lietuvos Respublikos gyventojams;

deli mi-k , durpyn gaisrai);

4. Potvyniai, audros, viesulai, ufpustymai, apled jimai, flem s dreb jimai;

5. Karo veiksmai:

- ✓ Karo veiksmai kit –ali teritorijoje, kai kyla pavojus Lietuvos Respublikos gyventojams (panaudojus masinio naikinimo ginkl , sunaikinus ar pafleidus - atomines j gaines, objektus, naudojan ius stipriai veikian ias nuoding sias medffiagas);
- ✓ Karin s provokacijos;
- ✓ karin s diversijos;
- ✓ karin intervencija;
- ✓ karo veiksmai, kai Lietuvos teritorija tampa ufsienio valstybi kovos veiksm arena.;

6. Gaisrai vairiuose objektuose, kai degimo ar medffiag skilimo produktai yra nuodingi (Technini reikalavim statybos techninis reglamentas STR 2.01.02:1996).

Lietuvoje ekstremalias situacijas gali sukelti:

- ✓ Avarija Ignalinos atomin je elektrin je;
- ✓ Avarijos kaimynini valstybi atomin se j gain se;
- ✓ Branduoliniai sprogimai;
- ✓ Avarijos transporte, legaliai ar nelegaliai perveflant radioaktyvi sias medffiagas;
- ✓ Avarijos objektuose, naudojan iuose radioaktyvi sias medffiagas;
- ✓ Nukritus skraidymo aparatams su branduoliniais taisais.
- ✓ Avarijos mon se, sand liuose arba kituose statiniuose, kuriuose nuolat arba laikinai gaminama, perdirbama, laikoma, perkraunama, naudojama, sand liuojama arba neutralizuojama viena arba kelios pavojingosios medffiagos ar j atliekos, kuri kiekis yra didesnis ufl nustatyt –ios medffiagos ribin kiek ;
- ✓ Pavojing ir ypa pavojing uflkre iam lig atvejai ir kitos galimos ekstremalios situacijos;
- ✓ Avarijos geleffinkeliuose, automobili keliuose, oro ir j r transporte;
- ✓ Avarijos magistraliniame dujotiekyje ir naftotiekyje;
- ✓ Gaisrai ir sprogimai mon se;
- ✓ Gaisrai mi-k masyvuose ir durpynuose;
- ✓ Stichiniai arba katastrofiniai rei–kiniai: stiprus v jas, smarkus lietus, sniegas, didel p ga, smarki lijundra, ap–alas, smarkus speigas, tir–tas r kas;
- ✓ Hidrologiniai rei–kiniai: pralauftos dambos; apsemtos flemesn s miest , gyvenvie i , flem s kio kult r pas li teritorijos, automobili keliai arba kiti transporto objektai (Civilin s saugos ir gelb jimo sistema, 2009).

- ✓ Katastrofa geleffinkelio transporte;
- ✓ vykis transportuojant pavojing krovin ;
- ✓ Didel pramonin avarija pavojingame ar branduolin s energetikos objekte;
- ✓ Avarija energetikos (elektros, ilumos, duj) sistemose;
- ✓ Elektronini ry-i tinkl ir (ar) paslaug teikimo sutrikimas;
- ✓ Elektronini duomen vagyst ar sunaikinimas;
- ✓ Informacin s sistemos sutrikimas;
- ✓ Hidrotechnikos statinio avarija;
- ✓ Teroro aktas ir vykiai, susij su karin s agresijos veiksmis;
- ✓ Gaisras karin s amunicijos sand liuose;
- ✓ Mi-k , durpyn gaisrai;
- ✓ Masiniai neramumai;
- ✓ Ekstremalus vykis Lietuvos Respublikos atstovyb je ufsienyje ir ufsienio alies atstovyb je Lietuvoje;
- ✓ Ufsienie i masinis antpl dis Lietuvos Respublik ;
- ✓ I-orini Europos S jungos pasienio punkt , esan i Lietuvos Respublikos teritorijoje darbo blokavimas d l transporto priemoni avarij , masini neramum ar kit veism ;
- ✓ Ekstremal s gamtos rei-kiniai ir stambios pramonin s avarijos, vykstan ios ufsienio valstyb se, bet galintios tur ti takos Lietuvos Respublikos saugumui (R. Ofllinskas, 2009).

Svarbu akcentuoti tai, kad ekstremalios situacijos trukm gali b ti nuo keli valand iki de-imtme i ó iki nebus pa-rinti visi ekstremalaus vykio sukelti padariniai.

Apibendrinant galima teigti, kad ekstremali situacija suprantama, kaip d l ekstremalaus vykio, kurio priefastimi gali b ti ginkluoti konfliktai, technogeniniai procesai ar gamtos rei-kiniai, ar teroro aktas, veism susidariusi pad tis, kuri gali sukelti staig bei didel pavoj gyventoj gyvybei ar sveikatai, asmen turtui, aplinkai arba gyventoj fl t , suflalojim ar flal .

limos ekstremalios situacijų pasekmės

li sukelti vairaus lygmens pasekmes žmogaus organizmui, atsivėlgiant ekstremali situacij r -is. Aptarsime pagrindines galim ekstremali situacij pasekmes: jonizuojant spinduliavim , chemini medžiag poveik .

Jonizuojančios spinduliuotės pasekmės. Ji veikia žmogaus organizm jonizuodama audini molekules ir atomus. D l to nutr ksta molekuliniai ry-iai ir pakinta jungini chemin strukt ra. Toks jonizuojan ios spinduliuot s poveikis vadinamas tiesioginiu arba pirminiu. Jo pas koje po keli valand žmog pradeda pykinti, jis pasidaro vangus, svaigsta galva, padafn ja pulsas, kartais 0,5-1,5 C pakyla temperat ra, kraujyje padid ja leukocit (P. yras, R.Dubonis, 2003).

Jonizuojan iosios spinduliuot s biologin poveik ai-kina tiesioginio ir netiesioginio poveikio teorijos. Pagal netiesioginio poveikio teorij pirmiausia jonizuojamos l stel je esan ios vandens molekul s, susidaro laisvieji radikalai, kurie, s veikaudami su DNR molekule, sukelia joje strukt ros ir cheminius poky ius. Manoma, kad 70% jonizuojan iosios spinduliuot s s veikos su l stele atvej vyksta per netiesiogin poveik . Pagal tiesioginio poveikio teorij jonizuojan ioji spinduliuot veikia l stel tiesiogiai j pafleidama. Pagrindinis taikyns yra DNR molekul , kurioje atsirad tr kiai atstatomi, nepilnai atstatomi arba neatstatomi. Tais atvejais, kai atsirad pafleidimai nepilnai atstatomi ar atstatomi neteisingai, vyksta l stel s pakitimai (modifikacijos ir mutacijos), kurios gali b ti perduodamos sekan ioms l steli kartoms. Po tam tikro laiko i-pakitusi l steli gali i-sivystyti v fliniai susirgimai. Ap-vitinus lytines l steles gali b ti stebimi paveldimi efektai, pasirei-kiantys sekan iose kartose. D l pakitusi l steli pasirei-kiantis (po met , de-imtme i) flalingas poveikis nepriklauso nuo gautos doz s dydflio, bet tikimyb jam atsirasti yra tiesiogiai proporcinga gautai dozei. Tokie efektai vadinami atsitiktiniais arba stochastiniais. Jeigu pafleista l stel nesugeba atstatyti pafleidim , ji fl sta arba nustoja dalintis. fiuvus dideliam l steli skai iui sutrinka audinio ar organo funkcijos. Tokie efektai vadinami lemtaisiais arba determinuotaisiais. Lemtieji efektai pasirei-kia gavus didesnes nei slenkstin dozes ir j sunkumas priklauso nuo gautos doz s dydflio. Kuo gauta doz didesn , tuo laikotarpis, per kur pasirei-kia klinikiniai simptomai, yra mafesnis. Determinuot j efekt simptomai pasirei-kia gana greitai, - po valand , dien , savai i . Gavus dideles ap-vitos dozes, pasirei-kia mus radiacinis sindromas (Z.Ramonas, Z. ikotien , 2007).

Jonizuojan iosios spinduliuot s poveikis žmogaus organizmui priklauso nuo sugertosios ap-vitos doz s. Ap-vita gali b ti dvejopa:

- i-orin , kai radionuklidai, esantys ore arba nus d ant vairi pavir-i , veikia žmog i-i-or s

nedfiagos patenka flogaus organizm su maistu, kv puojant spinduliuot s doz galima nesunkiai i-matuoti tam tikrais prietaisais - dozimetrais. Vidin s ap-vitos dozei vertinti dafniausiai naudojami skai iavimo metodai. Ta iau norint juos taikyti b tina flinoti radioizotop sklidimo flogaus organizme d sningumus (T.Nedvedeckait , 2005).

Jonizuojan iosios spinduliuot s flala priklauso nuo gautos ap-vitos doz s ir jos pasiskirstymo k ne. mios ap-vitos metu gavus 3,5 Gy sugert j doz ir negydant, per pirmus du m nesius pusei gavusi j -i doz bus mirtina. Esant gerai pacient prieffi rai ir gydymui, laikoma, kad pirmus du m nesius i-gyvena pus gavusi j 3,5 Gy sugert j doz . Pagal Tarptautin s radiologin s saugos komisijos (ICRP) ir Jungtini taut mokslinis komiteto jonizuojan iosios spinduliuot s efektams tirti (UNSCEAR) pasaulyje atlikt epidemiologini tyrim apibendrintus duomenis, suaugusiam flogui determinuotuosius efektus gali sukelti tokios mios ap-vitos doz s:

- trumpalaik limfocit skai iaus sumafl jim kraujuje - 0,5 Sv efektin doz ;
- s klidffi laikin sterilum - 0,15 Sv lygiavert doz ;
- visi-k s klidffi sterilum - 3,5 -6,0 Sv lygiavert doz ;
- kiau-idffi sterilum - 2,5-6,0 Sv lygiavert doz ;
- aki l -iuko drumstum (katarakt) 5 Sv lygiavert doz (Z.Ramonas, Z. ikotien , 2007).

Jonizuojan iosios spinduliuot s ilgalaikiai efektai pasirei-kia v flio i-sivystymu. Tuo metu yra nustatyta, kad jonizuojan ioji spinduliuot sukelia leukemijas, vir-kinamojo trakto, plau i , skydliauk s v flinius susirgimus. Po ernobylio AE avarijos yra uffiksuota apie 1000 skydliauk s v flini susirgim Baltarusijos ir Ukrainos vaik tarpe. Siekiant nustatyti dozes, kurios sukelia susirgimus, reikalingos i-samios flinios apie radionuklid , patekusi flogaus organizm , pasiskirstym , kaupim si, poveik kamienin ms l stel ms. Ta iau, nors ir yra atlikta daug epidemiologini tyrim , vertinti jonizuojan iosios spinduliuot s rizik , i-reik-t gr jais ir sivertais, yra labai sud tinga. Tam, kad b t galima statisti-kai patikimai vertinti rizik , kuri s lygoja dauguma radionuklid , yra nepakankamas ap-vitint flmoni skai ius arba gautos ap-vitos doz s yra per maflos (A.Mila-auskas, 1996).

Labai jautrios jonizuojan i j spinduli poveikiui akys ir dauginimosi organai. Aki vyzdys d l fluvusi l steli greitai praranda skaidrum , prasideda katarakta, flogus netrukus apanka. S klid ms ufftenka vienkartin s 10 rentgen doz s, kad vyras laikinai tapt nevaisingas, o 200 rentgen doz vaisingum atima visam laikui. Kur kas mafliu spinduliuavimo bijo kiau-id s, ypa subrendusi moter . Kiti organai ne tokie jautrus (inkstai atlaiko 2300 rentgen doz , kepenys ô net 4000 rentgen). Atspariausias organas - gimda, kuri nepakisdama atlaiko 10 000 rentgen doz .

atsparumo fimonija ir i-silaiko jonizuojan iosios spinduliuot s (2008).

ai vaikai. Palyginti maflos doz s stabdo kaul vystim si, sukelia vairius stuburo i-krypimus. Gydyti vaikus –vitinimu taip pat pavojinga. Antai smegen –vitinimas gali labai pabloginti atmint , net iki jos visi–ko praradimo, o maffi vaikai d l to gali tapti silpnapro iai. Labai jautrios besivystan io vaisiaus smegenys, ypa tarp a–tuntos ir penkioliktos n –tumo savait s. Jeigu tuo metu busimoji motina gavo ap–vietos doz , pavyzdffiui, atliko pilvo ertm s rentgeno tyrimus, ir kelet kart padid jo tikimyb pagimdyti proti–kai atsilikus vaik , nes tuo metu formuojasi vaisiaus galvos smegen fliev (E.Mockien , 2007).

Jonizuojan iosios spinduliuot s poveikis flogaus organizmui apib dinamas konkre iai nurodomos 1 lentel je.

1 lentel

Vienetin s spinduliavimo doz s ap–vitos sukeliama efektai

Dozè (sivertais)	Galimi efektai
0 iki 0,25	n ra pastebim efekt
0,25 iki 0,50	balt j kraujo k neli neflymus mafl jimas
0,50 iki 1	flaizdos, flymus balt j kraujo k neli mafl jimas
1 iki 2	–leik–tulys, v mimas, plauk i–kritimas
2 iki 5	kraujopl dis, opos, galima mirtis
5 +	mirtis

™ltinis: Karenauskait , V.Bagdonas S., Streckyt G.,Butrimait J.,Rotomskis R.,Biomedicinos fizika, prisijungimas per internet , http://www.ff.vu.lt/biophotonics/knyga3/knyga1_18.html, prisijungimo laikas, 2009-07-09

I– pradffi jonizuojan iosios spinduliuot s poveikio neįuntame ó flogus neturi jutimo organ , kuriais gal t justi jonizuojan i j spinduliuot . Radioaktyvi sias medffiagas galima kv pti, praryti, visi–kai to neįau iant. D l to yra b tini special s prietaisai jonizuojan iai radiacijai registruoti. Jonizuotoji radiacija turi latentin (slapt) period , kai vair s negalavimai, odos pakenkimai atsiranda ne i–karto, o po tam tikro laiko.

Je flogaus organizm nuolat patenka radioaktyvi j medffiag , tai ilgainiui doz s kaupiasi ir pasidaro kenksmingos organizmui

Akcentuotina tai, kad flogaus organizm nuolat veikia vadinamoji fonin spinduliuot . Fonin spinduliuot ó tai spinduliuot , skleidffiama vis gamtini ir dirbtini –altini fiem je (kosminiai spinduliai, fiem s plutos ir atmosferos radioaktyvūs spinduliavimas, be to, organizme esantieji radioaktyv s kalio 40K ir anglies 14C izotopai). Matuojamas fono lygis yra fonin s spinduliuot s matas. Laikoma, kad flogaus organizmo gaunama metin doz yra apie 0,140 rem. Prie tokios foninio spinduliuot s doz s flogus yra priprat s (B.Wahlstrom, T.Nedveckait , V.J.Skarflinskien , 2001).

desn s radiacijos aplinkoje, yra nustatyta leistina (tolerancin) esukelia liekam j pakitim (V.Valiuk nas, E.Makari nien ,

Tarptautiniu mastu priimta maksimali leistinos doz s galia, kai –vitanamas visas k nas, yra 5 rem/m., arba 0,1 rem/sav. Pavyzdffiui, prasta spinduli doz Tvedijoje vidutini–kai flmogui per metus sudaro 4 mSv (V.Karenauskait ir kt., 2008).

Kai flmogaus k no audiniai yra ap–vitanami, gali b ti pafleistos genetinis paveldimumo l stel s (toliau DNA). Paprastai pafleistos l stel s atsistato arba yra i–stumiamos i– organizmo, ta iau bet koku atveju tokie pafleidimai gali sukelti ligas (E.Mockien , 2007).

Didel s doz s, sunaikinan ios daug k no audinio l steli , gali b ti min s spindulin s ligos prieflastis ar pafleisti gemal . min spindulin liga prasideda tuomet, kai per trump laik gaunama labai didel ap–vitos doz ó didesn negu 1000 mSv. Pirmiausia pafleidffiamas krauj gaminantys organai ó raudonieji kraujo k neliai ir kaul iulpai. Pradiniai min s spindulin s ligos pofflymiai yra bloga savijauta ir pykinimas. Jie po dienos ar keli praeina, sveikata tariamai gr fta. Ta iau jau po keli savai i balt j kraujo k neli kiekis sumafl ja, organizmo imunin sistema greitai silpn ja ir organizmas tampa imlus infekciniams veiksniams. Gavus didesnes ap–vitanimo dozes pafleidffiamos taip pat flarn gleivinis. Labai didel s doz s (15000 mSv) uflmu–a nerv ir smegen l steles, o tada jau neb ra vilties i–gyventi (V.Karenauskait ir kt., 2008).

Chemini aplinkos užteršimo pasekmės. Akcentuotina tai, kad chemini medfflag kiekis aplinkoje nuolatos did ja. Gaminant ir naudojant pagamintus produktus daug vairi chemini jungini patenka or , dirvoflem ir vanden . Kai kurie cheminiai komponentai turi flaling poveik flmon ms ir gamtin ms sistemoms. Neff rint to, visuomen –iuo metu neturi pakankamai flini apie daugelio chemini medfflag poveik flmogaus ir ekosistem sveikatingumui. Ypa maflai flinoma apie j flalingo poveikio laik , bei sukeliamus negr ftamus efektus variose ekosistemos grandyse. Dalis aplinkosaugini problem , toki , kaip dirvoflemio, pavir–inio ir poffeminio vandens telkini , atmosferos, uflter–tumas yra susij s su silpna atliek arba chemini medfflag sand liavimo, laikymo, panaudojimo arba emisij kontrole. I–kitos pus s skiriamas nepakankamas d mesys analizuojant chemini medfflag reakcij grunte, ore ir vandenyje bei nustatant j flaling poveik organizmams, nors, kai kurie cheminiai komponentai naudojami jau daugel met (P. yras, P.Dubonis, R. Tmkys, 2005).

Jungtini taut aplinkosaugos program vyriausybin taryba (toliau UNEP) 1981 m vykusioje 9 sesijoje nusprend , kad turi b ti sudarytas aplinkai pavojing chemini medfflag s ra–as. Pagrindin sesijoje i–sakyta mintis buvo ta, kad norint i–saugoti flmogaus sveikat , reikia saugoti ekosistemas ir organizmus. Per daugel met buvo sudarytas tarptautinis potencialiai toksini medfflag rejestras (toliau IRPTC), kuriame yra nurodomas chemini medfflag

laipsnis žmogui ir aplinkai, gamybos apimtys, paskirstymas ir
medžiagų kiekio vertinimas, cheminių komponentų poveikis populiacijoms arba ekosistemoms, toksinis bei fizinis ir
cheminis poveikis aplinkai (Chemical pollution A global overview, 1992).

Pasaulyje yra flinoma apie 11 milijonų vairių cheminių medžiagų. 60 000-70 000
naudojama reguliariai, iš kurių 3 000 rūšių sudaro 90 % vis naudojamų chemikalų (Chemical
pollution, 1992). Tik apie nedaugelį iš šių medžiagų yra sukaupti toksikologiniai duomenys bei
flinomi jų ekotoksiniai efektai aplinkoje. 1993 pabaigoje buvo surinkta ir apibendrinta patikima
informacija tik apie 147 chemines medžiagas, buvo vertintas jų poveikis žmogui ir aplinkai. Tuo
metu tokia informacija jau turima apie 800 cheminių medžiagų. Toksinis cheminių medžiagų yra
tokie junginiai, kurie yra natūraliai sutinkami aplinkoje, arba sukurti žmogaus ir paskleisti aplink.
Tie junginiai tiesiogiai arba netiesiogiai veikia žmogaus sveikatą ir aplinką, ir yra sunkiai
paalinami iš jos (E.Kisinas, B.Varnas, 1992).

Sunkiai paalinamos iš aplinkos toksinis medžiagos yra vadinamos
persistentiniais (stabiliaisiais) teralais. Nefflirint to, kad jos gamtoje veikiamos vairių
biotinių ir abiotinių faktorių, ilgą laiką išlieka nepakitusios, plačiai pasklinda, neigiamai
veikia žmogaus sveikatą ir sukelia nepageidaujamus ekologinius efektus aplinkoje, yra
rimta aplinkosauginė problema. Persistentini teralų grupei priskiriami sunkieji metalai,
naftiniai angliavandeniliai, pesticidai, polichlorbifenilai, policikliniai aromatiniai junginiai
ir kt. Kai kurių persistentinių teralų arba jų grupių tyrimai aplinkoje buvo pradėti maždaug
prieš 50 metų, pastebėjus ekotoksinį gyvsidabrio, pesticidų ir polichlorbifenilų (toliau PCB)
poveikį gyviems organizmams. Daugiausiai sukaupta duomenų apie kiekybinį ir kokybinį
persistentinių teralų sudėtį vandens stovylose, grunte ir gyvuose organizmuose. Tačiau
iš informacijos dažniausiai sunkiai palyginama dėl analizės metodologinių skirtumų,
duomenų išsibarstymo laike bei erdvėje. Kenksmingosios cheminės medžiagos žmogaus organizmą
gali veikti visapusiškai (A.J.Kliušininkas, 2000).

Tikimybė, kad cheminės medžiagos ar preparatai tam tikromis aplinkybomis gali pakenkti
žmonių sveikatai ar padaryti neigiamą poveikį aplinkai, vadinama rizika (A.J. Kliušininkas, 2000).

Kenksmingosios cheminės medžiagos ar preparato riziką nusako rizikos fazės. Rizikos fazės
pobūdį nusako raidės ir skaitmeninis kodas, kuris nurodo kenksmingosios medžiagos pavojingumą
(R20; R48 ir t.t.). Jeigu medžiaga pavojinga dėl kelių poflymių, rizikos fazės indekso skaitmeninis
kodas sudaro kelios grupės skaitmenis, pvz.:R28/27/48 (A.J.Kliušininkas, 2000).

Pagal pavojingumą sveikatai kenksmingosios cheminės medžiagos ir preparatai
klasifikuojami:

1. Labai toksiškos medžiagos ir preparatai;

preparatai;

gos ir preparatai; ;

medfiagos ir preparatai; ;

5. Jautrinan ios (sensibilizuojan ios) medfiagos ir preparatai;

6. Kancerogenin s medfiagos ir preparatai;

Toksi-kos reprodukcijai medfiagos ir preparatai (P. yras, P.Dubonis, R. Tmkys, 2005).

Svarbu akcentuoti tai, kad kenksmingos medfiagos flogaus organizm patenka per kv pavimo takus, skrand bei flarnyn ir per od (A.J.Kliu ininkas, 2000).

Pavojingiausias ir dafniausias apsinuodijim atvejis - patekus kenksmingoms medfiagoms per plau ius. Tai paai-kinama tuo, kad absorbuojantis plau i vidinis pavir-ius yra labai didelis. Per skrand kenksmingos medfiagos patenka nuryjant garus ar aerzoliuz bei tais atvejais, kai darbuotojai nesilaiko asmens higienos taisykli . Per od patenka tik tos medfiagos, kurios tirpsta riebaluose, lipiduose. Auk-toje temperat roje atsidaro pavir-iniai kapiliarai bei prakaito liaukos, kartu suintensyv ja nuoding medfiag rezorbciija (E.Kisinas, B.Varnas, 1992).

I-organizmo daugiausia kenksming medfiag pa-alinama per inkstus ir flarnyn . Lakiosios medfiagos (alkoholis, acetonas) daugiausia i-siskiria per plau ius su i-kvepiamu oru (A.J.Kliu ininkas, 2000).

Gaisrų pasekmės ir poveikis. Tai viena i-dafniausiai pasikartojan i ekstremali situacij m s -alyje. Pagrindiniai gaisro vertinimo kriterijai - jo intensyvumas, mastas ir plitimo greitis (A.Mila-auskas, 1996).

Gaisras ó nekontroliuojamas, vykstantis ne tam skirtoje vietoje degimas, keliantis pavoj flogui, turtui ar aplinkai. Gaisro prieflastys b na nat ralius arba technin s, atskirai i-skiriant ty in padegim . Pirmuoju bei svarbiausiu gaisro pavojumi laikomos nuodingos dujos (anglies monoksidas, ciano dujos ir pan.), kurios paprastai ateina daug anks iau nei liepsna (Gaisras, 2008).

Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento duomenimis per pirm j 2009 met m nes -alyje kilo 852 gaisrai. Palyginti su pra jusi met tuo pa iu laikotarpiu, j skai ius sumafl jo 6 proc. Gaisruose fluvo 37 flmon s (2008 m. sausio m n. - 43), i-j 1 vaikas (4), o 23 gyventojai (14) patyr traumas. Pagrindin s gaisr prieflastys: neatsargus gyventoj elgesys su ugnimi (30 proc.), krosni , flidini ir d mtrauki rengimo bei j eksploataavimo taisykli pafleidimai (11,5 proc.), netvarkinga elektros ranga ir elektros prietais eksploataavimo taisykli pafleidimai (9 proc.), neatsargus r kymas (3,4 proc.). Be to, registruoti 28 padegimai (3,3 proc.) (Gaisr ir juose fluvusi j -iemet maffiau, 2009).

Pagrindiniai gaisro pavojai, galintys sukelti flogui ir aplinkai skaudffias pasekmes tai:

1. Liepsna - labiausiai matoma gaisro sud tin dalis. Liepsna - degan ios dujos ir garai, kurie i-siskiria daugelio kiet medfiag degimo metu. Ji ry-ki ir kar-ta, tod l dafniausiai flmon s j

Degant medienai, liepsnos temperatūra yra 850-1400⁰C, degant
2. Liepsna gaisro metu išskiria šilumą (karštį). Dalis tos šilumos
kaitinti, kita dalis išsisklaido kaip šiluminiai spinduliai, kurie

kaitina aplinką ir aplink esančius daiktus.

2. ^{TM}Muma šis karštis, kuris gali nudeginti kūną, akis. Nepaisant medicinos mokslo pasiekimų
gydant odos nudegimus, trečdaliui kūno patyrus antro laipsnio nudegimus, išgyventi –ans nedaug.
Laikas, per kur žmogus gali gauti antro laipsnio nudegimus, neilgas. Kai aplinkos temperatūra 71⁰C,
antro laipsnio nudegimus galima gauti per 26 sekundes. Jei temperatūra 100⁰C, gali užtekti 15
sekundžių .

3. Karštas oras, kuriuo tenka kvpuoti gaisro metu. Temperatūra kambaryje gali pasiekti
1000 laipsnių . Esant tokiai temperatūrai, apdega kvapavimo takai, net plaučiai, o drabužiai, ypač
jeigu jie pagaminti iš sintetinių medžiagų, lydosi ir limpa prie odos.

4. Dūmai ir nuodingos dujos. Degimo metu aplink išsiskiria daug įvairių toksiškų dujų . J
kvapimas galima ne tik sunkiai apsinuodyti, bet ir mirti. Žmogus gali prarasti sąmonę, uždusti ar
apsinuodyti per 2-3 minutes. Tirtai juodi dūmai, išsiskiriantys degimo metu, pavojingi dar ir tuo,
kad maffina matomum ir graužia akis. Kad greitai išvengtų pavojingos patalpos, žmonės turi gerai
matyti evakuacinius išėjimus, rodykles, rodančias išėjimo kryptį, o uždūmintoje patalpoje, ypač
nepaštamuose pastatuose, masinėse žmonių susibūrimo vietose, kiekvienas žmogus, kaip jam atrodo,
tinkama, o iš tikrųjų skirtinga kryptimi. Evakuacija tampa chaotiška, prasideda panika. Tai labai
pavojingas gaisro faktorius. Žmogus apima baimę, kuri lemia sąmonės ir gebėjimų blaiviam styti.
Žmogus nebesugeba susiorientuoti ir teisingai vertinti situaciją .

5. Deguonies trūkumas. Ugnis išdegina iš patalpos deguonį . Sumažėjus deguonies kiekiui
vos trim procentais (iki 18%), labai pablogėja žmogaus organizmo judėjimo funkcijos, o bti
patalpoje, kurioje deguonies kiekis ore sumažėja iki 14%, yra mirtinai pavojinga.

6. Sprogimas. Jis gali būti ir gaisro priežastis, ir pasekmė . Sprogimas gali būti cheminio arba
fizinio pobūdžio. Fizinio pobūdžio sprogimas šis vairių talpų ar renginių aparatų (katilų ,
rezervuarų , balionų) plyšimai, kai talpos nei-laiko pernelyg didelio slėgio, išsilpus dujoms ar
garams. Gali sprogti degios dujos ar oro ir dulkių mišinys (Civilinė sauga, 2008).

Tai cheminio pobūdžio sprogimas. Žyklus tokiam sprogimui, medžiaga su dega milfini-ku
greičiu, o dėl labai išsilpusių garų , dujų susidaro didžiulis slėgis aplink . Tuo pačiu kinama
didžiulio greičio judėjimo jėga sprogo metu. Sprogimo metu paprastai atsiranda liepsna, nuo kurios gali
užsidegti aplink esantys daiktai, medžiagos. Dažniausiai gaisrų metu žmonės žūsta apsinuodiję
dūmais (Civilinė sauga, 2008).

, polaidffio potvyni , kartais - katastrofini uftvindim ir

Popl dis - staigus vandens pakilimas up je (dafniausiai d l li ties). Didesn s up s papl sta po ilgesnio, savaites trunkan io lietaus, ypa ruden . Dafni ir auk-ti lietaus popl dfiai b dingi Vakar Lietuvos up ms.

Polaidffio potvyniai dafnesni pavasar , ypa balandffio m nes , ta iau b na kartais ir fliem . Polaidffio potvynis pavojingesnis tada, kai po -altos ilgos fliemos ledas yra storas ir tvirtas, o pavasaris - staigus ir -iltas.

Samp tiniai potvyniai pastebimi Nemuno deltoje. Stipr s vakar v jai varo mari vanden prie-srov , up s t km sustoja - vanduo pradeda kilti, i-silieja.

Skiriami du gr sm s lygmenys:

- *stichinis hidrologinis reiškinys*, kai potvynio, lietaus popl dfio, led sangr dos ar v jo samp tos metu gali b ti pragrauftos dambos, apsemtos flemesn s miest ar gyvenvie i vietas, pas li laukai ar automobili keliai, apgadinti pramon s ir transporto objektai;
- *katastrofinis hidrologinis reiškinys*, kai ypa auk-tas vandens lygis gali sukelti greit (katastrofin) uftvindim .

Potvynio metu fmogus i-gyvena psichologin spaudim - baim s jausm kylant vandeniui, galimas materialaus turto praradimas, darbo praradimas, fmogus patiria stresin b kl , dafnai depresij (E.Mockien , 2007).

Techninés kilmés ekstremalių situacijų pasekmės.

Avarijos ir incidentai transporte (keli , geleffinkelio, vandens ir oro), energijos tiekimo sutrikimai, gamybini administracini pastat gri tys, incidentai ry-i sistemose dafnai sukelia sunkias socialines pasekmes: fl sta flmon s, patiriami dideli materialiniai ir nematerialiniai nuostoliai, dafnai sutrinka gamybos ir paslaug teikimo, komunikacijos procesai.

Terorizmo, kaip vieno iš galimų ekstremalių situacijų rūšių, pasekmės.

Jungtini Amerikos Valstij (toliau JAV) Gynybos departamentas terorizm apibr flia kaip naudojam neteis to smurto gr sm ar neteis t smurt teigti flmon ms baim , kuria siekiama priversti ar bauginti vyriausybes ar visuomen , siekiant politini , ideologini ar religini tiksl . Pasak JAV Federalin s saugumo tarybos (toliau FTB): "Terorizmas yra neteis tos j gos ir smurto prie- asmenis ar nuosavyb panaudojimas, siekiant bauginti vyriausybes, ar -alies gyventojus, siekiant politini ar socialini tiksl (Whats is terroism, 2009).

Terorizmas ó organizuot grupuo i sistemingas grasinimas ar nenusp jamo smurto naudojimas prie-civilius ar civilinius taikinius norint pasiekti politin tiksl (Terorizmas, 2009).

Ekstremizmas – tai reiškinys, kuris egzistuoja valstybės sukuriantis aparatais. Nelegalus politiškai motyvuotas smurtas yra jo forma. Tiesa, teroristiniai metodai, priemonės, formos ir ideologijos evoliucionavo.

Vykstant globalizavimui, jis tapo globalus ir tarptautinis – tai esminis šiandienio terorizmo bruožas. Tarptautinis terorizmas perflengė visa leistinas ribas ir pradėjo atvirą karą prieš civilizaciją pasaulyje (E. Mockienė, 2007).

Kita svarbi šiandienos terorizmo savybė: jis tapo savitikslis. Anksčiau teroristiniai veiksmai dažniausiai būdavo imami konkrečių tikslų turinios kovos (antikolonijinės, valstybinio perversmo, pilietinio karo) kontekste. Šiandien jis yra tik griauanti jėga, kurios neskaitina jokie konkretūs pozityvūs planai. Terorizmo pasekmės – prarastos nekaltos žmonijos gyvybės, masinė panika, šalies vidaus gyvenimo destabilizavimas ir panašiai.

Apibendrinant galima teigti, kad ekstremalios situacijos pasekmės yra įvairios, jos priklauso nuo ekstremalios situacijos rūšies. Dažnai ekstremalios situacijos sukelia skaudžias pasekmes: žmonių netektis, vairo lygio materialinius ir nematerialinius (dvasinius) nuostolius, žmogus patiria stresą, baimę, pakenkiama sveikatai ir panašiai.

1.2. Gelbėjimo sistemos valdymo ypatumai esant ekstremalioms situacijoms

1.2.1. Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos Lietuvoje struktūra ir uždaviniai

Civilinė sauga tai veikla, apimanti valstybės ir savivaldybių institucijų, visuomeninių organizacijų, gyventojų pasirengimą ekstremaliai situacijai, veiksmus jai susidarius, padarinių šalinimą, visų valstybės ir savivaldybių panaudojimą gyventojams išgyventi, šalies gyvybingumui palaikyti, turtui ir aplinkai nuo susidariusios ekstremalios situacijos poveikio apsaugoti, aktyviai dalyvaujant piliečiams (V. Balašaitis, 1998).

Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos tikslai:

- sudaryti sąlygas valstybės institucijoms, visuomeniniams subjektams ir gyventojams pereiti iš prasto gyvenimo (darbo) sąlygų ekstremalios situacijos padarinius patiriant kuo mažesnius nuostolius, išlaikyti rimtą, išsaugoti žmonių gyvybę, sveikatą, turtą, apsaugoti aplinką nuo ekstremalios situacijos poveikio;
- uftikrinti optimalų valstybės ir savivaldybių panaudojimą gyventojų saugumui uftikrinti, šalies gyvybingumui palaikyti, ekstremalią situaciją fiksuoti ir ją padariniams šalinti;
- ruošti visuomenę praktiniams veiksams ekstremalią situaciją atvejais, skatinti visuomenės iniciatyvą srityse ir stiprinti pasitikėjimą civilinės saugos bei gelbėjimo sistemos veikla (S. Kušinskis, 2009).

in s saugos ir gelb jimo sistem sudaro:

tuacij komisija;

gelb jimo departamentas prie Vidaus reikal ministerijos (toliau

PAGD) ir jam pavaldffios staigos;

- Ministerijos, valstyb s ir savivaldybi institucijos, savivaldybi prie-gaisrin s ir kitos civilin s saugos tarnybos, kio subjektai, staigos;
- Aplinkos steb jimo ir laboratorin s kontrol s tinklas (S. Ku inskas, 2009).

Atsiffvelgdama ekstremali situacij prieflastis, pob d ir keliam gr sm , civilin saugos ir gelb jimo sistema gyvendina –iuos ufdavinius:

1. Persp ja gyventojus apie gresian i ekstremali situacij , informuoja apie jos galimus padarinius ir priemones jiems likviduoti;

2. Atlieka ekstremali situacij prevencij ;

3. Organizuoja gyventoj apr pinim individualiosiomis ir kolektyvin mis apsaugos priemon mis;

4. fivalgo ir flymi pavojaus ffdinius;

5. Gesina gaisrus;

6. Atlieka gelb jimo ir kitus neatid liotinus darbus;

7. Palaiko vie– j tvark nelaim s rajone;

8. Teikia medicinos pagalb ir vykdo visuomen s sveikatos prieffi r ekstremali situacij atvejais;

9. Evakuoja flmones ir turt i–pavojing teritorij ;

10. Vykdo sanitarin svarinim ir kitas kenksmingumo –alinimo priemones;

11. Organizuoja laikin nukent jusi j apgyvendinim ir materialin apr pinim ;

12. Organizuoja fluvusi j laidojim ;

13. Organizuoja nutraukt b tinausi komunalini paslaug teikim ;

14. Teikia pagalb gyvybi–kai svarbiems objektams i–saugoti;

15. Kaupia gyvybi–kai svarbi materialini vertybi atsargas;

16. Moko vadovus, darbuotojus, civilin s saugos ir gelb jimo sistemos paj gas bei gyventojus veiks m ekstremali situacij atvejais;

17. Tiria ir analizuoja ekstremali vyki prieflastis (Civilin s saugos statymas, Nr. 115-3230).

Civilin s saugos ir gelb jimo sistemos institucijos, gyvendindamos joms keliamus tikslus ir ufdavinius, vadovaujasi –iais organizavimo ir veiklos principais:

ta organizuojama visoje valstybėje pagal jos administracinę struktūrą gyventojus, taip pat ir kitose valstybės teritorijose, kuriose gyvena Lietuvos piliečiai, kurie yra Lietuvos piliečiai.

- Diferencijavimo - civilinės saugos priemonės ir pasirengimas gelbėjimo darbams atskiruose administraciniuose vienetuose vykdomi atsižvelgiant į šiuos vienetus teritorijose, kuriose prognozuojama pavojingų, masto, galimų poveikių valstybės kiui, gyventojams, gamybinei ir socialinei veiklai;
- Visuotinio privalomumo - civilinės saugos priemonės yra privalomos valstybės ir savivaldybių institucijoms, visiems šiuo subjektams, staigoms ir gyventojams;
- Viešumo - valstybės ir savivaldybių institucijų, šiuo subjektams, staigų veikla civilinės saugos srityje yra atvira visuomenei ir visuomenės informavimo priemonėmis;
- Nuolatinių parengties - civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijos ir pajogos privalo būti nuolat pasirengusios veikti galimiems ekstremalioms situacijoms lygomis;
- Sėkmingos - civilinės saugos priemonės ir veiksmų efektyvumas ekstremaliomis lygomis užtikrinamas derinant visų valstybės ir savivaldybių institucijų, šiuo subjektams, civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajogą, Lietuvos kariuomenės, medicinos staigų ir kitų tarnybų veiklos planus bei valdymo sistemas (S. Kušinskas, 2009).

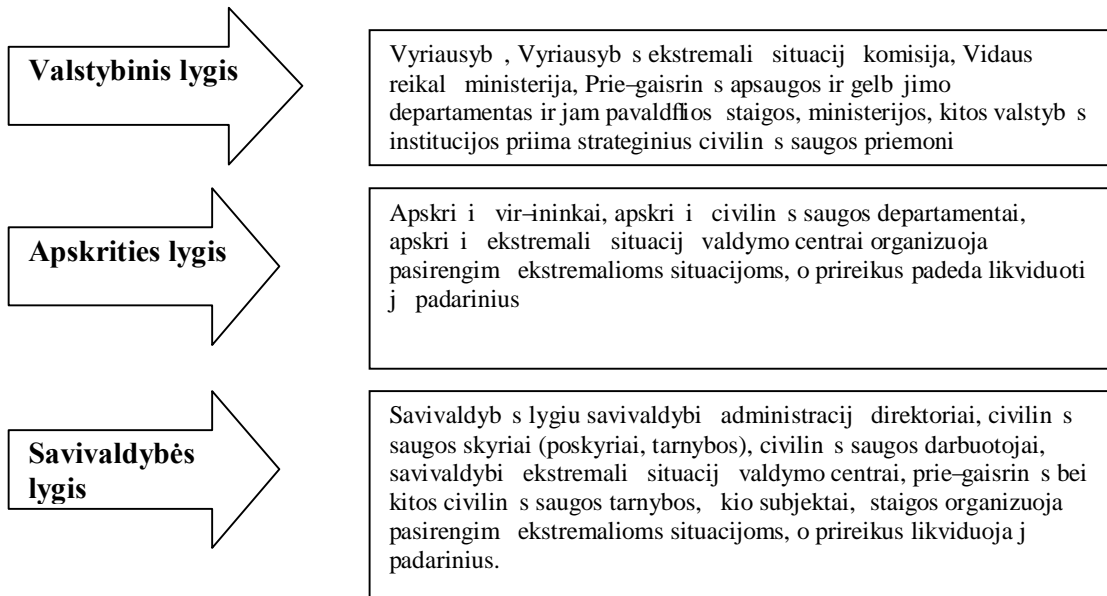
Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos Respublikos civilinės saugos ir gelbėjimo sistema sudaro: vyriausybės ekstremalių situacijų komisija; priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos ir jam pavaldžios staigos; ministerijos, valstybės ir savivaldybių institucijos, savivaldybių priešgaisrinės ir kitos civilinės saugos tarnybos, šiuo subjektams, staigos; aplinkos stebėjimo ir laboratorinės kontrolės tinklas. Civilinės saugos ir gelbėjimo sistema: perspėja gyventojus apie gresiančią ekstremalią situaciją, informuoja apie jos galimus padarinius ir priemones jiems likviduoti; atlieka ekstremalių situacijų prevenciją; atlieka gelbėjimo ir kitus neatidėliotinus darbus; evakuoja žmones ir turtą iš pavojingų teritorijų, vykdo vadovų ir darbuotojų mokymus ir analizuoja ekstremalių vykių priežastis.

1.2.2. Ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo ypatumai

Lietuvoje valdyti ypatingoms situacijoms, atsirandančioms dėl gamtinių, techninių, ekologinių ar socialinių priežasčių ir keliančių pavojų žmonėms sveikatai ir gerovei (gaisrai, katastrofos, teroro aktai, sproginiai ir kt.) veikia civilinės saugos ir gelbėjimo sistema ir kuriama krizių valdymo sistema. Pagal Nacionalinio saugumo pagrindinius statymus:

kuriama ir pl tojama pavoje kelianiems bei ekstremalioms prognozuoti, stebėti, prevenciniais priemonėmis parengti ir vykdyti, padariniams palaikinti;

- Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos paskirtis – apsaugoti gyventojus nuo nelaimių karo ir taikos metu, jiems patiemis –ioje veikloje aktyviai dalyvaujant. Ši sistema turi užtikrinti vis gelbėjimo tarnybų parengtą ir prevencinius veiksmus, o ekstremaliomis situacijomis, gaivalinių nelaimių, katastrofų ir ginkluoto užpuolimo atvejais – krašto gyventojų perspėjimą ir informavimą, jų gyvybiškos ir turto apsaugą, reikalingą neatidėliotiną pagalbą ir evakuaciją iš pavojingų rajonų (Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų statymo priedo 14 skyriaus, 2 skirsnis). Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos veiklą reglamentuoja Civilinės saugos statymas. Remiantis Civilinės saugos statymu vadovavimas civilinei saugai yra trijų lygių – valstybinis, apskrities ir savivaldybės (2 pav.)

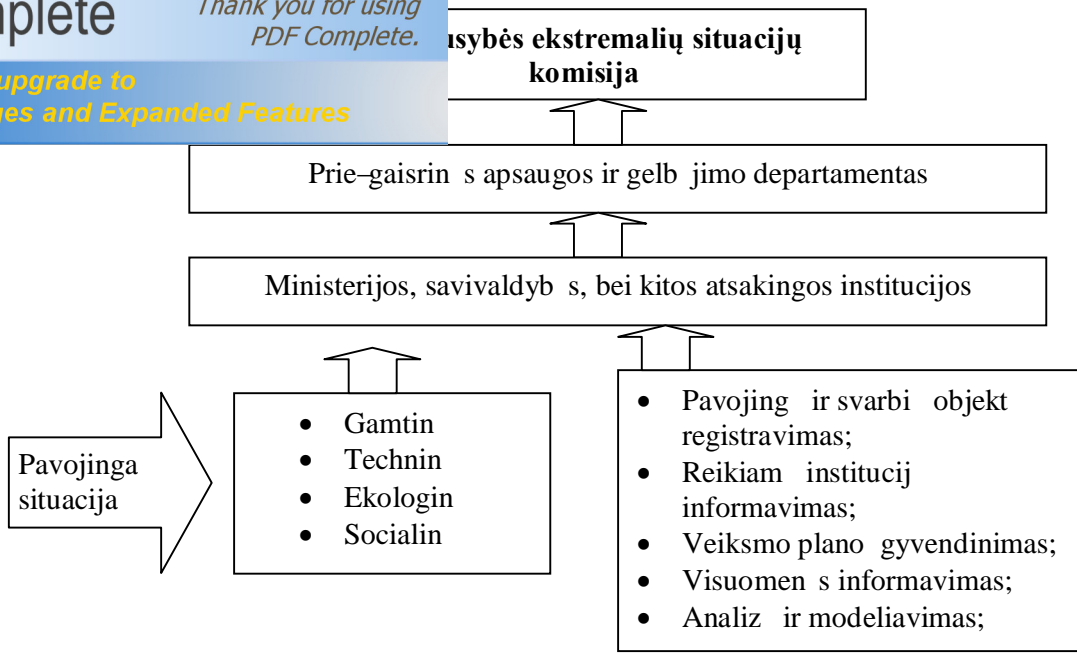

2 pav. Vadovavimo civiliniai saugai lygiai

Šaltinis: Valstybinio audito ataskaita. Ekstremaliomis situacijų valdymo organizavimas, prieiga per internetą, http://www.vkontrole.lt/auditas_ataskaita.php?2926, prisijungimo laikas: 2009-07-16

Ekstremaliomis situacijų valdymo procese dalyvauja: Vyriausybės ekstremaliomis situacijų komisija, prieš-gaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas, ministerijos, savivaldybės, bei kitos atsakingos institucijos (fr. 3 paveikslas).

3 pav. Ekstremali situacij valdymo Lietuvoje schema

Šaltinis: Sudaryta autoriaus remiantis, Belickas J., Urbys A. Informacini technologij panaudojimas ekstremali situacij valdymo srityse, prieiga per internet , <http://www.vpgt.lt/index.php?-1405088963>

Vyriausybės ekstremalių situacijų komisija (toliau VESK) - tai nuolatin Lietuvos Respublikos Vyriausybės komisija, organizuojanti ekstremali situacij prevencij , valdym ir vadovaujanti ekstremali situacij padarini –alinimo darbams tuo atveju, kai ekstremali situacija apima vienos ar daugiau apskri i teritorijas arba reikia valstyb s institucij pagalbos operatyviai telkiant turimas Lietuvos Respublikos paj gas ir materialinius i–teklius, kuri reikia ekstremalios situacijos padariniams –alinti (Lietuvos Respublikos Vyriausyb s ekstremali situacij komisijos nuostatai, N. 12-307).

VESK priimti sprendimai valstyb s ir savivaldybi institucijoms ekstremali situacij atvejais yra privalomi (Civilin s saugos statymas. Valstyb s finios, 1998, Nr. 115-3230).

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau Departamentas) atsakingas ufl visuomen s, materialaus turto ir aplinkos apsaug ekstremali situacij atvejais. Departamentas organizuoja ir vykdo gaisr ir kit ekstremali situacij prevencij . Tai savaranki–kas Lietuvos Respublikos vidaus reikal ministerijos padalinys. Departamentas formuoja priešgaisrin s ir civilin s saugos politik Lietuvoje, numato priešgaisrini gelb jimo tarnyb veiklos kryptis, rengia teis s aktus, reglamentuojan ius priešgaisrin ir civilin saug ir kontroliuoja, kaip laikomasi j reikalavim , vykdo valstybin priešgaisrin prieffir , organizuoja ekstremali situacij prevencij ir valdym , teikia rekomendacijas valstyb s institucijoms bei kio subjektams ir koordinuoja j veikl civilin s saugos srityje, organizuoja priešgaisrin s ir civilin s saugos mokym , informuoja visuomen priešgaisrin s ir civilin s saugos

imo darb apskait , propaguoja priešgaisrinės ir civilinės saugos organizacij , savanori ugniagesi veikl gaisr prevencijos srityje. didelio masto ekstremali situacij likvidavimui, organizuoja flmoni ir turto gelb jimo bei padarini alinim (Priešgaisrinės apsaugos ir gelb jimo departamentas prie Vidaus reikal ministerijos, prieiga per internet , 2009).

Departamentas valdo gyventoj persp jimo ir informavimo sistem P ó 160, kuria visoje alyje arba atskiruose rajonuose galima jungti centralizuoto valdymo elektros sirenas, persp ti ir informuoti visuomen apie gresiant pavoj ekstremali situacij atvejais.

Departamentas organizuoja valstybinio lygio civilinės saugos pratybas ir joms vadovauja, organizuoja valstyb s institucij ir visuomen s pasirengim atlikti praktinius veiksmus ekstremali situacij atvejais, nustato vairi lygi ekstremali situacij valdymo centr darbo tvark . Departamentas tvarko civilinės saugos priemoni valstyb s rezerv , sudaro s lygas valstyb s ir savivaldybi institucijoms, kio subjektams bei gyventojams pasirengti ekstremaliai situacijai, palaikyti alies kio gyvybingum , apsaugoti turt ir aplink nuo susidariusios ekstremalios situacijos. Departamentas kuria Valstybin s reik m s ir pavojing objekt registro centrini duomen baz , kuria siekiama kaupti informacij apie alyje esan ius pavojingus bei valstybin s reik m s objektus. Departamentas koordinuoja apskri i priešgaisrini gelb jimo valdyb ry ius su kitomis specialiosiomis tarnybomis bei valdflios strukt romis (Priešgaisrinės apsaugos ir gelb jimo departamentas prie Vidaus reikal ministerijos, prieiga per internet , 2009).

Apskritis Ekstremalių situacijų valdymo centras (toliau ESVC) yra civilinės saugos ir gelb jimo sistemos sud tin dalis. Jis apskrities lygiu organizuoja pasirengim ekstremalioms situacijoms, o prireikus padeda likviduoti j padarinius, kai to ne stengia padaryti vietos savivaldybi institucijos, koordinuoja vis apskrityje esan i tarnyb ir civilinės saugos paj g veiksmus ekstremali situacij atvejais. Karo gr sm s ar karo atveju, kai valstyb je paskelbiama karin pad tis, ESVC tampa teritorin s gynybos vadovyb s paramos institucija ir vykdo savo ufdavinius bei funkcijas statym nustatyta tvarka. Ekstremali situacij atvejais, atsiffvelgiant ekstremalaus vykio pob d , ESVC vadovaujasi apskrities civilinės saugos parengties ekstremalioms situacijoms planu, analizuoja susidariusi pad t , priima sprendimus civilinės saugos priemon ms gyvendinti bei ekstremali vyki padariniams lokalizuoti ir alinti. Apskritis ESVC vadovas priimtiems sprendimams gyvendinti rengia apskrities vir ininko sakym projektus, paveda j vykdym apskrities civilinės saugos ir nuolatin s parengties tarnyboms, kio subjektams bei kitoms apskrities teritorijoje esan ioms institucijoms. Ekstremali situacij valdymo centro veiklos vykdymui yra sudarytos veiklos koordinavimo, planavimo ir valdymo, visuomen s informavimo ir ry i grup s (Ekstremali situacij valdymo centras, 2009).

Veiklos koordinavimo grup s paskirtis ir funkcijos esant ekstremaliai situacijai:

ekstremali situacij , jos pavojingumo laipsn gyventojams, turtui, visuomen s rim iai; apskritys teritorijoje esan ius ministerij ir kit valstyb s institucij padalinius, savivaldybi institucijas ir gyventojus apie susidariusi ekstremali situacij ;

- svarsto gelb jimo ir kit neatid liotin darb organizavimo klausimus, sprendimus teikia tvirtinti apskrities vir-ininkui, paveda j vykdym apskrities civilin s saugos ir nuolatin s parengties tarnyboms, kio subjektams bei kitoms apskrities teritorijoje esan ioms institucijoms;

- prireikus vadovauja gelb jimo ir padarini -alimo darbams, organizuoja -i darb materialin technin apr pinim ;

- teikia pagalb savivaldyb ms ar j ESVC, jeigu to papra-o arba to prireikia;

- pa-alinus ekstremalios situacijos padarinius, rengia ir teikia apskrities vir-ininkui materialini i-tekli naudojimo ataskait bei pasi lymus d l kompensacijos nukent jusiesiems.

Planavimo ir valdymo grup s paskirtis ir funkcijos esant ekstremaliai situacijai:

- analizuoja gaut informacij apie susidariusi ekstremali situacij ;

- rengia ir teikia veiklos koordinavimo grupei pasi lymus gelb jimo ir kitiems neatid liotiniems darbams atlikti bei apskrities vir-ininko sakym -iais klausimais projektus;

- kontroliuoja veiklos koordinavimo grup s sprendim ir ESVC vadovo nurodym vykdym ;

- organizuoja s veik su ministerij ir Vyriausyb s staig padaliniais, savivaldyb mis, civilin s saugos ir gelb jimo tarnybomis, visomis mon mis, staigomis, organizacijomis, karin mis gulomis, esan iomis apskrities teritorijoje, ir koordinuoja j veikl ;

- apskrities ESVC vadovo nurodymu sudaro operatyvin grup ir siun ia j pagalb savivaldybi ESVC, jeigu to papra-o arba to prireikia -alinant ekstremali vyki padarinius.

Visuomen s informavimo grup s paskirtis esant ekstremaliai situacijai:

- teikia informacij visuomenei apie susidariusi pad t ir veiksmus;

- organizuoja spaudos konferencijas, rengia prane-imus ir leidffia biuletenius.

Ry-i grup s paskirtis ir funkcijos esant ekstremaliai situacijai:

- uftikrina apskrities ESVC apr pinim ry-iais panaudojant visus reikalingus telekomunikacijos tinklus bei ry-io priemones;

- renka informacij apie susidariusi ekstremali situacij ir pateikia j planavimo ir valdymo grupei;

valdymo grandis apie gresiant pavoj , informuoja apie galimus priemonės;
nalaus vykio pasekmi prognozavim (Ekstremali situacij

valdymo centras, 2009).

Ministerijos ir kitos valstybės institucijų žinybiniai koordinavimo centrai ir (ar) ekstremalių situacijų valdymo centrai. Pagal savo kompetencij statym ir tarptautini sutar i nustatytais atvejais organizuoja ir vadovauja gelb jimo darbams vykus ekstremaliai situacijai savo valdymo sferoje(Valstybinio audito ataskaita. Ekstremali situacij valdymo organizavimas,2009).

Apibendrinant galima teigti, kad ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymas Lietuvoje deleguojamas valstybiniame, apskri i ir savivaldybi lygmenyse. Vyriausyb s ekstremali situacij komisija yra auk–iausias ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo organas. Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentas vadovauja didelio masto ekstremali situacij likvidavimui, organizuoja flmoni ir turto gelb jim bei padarini –alinim . Ministerijos, savivaldyb s, bei kitos atsakingos institucijos pagal savo kompetencij statym ir tarptautini sutar i nustatytais atvejais organizuoja ir vadovauja gelb jimo darbams vykus ekstremaliai situacijai savo valdymo sferose.

1.2.3. Valstybės ir savivaldybės institucijų ir ūkio subjektų pareigos bei funkcijos ekstremalių situacijų atvejais

1998 m. gruodflio 15 d. LR Seimo priimtas Civilin s saugos statymas nustato civilin s saugos ir gelb jimo sistemos organizavimo ir veikimo teisinius ir organizacinius pagrindus, valstyb s ir savivaldybi institucij , kio subjekt , visuomenini organizacij bei gyventoj pareigas ir teises civilin s saugos srityje. Tšs statymas numato ne tik civilin s saugos ir gelb jimo sistemos tikslus ir ufdavinius, bet ir LR gyventoj pareigas civilin s saugos srityje (Lietuvos Respublikos civilin s saugos statymo 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

gyvendindama valstyb s politik civilin s saugos srityje, Lietuvos Respublikos Vyriausyb :

- rengia civilin s saugos ir gelb jimo sistemos pl tot s programas ir teikia tvirtinti Seimui; o nustato civilin s saugos ir gelb jimo sistemos prioritetini pl tojimo kryp i bei program gyvendinimo tvark ;
- nustato ekstremali situacij prevencijos tvark ; o tvirtina civilin s saugos parengties lygius, ekstremali vyki kriterijus;

io civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms planus, fizikos objekt , b tinausi komunalini paslaug , nemokamai ekstremali situacij atvejais, s ra-us;

- nustato materialini i-tekli naudojimo ekstremali vyki atvejais tvark ;
- nustato civilin s saugos technini priemoni , maisto, aprangos valstybinio rezervo sud t , jo dyd , kaupimo, saugojimo, atnaujinimo ir pristatymo panaudojimo viet tvark ;
- nustato civilin s saugos mokymo tvark ;
- nustato biudfetinius asignavimus civilin s saugos ir gelb jimo sistemai i-laikyti bei pl toti ir teikia tvirtinti Seimui;
- informuoja Respublikos Prezident ir Seim apie ekstremalias situacijas, j pasekmes bei atsiradimo prieftastis ir tarpininkauja d l nepaprastosios pad ties paskelbimo, kai to reikalauja aplinkyb s;

nustato kreipimosi d l pagalbos teikimo kitas valstybes ar tarptautines organizacijas tvark (Lietuvos Respublikos civilin s saugos statymo 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

Vidaus reikal ministerija kartu su kitomis institucijomis gyvendina Vyriausy b politik civilin s saugos srityje, koordinuoja civilin s saugos ir gelb jimo sistemos institucij veikl gyvendinant j kompetencijai skirtus ufdavinius (S.Ku inskas, 2009).

Vidaus reikal ministras:

- nustato informacijos apie ekstremalias situacijas teikimo Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentui tvark ;
- tvirtina sl ptuvi ir kit kolektyvin s apsaugos statini poreikius, gyventoj apr pinimo individualiomis apsaugos priemon mis normas ir tvark ;
- tvirtina valstybinio lygio civilin s saugos pratyb planus;
- tvirtina civilin s saugos mokymo centro klausytoj komplektavimo metin plan ;
- teikia Vyriausybei civilin s saugos statym ir kit ios srities teis s akt projektus;
- leidflia sakymus civilin s saugos klausimais, privalomus vykdyti civilin s saugos ir gelb jimo sistemos valdymo institucijoms;
- tvirtina Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento met veiklos plan ;
- teikia Vyriausybei apibendrint informacij apie civilin s saugos ir gelb jimo sistemos b kl (Lietuvos Respublikos civilin s saugos statymo 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentas yra sud tin civilin s saugos ir gelb jimo sistemos dalis, vadovaujanti civilin s saugos ir gelb jimo sistemos veiklai, organizuojanti ekstremali situacij prevencij , koordinuojanti valstyb s institucij ir kio subjekt

planuojanti valstybės pasirengimui civilinės saugos uždavimams atvejais taikos ir karo metu (S.Kuinskas, 2009).

investus uždavinius, Prie-gaisrinės apsaugos ir gelbėjimo

departamentas:

- perspėja ir informuoja valstybės institucijas, kio subjektus bei gyventojus apie flmoni gyvybei, sveikatai, turtui ir aplinkai gresiant valstybės masto pavojų ekstremali situacij atvejais; o planuoja priemones, kad valstybės institucijos, kio subjektai ir gyventojai patirtų kuo mažiausius nuostolius pereidami iš prast darbo (gyvenimo) sąlyg ekstremalios situacijos padėty, kad būtų išlaikyta rimtis, išsaugota flmoni gyvybė, sveikata, turtas, apsaugota aplinka nuo ekstremalios situacijos poveikio, bei rengia ir skelbia civilinės saugos metodines rekomendacijas;
- planuoja priemones, kaip optimaliai panaudoti valstybės išteklius –alies kio gyvybingumui ekstremali situacij atvejais palaikyti, ekstremali situacij fldiniams lokalizuoti ir j padariniams –alinti;
- rengia valstybinės reikėms ir pavojingų objektų registraciją;
- kontroliuoja civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos veiklą;
- organizuoja valstybės institucijų ir visuomenės pasirengimui praktiniams veiksams ekstremali situacij atvejais, nustato vairių lygių ekstremali situacij valdymo centrų darbo tvarką;
- organizuoja ir vadovauja valstybinio lygio civilinės saugos pratyboms;
- koordinuoja apskričių ir savivaldybių civilinės saugos parengties ekstremalioms situacijoms planavimą;
- derina apskričių civilinės saugos parengties ekstremalioms situacijoms planus;
- valstybiniu lygiu organizuoja didelio masto ekstremali situacij lokalizavimą, flmoni ir turto gelbėjimą, padarinių –alinimą, vykdo Ministro Pirmininko paskirto civilinės saugos operacijos vadovo nurodymus;
- Vyriausybės nustatyta tvarka civilinės saugos ir gelbėjimo tarnyboms telkia pagalbą kitoms valstybės institucijoms pavaldflias tarnybas ir techniką, koordinuoja j veiksmus;
- reaguodamas ekstremali situacij palaiko ryšius su ministerijomis, apskričių, savivaldybių ekstremali situacij valdymo centrais. Tų centrų prašymu telkia pagalbą pavaldflias tarnybas ir techniką, koordinuoja j veiksmus;
- planuoja lėšų poreikį civilinės saugos sistemai funkcionuoti, teikia pasiūlymus Finansų ministerijai dėl lėšų skyrimo vykdyti civilinės saugos funkcijoms, kurias valstybė perdavė savivaldybėms;

saugos priemoni, slaptuvi ir kit kolektyvin s apsaugos statini
ministraciniuose vienetuose;
marka administruoja civilin s saugos priemoni valstyb s rezerv ;

- atlieka gyventoj ir valdymo grandfi persp jamuosius sistemos planinius kompleksinius patikrinimus;
- pagal Kompetencij teikia pasi lymus d l civilines saugos sistemos funkcionavimui reikaling nauj teis s akt rengimo ir esam keitimo (Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento prie Vidaus reikal ministerijos nuostatai, Valstyb s flinios, 2005-03-17, Nr. 35-1139).

Ministerij ir kit valstyb s institucij veiklai civilin s saugos srityje vadovauja j vadovai arba vadov galioti asmenys. Ministerijos ir kitos valstyb s institucijos:

- atsako ufl civilin s saugos organizavim pagal joms skirt veiklos pob d ir kompetencij ;
- suderinusios su Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentu, tvirtina ministerijos ar kitos valstyb s institucijos ekstremali situacij valdymo centro nuostatus;
- sudaro flnybinius materialini priemoni ir l – rezervus, siekdamos padidinti savo reguliavimo sri iai priskirt moni veiklos stabilum ir saugum ekstremali situacij atvejais;
- organizuoja vadov ir specialist mokym civilin s saugos srityje;
- prognozuoja ekstremalias situacijas, planuoja ir gyvendina prevencines priemones;
- rengia ir tvirtina civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms planus;
- koordinuoja reguliavimo sri iai priskirt subjekt civilin s saugos priemoni planavim ir –i subjekt parengim dirbti ekstremaliomis s lygomis, atsifvelgdamos savo kompetencijai priskirt uflduo i pob d ;
- teikia valstyb s institucijoms informacij , reikaling civilin s saugos ufldaviniams vykdyti;
- atlieka civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms b kl s metin analiz ir teikia Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentui(Lietuvos Respublikos civilin s saugos statymas 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

Apskritis civilinei saugai vadovauja apskrities vir-ininkas. Apskritis vir-ininkas:

- atsako ufl civilin s saugos parengt apskirtyje;
- organizuoja apskrities civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms plano rengim , suderina j su Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentu ir j tvirtina sakymu, derina savivaldyb s civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijomis plan , persp ja valstyb s ir savivaldybi institucijas, kio subjektus, staigas, gyventojus apie ekstremalios situacijos gr sm , informuoja apie jos pob d , i-plitimo tikimyb ;

einan i savivaldybi informacij , reikaling civilin s saugos

Administracinio vieneto teritorijoje civilin s saugos prevencines

priemones galim ekstremali situacij atvejais;

- informuoja Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departament apie administraciniame vienete vykusius ekstremalius vykius;
- organizuoja ekstremali vyki padarini likvidavim , paie-kos ir gelb jimo darb apr pinim ;
- teikia pagalb nukent jusiesiems d l ekstremali vyki ;
- kontroliuoja savivaldybi institucij pasirengim galimiems ekstremali situacij padariniams i-vengti arba j pasekm ms -velninti;
- kreipiasi Vyriausyb pagalbos esant ekstremalioms situacijoms, kai nepakanka savo paj g ir i-tekli ;
- atlieka civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms b kl s metin analiz ir teikia Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentui (Lietuvos Respublikos civilin s saugos statymas 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

Civilin sauga yra savivaldybei valstyb s perduota funkcija, ufl kurios vykdym atsakingas savivaldyb s administracijos direktorius(Lietuvos Respublikos civilin s saugos statymas 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

Savivaldyb s administracijos direktorius, vykdydamas savivaldybei valstyb s perduotas civilin s saugos funkcijas:

- atsako ufl civilin s saugos parengt savivaldyb s teritorijoje;
- prognozuoja savivaldyb s teritorijoje galimas ekstremalias situacijas;
- organizuoja savivaldyb s civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms plano rengim , jo derinim su apskrities vir-ininku ir j tvirtina;
- persp ja valstyb s institucijas, kio subjektus, staigas, gyventojus apie ekstremalios situacijos gr sm , informuoja apie jos pob d , i-plitimo tikimyb , b tinus gyventoj veiksmus;
- nustato savivaldyb s administracijos strukt rini teritorini padalini - seni nij civilin s saugos ufdavinius ir funkcijas,
- tvirtina j civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms planus;
- organizuoja civilin s saugos paj g sudarym ir j rengim ;
- organizuoja ir gyvendina civilin s saugos prevencines priemones, gelb jimo ir kitus neatid liotinus darbus, -alina ekstremali situacij padarinius, evakuoja ir prireikus

gyventojus, organizuoja gyventoj mokym civilin s saugos

teritorijoje esan i kio subjekt renka informacij , reikaling

civilin s saugos ufdutims vykdyti;

- kontroliuoja, kaip vykdomos civilin s saugos ufdutys, kaip laikomasi kio subjektuose Civilin s saugos statymo, kit teis s akt reikalavim ;
- teikia informacij , reikaling apskrities vir-ininkui ir toje savivaldyb s teritorijoje esantiems kio subjektams bei gyventojams vykdyti civilin s saugos ufdutis;
- kaupia, saugo ir atnaujina civilin s saugos priemoni valstyb s rezerv ir prireikus organizuoja jo i-davim Valstyb s rezervo statymo nustatyta tvarka;
- informuoja apskrities vir-inink apie savivaldyb s teritorijoje vykusias ekstremalias situacijas;
- telkia visas savivaldyb s teritorijoje esan ias civilin s saugos paj gas ekstremali situacij padariniams -alinti ir gelb jimo darbams atlikti;
- organizuoja pagalbos teikim nukent jusiesiems ekstremali situacij ir (ar) ekstremali vyki atvejais;
- pra-o apskrities vir-ininko pagalbos evakavimo ir gelb jimo darbams vykdyti bei ekstremali situacij padariniams -alinti, kai savo paj g ir i-tekli nepakanka;
- leidfia pagal savo kompetencij sakymus ir prima kitus teis s aktus civilin s saugos klausimais, privalomus visiems savivaldyb s teritorijoje esantiems fiziniams ir juridiniams asmenims;
- kontroliuoja savivaldyb s kio subjekt civilin s saugos b kl ir teikia jiems metodin pagalb ;
- analizuoja civilin s saugos b kl ir apskrities vir-ininko nustatyta tvarka teikia jam metin prane-im ;
- teikia Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentui kasmetin informacij apie pad t ir veickl civilin s saugos srityje (Lietuvos Respublikos civilin s saugos statymas 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

Akcentuotina ir tai, kad ufl darbuotoj civilin saug atsakingas ir kiekvieno kio subjekto vadovas. kio subjekto, staigos vadovas:

- atsako ufl civilin s saugos parengt savo vadovaujame objekte;
- persp ja ir informuoja darbuotojus apie pavoj ;
- prognozuoja ekstremalias situacijas ir planuoja prevencines priemones;
- rengia ir tvirtina civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms planus;

individualiomis ir kolektyvinėmis apsaugos priemonėmis;

marka kaupia materialinį išteklių atsargas ir technines priemones,
veiklos gyvybingumui ir saugumui galimi ekstremali situacij

atvejais;

- siekia užtikrinti paslaugų teikimą ekstremali situacij atvejais pagal savo veiklos profilį
- prireikus organizuoja darbuotojų evakuavimą, pirminius gelbėjimo darbus ir jiems vadovauja;
- bendradarbiauja su valstybės ir savivaldybių institucijomis dėl civilinės saugos parengties ekstremalioms situacijoms planavimą ir –iuose planuose numatytą uždavinių atlikimo (Lietuvos Respublikos civilinės saugos statymas 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

Visuomeninės organizacijos gali būti kviečiamos dalyvauti organizuojant valstybės civilinės saugos priemones ekstremali vyki padariniams –alinti ir teikti pagalbą nukentėjusiesiems, savo veiksmus derindamos su savivaldybių civilinės saugos tarnybomis (S.Ku inskas, 2009).

Lietuvos Respublikos gyventojų teisės civilinės saugos srityje:

- ekstremali situacij ar į pavojaus atvejais turi teisę gyvybės ir sveikatos apsaugai, materialinai ir finansiniam paramai;
- gauti informaciją apie galimą pavojų (S.Ku inskas, 2009).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-04-22 nutarimas Nr. 560 šD 1 gyventojų informavimo pramoninių avarių atvejais tvarkos patvirtinimo pareigoja savivaldybių institucijas ir pavojingos veiklos vykdytojus pagal savo kompetenciją suteikti galimybę gyventojams kasdien gauti informaciją apie pavojingo objekto veiklą, galimas avarijas, taikytinas apsaugos priemones ir apie tai, kaip elgtis vykus tokioms avarijoms. Tą informaciją turi būti nemokama ir nuolat prieinama. Informacijai suteikti savivaldybių institucijos ir pavojingos veiklos vykdytojai parengia, išleisdamas ir išplatina informacinį medžiagą (brošiaraštes, lankstinukus, informacinius biuletenius, interneto tinklalapius).

Lietuvos Respublikos gyventojų pareigos civilinės saugos srityje:

- laikytis civilinės saugos reglamentuojančių statymų ir kitų teisės aktų reikalavimų;
- fiksuoti civilinės saugos signalus ir mokėti elgtis juos išgirdus;
- pranešti civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos tarnyboms apie susidariusi ekstremali situaciją arba –ios situacijos grėsmę;
- vykdyti civilinės saugos pareigūnų nurodymus ir aktyviai dalyvauti likviduojant ekstremali situacij padarinius (S.Ku inskas, 2009).

Apibendrinant galima teigti, kad valstybės ir savivaldybių institucijos atlieka joms statymo deleguotas funkcijas ekstremali situacij atvejais. Vyriausybei svarbus vaidmuo tenka rengiant

temos pl tojimo programos, nustatant civilin s saugos ir pl tojimo krypti bei program gyvendinimo tvarka. Vidaus s institucijomis gyvendina Vyriausyb s politik civilin s saugos srityje, koordinuoja civilin s saugos ir gelb jimo sistemos institucij veikl. Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentas vadovauja civilin s saugos ir gelb jimo sistemos veiklai, organizuoja ekstremali situacij prevencij, koordinuoja valstyb s institucij ir kio subjekt veikl civilin s saugos srityje. Atskiros ministerijos ekstremali situacij valdyme veikia savo kompetencijos ribose, deleguotose statym .

1.2.4. Parengties ekstremalioms situacijoms planavimo principai

Parengties ekstremalios situacijoms stiprinimas yra akcentuojamas Jungtini Taut organizacijos koordinuojamoje Hyogo veiksm programoje 2005 - 2015 metams, kuri buvo patvirtinta 2005 m. sausio 18 - 22 d. Japonijoje, Kob s provincijoje vykusioje pasaulin je konferencijoje šTaut ir bendruomeni atsparumo gaivalin ms nelaim ms stiprinimas.

TYame dokumente yra i-skirti penki nelaimi rizikos maflinimo prioritetai: i-kuri vienas ó parengties efektyviam reagavimui visuose lygmenyse stiprinimas. Rekomendacijose d l Hyogo programoje numatyt veiksm gyvendinimo parengties stiprinimui yra si lomos -ios priemon s :

- Pl sti ir vystyti bendr supratim ir veiklas PES stiprinimui;
- vertinti parengties paj gumus ir mechanizmus;
- Stiprinti parengties planavim ir veiksm program rengim .

Pagrindiniai parengties ekstremalioms situacijoms principai:

- Vis atsakomyb ;
- Bendras kontekstas;
- Pagr sta pafleidffiamumo vertinimu;
- Tinkama vis pavoj atvejais;
- Susijusi su kitais ES valdymo aspektais;
- D mesys procesui ir flmon ms, o ne dokumentams

Ekstremali situacij prevencij ir parengt reglamentuoja -ie teis s aktai:

- Lietuvos Respublikos civilin s saugos statymas (fin., 1998, Nr. 115-3230);
- Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2000 m. vasario 1 d. nutarimas Nr. 109 „D l ekstremali situacij prevencijos Lietuvos Respublikoje tvarkos patvirtinimoö (fin., 2000, Nr. 12-298);

Vyriausyb s 2006 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. 241 „D l
erij patvirtinimoö (fin., 2006, Nr. 29-1004);

amento prie Lietuvos Respublikos kra-to apsaugos ministerijos
direktorius 2001 m. birflelio 20 d. sakymas Nr. 139 „D l savivaldyb s civilin s saugos
parengties ekstremalioms situacijoms.

Galime i-skirti -iuos Civilin s saugos ir gelb jimo sistemos veiklos organizavimo principus:

- Teritorinis - civilin sauga organizuojama visoje valstyb je pagal jos administracin suskirstym ir apima visus gyventojus, taip pat kit valstybi pilie ius, esan ius Lietuvos teritorijoje.
- Diferencijavimo - civilin s saugos priemon s ir pasirengimas gelb jimo darbams vykdomi atsifvelgiant t vienet teritorijoje prognozuojam situacij pavojingum , m st , galim poveik valstyb s kiui, gyventojams, gamybinei ir socialinei veiklai.
- visuotinio privalomumo - civilin sauga, jos mokymas, prevencija yra visuotinai privaloma.
- Vie-umo - valstyb s ir savivaldybi institucij veikla civilin s saugos srityje yra atvira visuomenei ir visuomen s informavimo priemon ms. gyvendinant vie-umo princip didelis d mesys tur t b ti skiriamas nedirban i gyventoj -vietimo civilin s saugos srityje organizavim (S. Ku inskas, 2009).
- Nuolatin s parengties principas ó civilin s saugos ir gelb jimo sistemos institucijos ir paj gos privalo b ti nuolat pasirengusios veikti ekstremaliomis s lygomis.
- S veikos - efektyvus civilin s saugos priemoni gyvendinimas galimas tik s veikaujant visoms institucijoms, ir -alies gyventojams.
- Visuotinio privalomumo principas - civilin s saugos priemon s yra privalomos valstyb s ir savivaldybi institucijoms, visiems kio subjektams, staigoms ir gyventojams.

Rengiantis atremti galimas ekstremalias situacijas svarbu atlikti galimos ekstremali situacij kilimo rizikos analiz (S.Ku inskas, 2009).

Rizikos analiz atliekama -iais etapais:

- Anks iau vykusi vyki analiz - analizuojami ank- iau kilusios ekstremalios situacijos, vertinamos padarytos klaidos, priimami racional s sprendimai;
- Iki rizikos analiz s atlikimo momento ne vykusi vyki , ta iau t , kuriems vykus, susidaryt savivaldyb s lygio ekstremali situacija, prognozavimas;
- Didelio masto potenciali ekstremali situacij , kuri padariniai gali i-plisti ufi savivaldyb s teritorijos rib ar net apimti vis Lietuvos Respublikos teritorij , susidarymo tikimyb s vertinimas.

Pagrindin s rizikos analiz s atlikimo klaidos:

potenciali ekstremali situacij klasifikacija;

lios ekstremalios situacijos, kuri likvidavimui savivaldyb s
u inskas, 2009).

Rezultatas - nesutampa apskrities teritorijoje galin ios susidaryti ekstremalios situacijos su
j einan i savivaldybi teritorijose nustatytomis potencialiomis ekstremaliomis situacijomis.

Potenciali ekstremali situacij prevencijos organizavimas apima sekan ius etapus:

- potenciali ekstremali situacij galim prieflas i nustatym ;
- prevencijos priemoni plan konkre ioms ekstremalioms situacijoms rengim ;
- l – prevencijos priemoni gyvendinimui planavim ;
- prevencijos priemoni gyvendinim ;
- prevencijos priemoni gyvendinimo analiz s atlikim ;
- i–vad darym .

Esmin s parengties ekstremalioms situacijoms planavimo klaidos:

- Konkre iame teritoriniame administraciniame vienete potenciali ekstremali situacij rizikos analiz s rezultatai neatitinka realios situacijos tame teritoriniame administraciniame vienete.
- Civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms planai neuftikrina parengties prognozuojamoms ekstremalioms situacijoms (S.Ku inskas, 2009).

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindiniai parengties ekstremalioms situacijoms planavimo principai remiasi vis atsakomybe, pagr stu pafleidffiamumo vertinimu, tinkamumu vis pavoj atvejais, d mesio akcentavimu procesui ir flmon ms, o ne dokumentams.

1.3. Gyventojų evakavimo organizavimo ypatumai

Jeigu gyventojams i–kyla realus pavojus, tam, kad b t i–saugota flmoni gyvyb ir sveikata, priimamas sprendimas evakuoti gyventojus i–pavojing teritorij . Masinis flmoni evakavimas i– nelaim s apimtos teritorijos yra gerokai dafniau pasitaikantis rei–kinys negu daugelis i– m s sivaizduoja. Kiekvienais metais daugelyje valstybi –imtai flmoni priversti skubiai palikti savo namus d l vairaus dydffio ir kilm s ekstremali situacij . Dafniausiai pasaulyje flmon s priversti evakuotis d l siau ian i gamtini gaisr ir potvyni (S.Ku inskas, 2009).

Gyventoj evakavimas tai organizuotas gyventoj i–keldinimas i– teritorij , kuriose pavojinga gyventi, suteikiant jiems stacionarines arba laikinas gyvenam sias patalpas. Tai sprendimas taikyti vien i– visiems privalom Civilin s saugos priemoni . Tai daugiafunkcinis ufdavinys, kuris planuojamas i– anksto, o gyvendinimui reikalinga organizacin strukt ra (J.Brasi nien , 2009).

Yra vienas LR civilinės saugos statymu reglamentuot
emos uždaviniai. Evakuojam karu metu reglamentuoja LR karu
publikos karu pad ties statymas, Valstyb s finans., 2000, Nr. 52-
1482).

Evakuojimo organizavimo tvarka patvirtinta LR Vyriausyb s 2000 m. vasario 1 d. nutarimu Nr. 112. Gyventoj evakuojimo valdymo institucij tipin s organizacin s strukt ros ir uždaviniai patvirtinti LR kra-to apsaugos ministro 2000 m. kovo 22 d. sakymu Nr. 295. Bendrosios avarijos IAE avarijos atveju gyventoj evakuojim reglamentuoja LR kra-to apsaugos ministro 2000 m. balandffio 11 d. sakymu Nr. 371 patvirtintas LR gyventoj apsaugos radiacin s avarijos Ignalinos atomin je elektrin je atveju planas.

Atsifvelgiant ekstremalios situacijos mast ir pavoj gyventojams, sprendimus d l gyventoj evakuojimo priima apskri i vir-ininkai, savivaldybi administracij direktoriai kio subjekt ir staig vadovai, o atskirais atvejais sprendim d l skubaus flmoni i-keldinimo i-ekstremalaus vykio fldinio priima Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento ir jam pavaldffi staig , savivaldyb s prie-gaisrin s tarnybos ir policijos pareig nai.

Gyventoj evakuojimo organizavimo tvark nustato Vyriausyb . vykus radiacinei avarijai Ignalinos atomin je elektrin je, gyventojai evakuojami pagal Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento parengt Lietuvos Respublikos gyventoj apsaugos radiacin s avarijos Ignalinos atomin je elektrin je atveju plan (Lietuvos Respublikos kra-to apsaugos ministro 2000 m. balandffio 11 d. sakymas Nr. 371 „D l Lietuvos Respublikos gyventoj apsaugos radiacin s avarijos Ignalinos atomin je elektrin je atveju plano patvirtinimo d Nr. 115-3230).

Yb plano pagrindu Ignalinos, Zaras ir Visagino savivaldybi administracij direktoriai rengia detalius gyventoj evakuojimo planus ir derina evakuojam gyventoj apgyvendinimo klausimas su savivaldybi , kurias evakuojami gyventojai| administracij direktoriais. Savivaldybi , kurias evakuojami Ignalinos, Zaras ir Visagino savivaldybi gyventojai, administracij direktoriai par pina autotransport ir organizuoja evakuot j apgyvendinim , Savivaldybi administracij direktoriai su transporto savininkais i-anksto sudaro sutartis d l autotransporto suteikimo ir ruo-ia evakuotiesiems apgyvendinimo vietas. Gyventoj evakuojimo ir apgyvendinimo i-laidos kompensuojamos i-valstyb s biudffeto l – Vyriausyb s nustatyta tvarka (S.Ku inskas, 2009).

Evakuoti gyventojus i- galim ekstremali vyki vietas planuojama i-anksto. Gyventoj evakuojimo planavimas yra sudedamoji civilin s saugos veiksm ekstremali situacij atvejais plano dalis. Atsifvelgiant ekstremalios situacijos mast ir kilm , gyventoj evakuojimas planuojamas valstyb je, apskrityje, savivaldyb je, seni nijoje ir kio subjekte. Apskrities, savivaldyb s, seni nijos gyventoj ir kio subjekt darbuotoj evakuojimo planai sudaromi pagal Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento parengtas rekomendacijas(J.Brasi nien , 2009).

evakavimo plan sudarym ir j vykdym yra atsakingi:

in s apsaugos ir gelb jimo departamento prie Vidaus reikal

- apskrityje - apskrities viršininkas;
- savivaldyb je - savivaldyb s administracijos direktorius;
- seni nijoje - seni nas;
- kio subjekte - kio subjekto vadovas (Lietuvos Respublikos civilin s saugos statymas 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

Gyventoj evakavimas suprantamas, kaip organizuotas gyventoj i-keldinimas i-teritorij , kuriose pavojinga gyventi, suteikiant jiems stacionarines arba laikinas gyvenam sias patalpas.

Gyventoj evakavimas organizuojamas iais b dais:

- pagal gyvenam j viet - evakavimas organizuojamas per gyventoj surinkimo punktus arba tiesiai i-gyvenam j viet ir sl ptuvi ;
- pagal darbo viet - evakavimas organizuojamas vadovaujantis kio subjekt sudarytais personalo evakavimo planais;
- pagal gyvenam j ir darbo vietas - evakavimas organizuojamas teritoriniu principu.

Gyventojai evakuojami tiesiogiai arba per gyventoj surinkimo punktus:

- tiesiogiai gyventojai evakuojami i-gyvenam j ar darbo viet , kurios yra ufter-toje arba pavojingoje gyventi ir dirbti teritorijoje;
- per gyventoj surinkimo punktus gyventojai evakuojami i- teritorijos, kuri pagal apskrities ar savivaldyb s ekstremali situacij valdymo centro prognoz gali b ti ufter-ta ir kurioje pavojinga gyventi bei dirbti (J.Brasi nien , 2009).

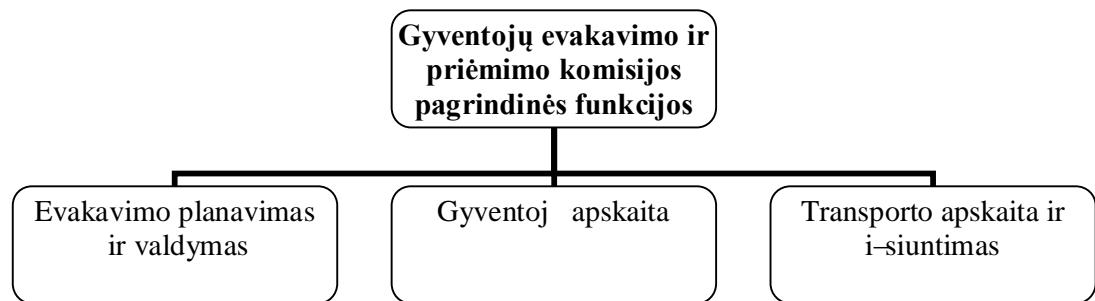
Gyventoj evakavimas gali b ti laikinasis, ilgalaikis arba negr ftamasis:

- laikinasis gyventoj evakavimas - tai gyventoj evakavimas i-j gyvenam j ar darbo viet iki trumpalaiki teritorijos svarinimo darb pabaigos;
- ilgalaikis gyventoj evakavimas - tai gyventoj evakavimas suteikiant jiems laikinas gyvenam sias vietas, kai atliekami ilgai trunkantys teritorijos svarinimo darbai;
- negr ftamasis gyventoj evakavimas - tai gyventoj evakavimas, kai ufter-toje teritorijoje (gyvenamosiose patalpose) negali b ti atlikti svarinimo darbai arba juos atlikti kainuoja brangiau negu apgyvendinti gyventojus naujoje vietoje, arba gyvenamosios patalpos neatitinka reikalavim ir netinkamos gyventi (Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2000 m. vasario 1 d. nutarimas Nr. 112 „D l gyventoj evakavimo organizavimo tvarkos patvirtinimo Nr. 115-3230).

im organizuoja prie savivaldybi ekstremali situacij valdymo evakavimo ir pri mimo komisijos, joms vadovauja savivaldyb s skirti vadovai (J.Brasi nien , 2009).

J funkcijos pateikiamos 4 paveiksle.

Gyventoj evakavimo ir pri mimo komisijos sudaromos i– atitinkamos savivaldyb s administracijos, sveikatos apsaugos, policijos, autotransporto ir kit staig specialist . Evakavimo ir pri mimo komisij veiklos nuostatus ir komisij sud t tvirtina savivaldyb s administracijos direktorius.

4 pav. Gyventoj evakavimo ir pri mimo komisijos pagrindin s funkcijos

Šaltinis: Brasi nien , J. Gyventoj evakavimo principai. prieiga per internet , http://www.vpgt.lt/get_file.php?file, prisijungimo laikas, 2009-07-18.

Gyventoj evakavimo komisij sudaro:

- ✓ komisijos vadovas;
- ✓ transporto apskaitos ir i–siuntimo grandis;
- ✓ gyventoj apskaitos grandis;
- ✓ planavimo ir valdymo grandis (Lietuvos Respublikos civilin s saugos statymas 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

Atsifvelgiant ekstremalios situacijos mast , gyventoj evakavimas organizuojamas valstybiniu, apskrities, savivaldyb s lygiu.

Valstybiniu lygiu gyventoj evakavim organizuoja Lietuvos Respublikos Vyriausyb s Ekstremali situacij komisija, Ekstremali situacij valdymo centras, ministerijos ir kitos valstyb s valdymo institucijos pagal savo kompetencij per j ekstremali situacij valdymo centrus (Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2000 m. vasario 1 d. nutarimas Nr. 112 „D l gyventoj evakavimo organizavimo tvarkos patvirtinimo Nr. 115-3230).

Apskrities lygiu gyventoj evakavim organizuoja apskrities vir–ininkas per apskrities ekstremali situacij valdymo centr bei apskrities civilin s saugos ir mobilizacijos departament . Savivaldyb s lygiu gyventoj evakavim organizuoja savivaldyb s administracijos direktorius per

tr ir gyventoj evakavimo komisija, sudaryta prie savivaldyb s centro, jiems vadovauja savivaldybi administracij direktori . Evakavimo komisijos sudaromos i– atitinkamos savivaldyb s administracijos, sveikatos apsaugos, policijos, autotransporto ir kit staig pareig n .

Seni niuje gyventoj evakavim organizuoja seni nas. kio subjekte - kio subjekto vadovas(Lietuvos Respublikos Vyriausy b s 2000 m. vasario 1 d. nutarimas Nr. 112 „D l gyventoj evakavimo organizavimo tvarkos patvirtinimo Nr. 115-3230).

Jeigu i–kyla pavojus gyventojams, kad b t i–saugota flmoni gyvyb , sveikata ir turtas, priimamas sprendimas evakuoti gyventojus i– teritorij , kuriose pavojinga gyventi. Atsifvelgiant ekstremalios situacijos mast ir pavoj gyventojams, sprendim d l j evakavimo priima ir evakavimui vadovauja:

- kai kuriais ekstremali situacij atvejais, kai b tina gyventojus i–keldinti skubiai, - prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo tarnybos bei policijos pareig nai; o susidarius ribotai ekstremaliai situacijai - kio subjekto, kurio teritorijoje atsitiko ekstremalus vykis, vadovas;
- susidarius vietinei ekstremaliai situacijai - savivaldybi administracij direktoriai;
- susidarius regioninei ekstremaliai situacijai - apskri i vir–ininkai;
- susidarius kra–to ekstremaliai situacijai - Lietuvos Respublikos Vyriausy b s Ekstremali situacij komisija;
- Kai ekstremali situacija susidaro d l radioaktyviojo arba cheminio uflter–imo, gyventojai evakuojami dviem b dais;
- kai radioaktyvusis (cheminis) uflter–tumas nenustatytas, gyventojai i– gyvenamosios vietos arba per gyventoj surinkimo punktus evakuojami tiesiogiai tuo pa iu transportu iki laikinojo apgyvendinimo vietos;
- kai radioaktyvusis (cheminis) uflter–tumas nustatytas, siekiant i–vengti ter–al i–plitimo ir kontroliuoti evakuojam gyventoj uflter–tum , jie evakuojami dviem etapais: pirmas - i– gyvenamosios vietos arba per gyventoj surinkimo punktus iki tarpini gyventoj evakavimo punkt - savivaldyb s (arba savivaldyb s pasitelktomis) transporto priemon mis, antras nuo tarpini gyventoj evakavimo punkt iki laikinojo apgyvendinimo vietos - i–kit savivaldybi pasitelktu transportu (J.Brasi nien , 2009).

Kiekvienas kio subjektas (taip pat ir mokykla) turi vadovo patvirtint objekto civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms plan , kuriame numatytos prieflastys, d l kuri gali tekti evakuotis, ir evakavimo tvark . Gyventojai, kurie evakuojasi nuosavu transportu, vyksta tiesiai laikinojo apgyvendinimo vietas. Esant radioaktyviajam (cheminiam) uflter–tumui, pirmiausia reikia vyksti tarpinius gyventoj evakavimo punktus, kuriuose bus atliktos nukenksminimo

s vykdomas naudojant valstybei, savivaldyboms ir fiziniams bei transport (J.Brasi nien , 2009).

ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Vidaus reikal ministerijos, kit Vyriausyb s staig pasi lymus ir gyventoj saugos kriterijus bei higienos normas, sprendim d l evakuot j gr flimo nuolatinės gyvenam sias vietas priima apskrities viršininkas, savivaldybi administracij direktoriai. Ekstremalios situacijos padariniams i–plitus ufl apskrities rib , sprendim d l evakuot j gr flimo nuolatinės gyvenam sias vietas priima Lietuvos Respublikos Vyriausyb s Ekstremali situacij komisija. Kai kuriais ekstremali situacij atvejais sprendim d l evakuot j gr flimo nuolatinės gyvenam sias vietas gali priimti prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo tarnybos, policijos pareig nai, kio subjekt vadovai. Organizuotam evakuot gyventoj gr flimui nuolatinės gyvenam sias vietas vadovauja tos vietov s, i– kurios buvo evakuoti gyventojai, ekstremali situacij valdymo centro vadovas (Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 2000 m. vasario 1 d. nutarimas Nr. 112 „D l gyventoj evakavimo organizavimo tvarkos patvirtinimo“, Nr. 115-3230).

vykus radiacinei avarijai valstyb s mon je Ignalinos atomin je elektrin je, gyventojai turi b ti evakuojami pagal Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento parengt Lietuvos Respublikos gyventoj apsaugos radiacin s avarijos Ignalinos atomin je elektrin je atveju plan . Tšb plano pagrindu Ignalinos, Zaras ir Visagino savivaldybi administracij direktoriai rengia detaliuosius gyventoj evakavimo planus ir derina evakuojam gyventoj apgyvendinimo klausimus su savivaldybi , kurias evakuojami gyventojai, administracij direktoriais. Atsifvelgiant ekstremalios situacijos mast , sprendim evakuoti gyventojus priima ir e vakavimui vadovauja Lietuvos Respublikos Vyriausyb s Ekstremali situacij komisija. Gyventoj evakavimas vykdomas tiesiogiai i– uflter–tos teritorijos arba per gyventoj surinkimo punktus, atsifvelgiant konkre i pad t ir vietos ypatybes (Lietuvos Respublikos kra–to apsaugos ministro 2000 m. balandffio 11 d. sakymas Nr. 371 „D l Lietuvos Respublikos gyventoj apsaugos radiacin s avarijos Ignalinos atomin je elektrin je atveju plano patvirtinimo“, Nr. 115-3230).

Gyventoj evakavimas planuojamas i– valstyb s mon s Ignalinos atomin s elektrin s 30 kilometr zonos. Atsifvelgiant susidariusi radiacin situacij , gali b ti evakuojami gyventojai, gyvenantys ir ufl 30 kilometr zonos ribos. Gyventojai evakuojami teritoriniu principu.

Esant vienodoms s lygoms, pirmiausia evakuojami Visagino gyventojai. Gyventoj evakavimo metu Ignalinos ir Zaras rajon savivaldyb s rengia tarpinius gyventoj evakavimo punktus, o Utenos rajono savivaldyb - atsargin tarpin gyventoj evakavimo punkt .

Karo gr sm s ar karo atveju, kai valstyb je paskelbiama karo pad tis, gyventoj evakavimui vadovauja Lietuvos Respublikos Vyriausyb s Ekstremali situacij komisija, kuri vykdo savo ufldavinius ir funkcijas statym nustatyta tvarka (S.Ku inskas, 2009).

ty, kad atsivėlgiant ekstremalios situacijos mast ir pavoj
gentoj evakavimo priima apskri i vir-ininkai, savivaldybi
subjekt ir staig vadovai, o atskirais atvejais sprendim d l
skubaus flmoni i-keldinimo i- ekstremalaus vykio flidinio priima Prie-gaisrin s apsaugos ir
gelb jimo departamento ir jam pavaldfli staig , savivaldyb s prie-gaisrin s tarnybos ir policijos
pareig nai.

1.4. Vadovavimas ekstremalių situacijų atvejais

Gaisr gesinim , flmoni paie-k ir gelb jim bei skub i-keldinim i-ekstremalaus vykio
flidinio organizuoja ir civilin s saugos operacijos vadovo pareigas pradiniu neatid liotinu atveju
vykdo gelb jimo darb vadovas. Neatid liotiniais atvejais likviduojant ekstremali situacij
padarinius, atsivėlgiant j kilimo prieflastis, prie-gaisrin s gelb jimo tarnybos, policijos
pareig nai ar sveikatos priefli ros specialistai atlieka gelb jimo darb vadovo funkcijas be atskiro
nurodymo. Gelb jimo darb vadovui yra pavaldffios visos nelaim s teritorij atvykusios civilin s
saugos ir gelb jimo sistemos paj gos, neatsivėlgiant j priklausomyb . N vienas pareig nas
neturi teis s ki-tis gelb jimo darb vadovo veiksmus arba at-aukti jo sakymus ir nurodymus
civilin s saugos ir gelb jimo sistemos paj goms. Policija savo veiksmus derina su gelb jimo darb
vadovu arba jo funkcijas atliekan iu pareig nu ir vykdydama jo nurodymus saugo ekstremalaus
vykio flidin , kontroliuoja civilin s saugos ir gelb jimo sistemos paj g bei kit tarnyb patekim
flidinio teritorij , palaiko vie- j tvark , apdoroja informacij apie aukas, identifikuoja fluvusiuosius
ir organizuoja j i-gabenim i- vykio vietas (S.Ku inskas, 2009).

Greitosios medicinos pagalbos tarnyba teikia neatid liotin medicinos e pagalb vykio
vietoje, informuoja artimiausias asmens sveikatos priefli ros staigas apie nukent jusiuosius ir juos
transportuoja. Asmens ir visuomen s sveikatos priefli ros staigos turi b ti pasirengusios
organizuoti savo staig veiki ekstremali situacij atvejais pagal i- anksto parengt staigos
civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms plan . Planas rengiamas pagal Sveikatos
apsaugos ministerijos rekomendacijas. Prad jus telkti savivaldyb s teritorijoje turimus materialinius
i-teklus arba juos gaunant i-kit savivaldybi , civilin s saugos operacijos vadovo pareigas pradeda
vykdyti savivaldyb s ekstremali situacij valdymo centro vadovas. Jis koordinuoja vis gelb jimo
darb vadovui teikiam pagalb . Ekstremaliai situacijai ap mus keli savivaldybi teritorijas ir
paveikus daug gyventoj , Civilin s saugos operacijos vadovo pareigas, pasitelkdamas savivaldybi
ekstremali situacij valdymo centr vadovus, vykdo apskrities ekstremali situacij valdymo
centro vadovas. Kai ekstremali situacija apima vien ar daugiau apskri i teritorij arba eks-
tremalios situacijos padariniams likviduoti reikia valstybinio lygio civilin s saugos ir gelb jimo

visiškai atsisakant ekstremalios situacijos pobūdį pagal iš anksto saugos parengties ekstremalioms situacijoms planus civilinės saugos įstatymais vykdo Ministro Pirmininko paskirtas Vyriausybės narys arba atsakingos ufi ekstremalios situacijos valdymo institucijos vadovas (Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymas 2004 m. spalio 26 d. Nr. IX-2503).

Paskirtam civilinės saugos operacijos vadovui savo funkcijas atlikti padeda Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas. Ekstremali situacijų atvejais, kai vykio mastas sparčiai didėja, Vyriausybės ekstremali situacijų komisijos pirmininko arba apskrities, kurios teritorijoje yra ekstremalios situacijos fildinys, viršininko ar atitinkamos savivaldybės administracijos direktoriaus rašytiniu prašymu pagal iš anksto parengtus su veikos su kariniais vienetais planus atskiroms ufi duotims ekstremalios situacijos fildinyje atlikti statymų nustatyta tvarka gali būti pasitelkti Lietuvos kariuomenės vienetai (S.Kuinskis, 2009).

Gyventojų apsaugai organizuoti, gelbėjimo ir kitiems neatidėliotiniams darbams atlikti ekstremali vyki atvejais iš anksto sudaromas materialinių priemonių valstybinis rezervas. Materialinių priemonių valstybinio rezervo sudėtis ir dydis, jo papildymo, atnaujinimo ir naudojimo tvarka nustato Vyriausybė, Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijos bei civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgos materialiniais išteklių aprašymais aprašomos pagal materialinio-techninio aprašymo tabelius. Tais tabeliais tvirtina steigėjai, suderinami su atitinkamo lygio civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijomis. Vyriausybė ir kitos valstybės institucijos, taip pat savivaldybių institucijos aprašo civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijas, ekstremali situacijų valdymo centrus, civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgas bei stebėjimo ir laboratorinės kontrolės tinklą sudarančias staigas patalpomis (S.Kuinskis, 2009).

Ekstremali situacijų atvejais apskrities viršininko ar savivaldybės administracijos direktoriaus reikalavimu susitarimo pagrindu šio subjektai teikia turimus materialinius išteklius ir bendrosios bei specialiosios paskirties formuotes gelbėjimo ir padarinių likvidavimo darbams atlikti. Neatidėliotinais atvejais, kai iškyla didelė grėsmė žmonėms gyvybei, sveikatai ar asmenybei, šio subjektai apskrities viršininko ar savivaldybės administracijos direktoriaus reikalavimu teikia turimus materialinius išteklius ir bendrosios bei specialiosios paskirties formuotes gelbėjimo ir padarinių likvidavimo darbams atlikti. Apskrities viršininkas ir savivaldybės administracijos direktorius privalo siekti, kad šio subjektų nuostoliai ir veiklos sutrikdymai būtų kuo mažesni (S.Kuinskis, 2009).

Apibendrinant galima teigti, kad vadovavimo ekstremali situacijų metu efektyvumą lemia visos institucijos, dalyvaujančios ekstremalios situacijos valdyme su veikos kokybe, koordinuotas darbas.

ymu svarba ir vaidmuo ekstremalių situacijų valdymui

ing strategini objekt , kuriuose gali susidaryti ekstremali situacija ar vykti ekstremalus vykis (Ignalinos atomin elektrin , Jonavos šAchemao, šMafleiki naftao ir kt.). Yra nemaflai ir kitoki objekt (pvz. sand liai su ufsilikusiais, pasenusiais pesticidais), kuriuose, vykus avarijai, kilt gr sm t kstan iams flmoni , b t padaryta didffiul flala –alies kiui ir gamtai. Pavojingos ir geleffinkelio transporto avarijos, gaisrai mi–kuose ir durpnyuose. vykus nelaimei, kiekviena ufdelsta valanda labai padidina galim auk skai i bei materialinius nuostolius. Tod l b tina tur ti nepriekai–tingai ir greitai veikian i skubaus informavimo ir persp jimo sistem , kuri gal t apr pti kuo daugiau respublikos gyventoj . Ta iau neufftenka vien tik persp ti gyventojus apie nelaim . Svarbu kad kiekvienas flmogus flnot kaip elgtis, kad apsaugot save, jei –alia n ra profesionalios pagalbos, tam pagalb pasitelkiamas mokymas. Civilin s saugos pagrind mokymas organizuojamas bendrojo lavinimo, profesin se mokyklose ir auk–tosiose neuniversitetin se mokyklose - kolegijose pagal Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento parengtas civilin s saugos mokymo programas, patvirtintas TMietimo ir mokslo ministerijos (Civilin s saugos mokymo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausyb s 1999-05-14 nutarimu Nr. 591).

io subjektuose ir staigose civilin s saugos pagrind mokoma remiantis tipin mis Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento parengtomis ir patvirtintomis civilin s saugos mokymo programomis. io subjekt , staig vadovai nustato darbuotoj mokymo ir praktini g dffi patikrinimo tvark . Nedirbantys gyventojai civilin s saugos pagrind mokosi savaranki–kai pagal savivaldybi civilin s saugos pareig n parengtas atmintines, o j praktiniai g dffiai tikrinami savivaldyb s civilin s saugos pratyb metu. io subjekt ekstremali situacij valdymo centr , Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento ir jam pavaldffi staig , savivaldybi prie–gaisrini tarnyb pareig nai, taip pat bendrosios ir specialiosios paskirties formuo i vadai bei j nariai, etatiniai civilin s saugos darbuotojai mokomi pagal Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento parengtas civilin s saugos mokymo programas (S.Ku inskas, 2009).

Civilin s saugos etatiniai darbuotojai, vis lygi ekstremali situacij valdymo centr pareig nai, Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento ir jam pavaldffi staig , savivaldybi prie–gaisrini tarnyb ir j padalini vadovai, bendrosios ir specialiosios paskirties formuo i vadai, vis io subjekt vadovai ir j pavaduotojai turi baigti Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento nustatytos civilin s saugos mokymo programos kurs . Tye darbuotojai mokomi ir j kvalifikacija civilin s saugos srityje keliama Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento nustatyta tvarka. Valstyb s ir savivaldybi institucij , io subjekt pasirengimui ekstremalioms situacijoms patikrinti bei j valdymo praktiniams g dffiams tobulinti Vyriausyb s

valstybės biudžeto finansuojamos civilinės saugos pratybos ir mokymo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-

Civilinės saugos treniruotės - valstybės ir savivaldybių institucijų, šio subjekto rengimo forma, kurios metu mokomasi tiksliai vykdyti pareigines funkcijas ekstremaliomis situacijomis atvejais, pagal pateiktas sąlygas vertinti situaciją, priimti pagrindinius sprendimus, tobulinti valdymo procedūras, o civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgas, naudojamos pagal materialinio techninio aprūpinimo tabelius priskirti technikai, rangui, prietaisus, mokosi atlikti praktinius veiksmus.

Civilinės saugos pratybos - kompleksinis valstybės ir savivaldybių institucijų, šio subjekto, civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgų ir gyventojų mokymas, kurio metu, sudarius tariamas ekstremalias situacijas, tobulinami valdymo procedūrai, mokomasi praktiškai organizuoti flmoni ir turto apsaugą nuo ekstremaliomis situacijomis poveikio, atlikti gelbėjimo ir ekstremalios situacijos padarinių šalinimo darbus.

Civilinės saugos mokymo tikslai yra -ie:

- ✓ skatinti ir stiprinti parengtoms ekstremalioms situacijoms Lietuvos Respublikoje;
- ✓ padėti civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijoms pasirengti gyvendinti joms pavestas uždavotus civilinės saugos srityje;
- ✓ rengti visuomenės praktiniams veiksams, kad ji galėtų pereiti iš prasto gyvenimo (darbo) sąlygų ekstremalios situacijos, patirdama kuo mažiau nuostolių, kad būtų išlaikyta rimtis, išsaugota flmoni gyvybė, sveikata, turtas, apsaugota aplinka nuo ekstremaliomis situacijomis poveikio;
- ✓ mokyti šio subjektuose ir staigose dirbančius gyventojus darbo organizavimo metodais ir vadovavimo pereinant iš prasto darbo sąlygų darbo sąlygų ekstremaliomis situacijomis metu;
- ✓ rengti civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos pajėgas vykdyti gelbėjimo, flmoni paieškos ir kitus neatidiotinus darbus; o tobulinti gyventojų pasirengimą veiksams ekstremaliomis vykiomis
- ✓ metu (Civilinės saugos mokymo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-05-14 nutarimu Nr. 591).

Civilinės saugos mokymo uždaviniai yra -ie:

- ✓ analizuoti galimas ekstremalias situacijas; o vertinti grėsmes ir ekstremaliomis situacijomis atsiradimo riziką prognozuoti galimą ekstremaliomis vykiomis eigą, poveikį flmonams ir jų turtui;
- ✓ valdyti ekstremalias situacijas;
- ✓ organizuoti ir vykdyti gelbėjimo ir kitus neatidiotinus darbus;
- ✓ uftikrinti šio funkcionavimą ir stabilumą ekstremaliomis situacijomis atvejais (S.Kušinskas, 2009).

ekstremali situacij valdymo centr darb ;

ir gelb jimo sistemos paj gas veikti ekstremali situacij

- ✓ rengti civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms planus;
- ✓ organizuoti visuomen s informavim apie ekstremalias situacijas ir ry-i su visuomen s informavimo priemon mis palaikym ;
- ✓ teikti materialin technin , organizacin , metodin pagalb ;
- ✓ rengti gyventojus praktiniams veiksams ekstremali situacij atvejais (S.Ku inskas, 2009).

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje egzistuoja vairi r-i ekstremali situacij kilimo galimyb , tad svarbu, kad kiekvienas flmogus flnot kaip elgtis ekstremali situacij atvejais, kad apsaugot save, -eim , visuomen s narius. Civilin s saugos mokymas padeda priimti teisingus sprendimus eliminuojant ekstremali situacij pasekmes, leidffia efektyviau gyvendinti ekstremali situacij valdymo sprendimus.

1.6. Ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo ypatumai užsienio šalyse

Pasaulyje n ra identi-k ekstremali situacij valdymo (toliau ESV) sistem , nes kiekviena valstyb -i sistem formuoja atsifflvelgdama tik tinas gr smes, savo -alies geografin ir geopolitin pad t, visuomen s strukt r, politikos formavimo, vie-ojo administravimo, teritorinio administracinio suskirstymo, teisinio reglamentavimo specifik , finansines galimybes ir kitus svarbius faktorius. Pavyzdffiui, Rusijoje ir Ukrainoje sukurtos savaranki-kos ESV sistemos (steigtos Ekstremali situacij ministerijos), tuo tarpu JAV ekstremali situacij valdymas decentralizuotas ir vairias funkcijas vykdo specializuotos agent ros. Lietuvoje funkcionuoja taip pat specifin , skirtinga nuo kit valstybi ESV sistema. Ta iau nepaisant vairi sistem ypatybi , specifikos, visoms ESV sistemoms keliami tie patys reikalavimai ó jos turi kuo tiksliau prognozuoti gr smes, jas laiku identifikuoti, vertinti, o gr sm ms pasirei-kus ó operatyviai reaguoti ir lokalizuoti, lanks iai veikti likviduojant ekstremalius vykius ir j pasekmes (H. Hagman, 2002).

Akcentuotina tai, kas ES ir NATO dokumentai nenustato reikalavim nacionalin ms krizi ir ekstremali situacij valdymo sistemoms. ES teisy nas nenustato jokios prievol s valstyb ms nar ms, jame nacionaliniais teis s aktais nustatyta kompetencija nekei iama. NATO reglamentuoja tik savo organizacij vidaus veiklos proced ras, -ali nari viduje -ias proced ras nustato pa ios -alys. ES ekstremali situacij (krizi) valdymas grindffiamas subsidiarumo principu valstyb ms nar ms tenka pagrindin atsakomyb ufl nelaimi ir krizi valdym j teritorijoje. NATO ir ES valstybi nari krizi (ekstremali situacij) valdymo sistemos kuriamos atsifflvelgiant konkre ios valstyb s specifik , paj gumus ir i-tekliaus. Daugiausia ES ir NATO -ali pasirinktos integruotos

valdymo sistemos, kuriose pagrindinis dėmesys skiriamas krizi
valdymo sistemoms plėtoti (Valstybinio audito ataskaita, 2008).
Belgijoje, Estijoje, Lenkijoje, Slovakijoje, Austrijoje, Vokietijoje,
Vengrijoje, Italijoje, Liuksemburge, Portugalijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje krizi valdymo sistema
neatsiejama nuo ekstremali situacij valdymo sistemos, teisės aktuose apibrėžiamos
viena kita.

Estijos pasirengimo ekstremalioms situacijoms statyme „krizi valdymas“ apibrėžiamas
kaip valstybės priemonių sistema, naudojama siekiant užtikrinti visuomenės saugumą ekstremali
situacij metu. Krizė suvokiama kaip valstybės lygio ekstremali situacija ir vartojama vietoj flodfi
junginio „civilin krizė“ (angl. k. civil crisis).

Belgijoje krizės skirstomos karines ir civilines, bei nacionalines ir tarptautines.
Atsivėlgiant krizės pobūdį yra traukiami skirtingi pajūgumai: kariniame lygmenyje ir civiliniame
lygmenyje. Prancūzijoje taip pat išskiriami karinio pobūdžio konfliktai ir civilinio pobūdžio krizės.

Ispanijoje krizi valdymo centro nuolatines funkcijas vykdo Vidaus reikalų ministerijos
Civilinės saugos ir nepaprastųjų padėčių Generalinė direkcija, prireikus Generalinė direkcija gali
prašyti leidimo panaudoti Gynybos ministerijai priklausantį junginį, skirtą nepaprastoms
(ekstremalioms) situacijoms. Aukščiausiu lygiu krizinių situacij metu institucijų veiksmus
koordinuoja Nacionalinė civilinės saugos komisija, kuriai vadovauja Vidaus reikalų ministras
(Valstybinio audito ataskaita, 2008).

ES ir NATO valstybės bendra yra tai, kad kiekvienoje šalyje paskirta institucija gyvendina
krizi koordinavimo priemonių kontaktinio punkto funkcijas. Šios institucija vienoje valstybės
(Italijoje, Vengrijoje (kuriam), Suomijoje, Lenkijoje (planuojama)) tiesiogiai pavaldi vyriausybei,
kitose (Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Austrijoje, Vokietijoje, Vengrijoje,
Liuksemburge, Portugalijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje) šio vidaus reikalų ministerijai, trečioje (pvz.,
Danijoje) atsakinga institucija paskirta užsienio reikalų ministerija arba institucija, galinti budėti 24
valandas per parą, 7 dienas per savaitę (Valstybinio audito ataskaita, 2008).

Apibendrinant galima teigti, kad nėra identiškos ekstremali situacij valdymo sistemos,
kiekviena valstybės sistema formuoja savaip atsivėlgdama tikėtinas grėsmes, savo šalies
geografinę ir geopolitinę padėtį, visuomenės struktūrą, viešojo administravimo, teritorinio
administracinio suskirstymą ir kitus svarbius faktorius.

Ekstremali situacij ir gelbėjimo sistemos valdymo analizės metu paaiškėjo, kad pasaulyje
kasdien kur nors susidaro ekstremalios situacijos. Jau šiais metais, deja, ne mažiau, o auga. Mokslinėje
literatūroje pateikiama daug ekstremali situacij apibrėžimų, tačiau apibendrinant visus autorius
pateiktas ekstremali situacij definicijas galima teigti, kad ekstremali situacija suprantama kaip
dėl ekstremalaus vykio, kurio priežastimi gali būti ginkluoti konfliktai, technogeniniai procesai ar

veiksm susidariusi pad t is, kuri gali sukelti staig bei didel kantai, asmen turtui, aplinkai arba gyventoj fl t , suflalojim ar sukelti labai vairias pasekmes, jos priklauso nuo ekstremalios situacijos r –ies. Daffnai ekstremalios situacijos sukelia skaudffias pasekmes: flmoni netektis, vairaus lygio materialinius ir nematerialinius (dvasinius) nuostolius, flmogus patiria stres , baim , pakenkiama sveikatai ir pan.

Apsaugai nuo ekstremali situacij uftikrinti –alyje vykdoma civilin sauga - Ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymas. Ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymas Lietuvoje deleguojamas valstybiniame, apskri i ir savivaldybi lygmenyse. Vyriausyb s ekstremali situacij komisija yra auk–iausias ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo organas. Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentas vadovauja didelio masto ekstremali situacij likvidavimui, organizuoja flmoni ir turto gelb jim bei padarini –alinim . Ministerijos, savivaldyb s, bei kitos atsakingos institucijos pagal savo kompetencij statym ir tarptautini sutar i nustatytais atvejais organizuoja ir vadovauja gelb jimo darbams vykus ekstremaliai situacijai savo valdymo sferose.

Valstyb s ir savivaldyb s institucijos atlieka joms statymo deleguotas funkcijas ekstremali situacij atvejais. Vyriausybei svarbus vaidmuo tenka rengiant civilin s saugos ir gelb jimo sistemos pl tot jimo programas, nustatant civilin s saugos ir gelb jimo sistemos prioritetini pl tojimo kryp i bei program gyvendinimo tvark . Vidaus reikal ministerija kartu su kitomis institucijomis gyvendina Vyriausyb s politik civilin s saugos srityje, koordinuoja civilin s saugos ir gelb jimo sistemos institucij veikl . Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentas vadovauja civilin s saugos ir gelb jimo sistemos veiklai, organizuoja ekstremali situacij prevencij , koordinuoja valstyb s institucij ir kio subjekt veikl civilin s saugos srityje. Atskiros ministerijos ekstremali situacij valdyme veikia savo kompetencijos ribose, deleguotose statym .

Atsiffvelgiant ekstremalios situacijos mast ir pavoj gyventojams, sprendimus d l gyventoj evakavimo priima apskri i vir–ininkai, savivaldybi administracij direktoriai kio subjekt ir staig vadovai, o atskirais atvejais sprendim d l skubaus flmoni i–keldinimo i–ekstremalaus vykio flidinio priima Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento ir jam pavaldffi staig , savivaldyb s prie–gaisrin s tarnybos ir policijos pareig nai.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje egzistuoja vairi r –i ekstremali situacij kilimo galimyb , tad svarbu, kad kiekvienas flmogus flnot kaip elgtis ekstremali situacij atvejais, kad apsaugot save, –eim , visuomen s narius. Civilin s saugos mokymas padeda priimti teisingus sprendimus eliminuojant ekstremali situacij pasekmes, leidffia efektyviau gyvendinti ekstremali situacij valdymo sprendimus.

2.1. Tyrimo metodologija

Baigiamajame darbe teoriniu aspektu išanalizuota ekstremali situacijų valdymo sistema ekstremali situacijų valdymo principai ir situacija Lietuvoje. Siekiant ištyrėti ekstremali situacijų valdymo situacijų Telšių apskrityje, buvo išanalizuota mokslinė literatūra, veiksnių Lietuvos Respublikos teisės aktais, strateginiai dokumentai, bei atliktas tyrimas Telšių apskrities ekstremali situacijų valdymo institucijose.

Tyrimui pasirinktas kokybinis tyrimo metodas, kuris galimo ištyrėti ekstremali situacijų valdymo Telšių apskrityje situacijų, problemas ir perspektyvas.

Tyrimo metodologija pagrįsta:

1. Lietuvi autorių: V. Samuolienė (2008), K. Baiksiaus (1996), E. Kisino (1996), A. Milausko (1996) F. Staniulio (1998), P. Gyro (2003), R. Tūtkio (2003), A. Kaminsko (2003), V. Nainio (2003), J. Tartilo (2003), S. Valaičio (1993), Z. Ramono (2003) ir D. Mikotienės (2003), V. Blinovo (1990), bei kitų autorių moksliniais straipsniais ir publikacijomis.
2. Užsienio autorių: E. Holdeman (2009), V. Dorge (2000), S. Jones (2000), A. Dmytrenko (2005), B. Wahlstrom (2001), B. Clavensinjo (1999), G. Akerblom (1999) moksliniais straipsniais ir publikacijomis.
3. Lietuvos Respublikos teisės aktais: Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindiniu statymu, Valstybės žinios, 1997-01-08, Nr. 2-16; Lietuvos Respublikos civilinio saugos statymu, Valstybės žinios, 1998, Nr. 115-3230; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 9 d. nutariu Nr. 241 „Dėl ekstremalių vykių kriterijų patvirtinimo“ Valstybės žinios, 1998, Nr. 115-3230; Lietuvos Respublikos Vyriausybės ekstremali situacijų komisijos nuostatais, 2000 m. vasario 4 d. Nr. 123, Valstybės žinios, 2000, N. 12-307; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-04-22 nutarimu Nr. 560 šD „Dėl gyventojų informavimo pramoninių avarijų atvejais tvarkos patvirtinimo“ Valstybės žinios, 2002/43-1626, bei kitais teisės aktais.
4. Tyrimui taikytas kokybinis tyrimo metodas (Bitinas, Rupšienė, 2009), grindžiamas atveju tyrimo strategija. Siekiant gauti daugiau informacijos, reikalingos išaiškinti subjektyvų informanto požiūrį ir nuomonę tyrime panaudotas vienas efektyviausių kokybinių duomenų rinkimo metodų - individualusis giluminis metodas.

loti sekantys metodai:

os analiz ;

anketavimo b du.

Pasak K. Kardelio (2002) literat ros –altinio analiz ó neatsiejama mokslinio darbo dalis, kuri t siasi per vis mokslinio tyrimo proces .

Socialiniuose moksluose apklausa yra pla iai paplit s tyrimo metodas. Viena vertus, tai gali rodyti metodo patikimum , o antra -jo populiarum d l paprastumo.

I apklausą galime žiūrėti kaip į komunikacijos procesą, kuris apima šiuos pagrindinius kintamuosius:

- 1) asmuo, atliekantis apklaus , vadinamas interviu gav jas arba apklaus jas;
- 2) fmgogus arba grup , kuriuos apklausia, vadinami respondentais, per apklaus jie ribojami tam tikromis taisykl mis;
- 3) apklausos dafniausiai atliekamos standartizuotomis metodikomis;
- 4) apklausa atliekama vairiomis s lygomis, galin iomis tur ti takos jos eigai bei rezultatams;
- 5) apklausa - vienpus komunikacija, kuri valdo interviu gav jas.

Kadangi mokslinių apklausų uždavinys - gauti kuo objektyvesnę informaciją, apklausos vedėjui keliami tam tikri reikalavimai bei elgesio taisyklės:

- 1) apklausos ved jas visada turi prisistatyti, i–kur yra ir kieno interesams atstovauja;
- 2) fangoje trumpai apib dina problem ir apklausos tiksl ;
- 3) ypa svarbu siekti kontakto su apklausiamaisiais, gyti j pasitik jim , tod l jis turi b ti komunikabilus, i-silavin s, mok ti bendrauti;
- 4) jis negali reik–ti savo nuomon s apie duodamus klausimus nei prie–apklaus , nei jos metu;
- 5) negalima vertinti atsakym arba kaip nors rodyti savo pritarim arba nepritarim ;
- 6) negalima mokyti, polemizuoti; jeigu instrukcija nedraudfia, tai po apklausos jis gali pasakyti savo nuomon ir pedagogi–kai veikti apklausiam j .

Manoma, kad tinkamai anketai b dingos tokios pat geros savyb s, kaip ir geram statymui. Ji yra ai–ki, nedviprasmi–ka, patikima. Kartu ji turi skatinti respondento nor bendradarbiauti, kuo teisingau atsakin ti.

Tyrimui atlikti pasirinkta ekspert apklausa taikant interviu metod . Tšo metodo tikslas - atskleisti daugumos specialist nuomones bei i–keltos problemos sprendimo aspekt vertinim , taigi gauta informacija analizuojama ir kokybi–kai, ir kiekybi–kai.

Pasak R.Tidikio (2003) ekspertin s apklausos privalumai:

- Leidfia i–analizuoti praeities rei–kinius;

-io metodo gyvendinimo subjektai ó ekspertai. Asmenys, tam beveik visada b na ir to mokslo srities flinovai. Taigi ekspertai i-manantys nagrin jam problem .

Apklausa vykdoma panaudojant ekspert apklausos metod . Ekspertin s apklausos metodas paremtas V.fidffi tes (2007), A.Valackien s (2002), K.Kardelio (2002) socialiniams tyrimams paremtomis rekomendacijomis.

Tyrimo etapai:

- Pirmajame tyrimo etape analizuojami Lietuvos ir ufsienio autori moksliniai straipsniai ir publikacijos ekstremali situacij valdymo tema. Taip pat analizuojami Lietuvos ir ES teis s aktai, reglamentuojantys ekstremali situacij valdym .
- Pagrindus problem teoriniu aspektu, bei vertinus dokument analiz s metu gautus duomenis, parengtas tyrimo instrumentas-interviu protokolai. I- dalies strukt rizuotu interviu siekta suffinoti informanto nuomon atskirais ekstremali situacij valdymo klausimais.
- Atliekant kokybin , empirinio pob dffio tyrim , analizuojamos specialist -ekspert nuomon s, j pasiskirstymas. vertinus tyrimo metu gautus duomenis siekta vertinti ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje aktualijas, problemas, bei perspektyvas.
- Interviu vykdytas tiesioginio susitikimo metu. Atsakymai fiksuoti protokole, nes apklausiami asmenys pageidavo, kad j atsakymai neb t fiksuoti vaizdo ar garso rangos pagalba, o gauti duomenys b t panaudoti tik -io tyrimo analizei.
- Apklausoje dalyvavo Tel-i apskrities ekstremali situacij valdymo institucij ekspertai-specialistai.
- Apklausoje gauti duomenys apdoroti vadovaujantis atvejo tyrimo duomen analiz s b du, sisteminant atsakymus pagal j pana-umus ir skirtumus.

2.2. Tyrimo imties ir instrumento pagrindimas

Ekspertinio tyrimo metu apklausti 5 specialistai - ekspertai. Ekspertinio tyrimo dalyviai, j pareigos bei darbo staffas pateikiami 2 lentel je.

Ekspertinio tyrimo dalyvi pagrindiniai atrankos kriterijai:

- ✓ Veikla susijusi su ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo uftikrinimu;
- ✓ Vadovavimas ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymui;
- ✓ Darbo patirtis ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo srityje;
- ✓ Atstovavimas skirtingoms savivaldyb ms.

Tyrimo dalyviai, jų pareigos bei darbo stažas

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Pareigos	Darbovietė ir darbo stažas
1.	G.Indrulis	Viršininko pavaduotojas	Mafleiki PGT (0,5 m.).
2.	A.Simonavičius	Vyr. metodinink	Mafleiki PGT (15 m.).
3.	N.Jasutis	Pamainos vadas	Mafleiki PGT (10 m.).
4.	M.Kaunas	Parengties uftikrinimo skyriaus viršininkas	Tel-i APGV (1).
5.	L.Viulius	Viršininko pavaduotojas	Plung s PGT (8 m.).

Visi ekspertinio tyrimo dalyviai patyr savo srities specialistai, tiesioginiame savo darbe susiduriantys su ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymu.

Rengiant ekspertinio tyrimo klausimyn , remtasi moksline literat ra apie ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdym . Ruo–iant klausimyn , atskir klausim svarba ir pateikimas derintas su ekspertinio tyrimo dalyviais.

Ekspertiniame tyrime dalyvavo Mafleiki , Tel-i ir Plung s prie–gaisrin s gelb jimo tarnybos specialistai - vadovai.

Respondent apklausa vykdyta 2010 met kovo - balandffio m nesiais. Ekspertinis tyrimas atliktas, gavus atitinkam institucij vadov sutikim .

Apklaustos duomenys apdoroti vadovaujantis atvejo tyrimo duomen analiz s b du, duomenis apibendrinant, sisteminant, interpretuojant remiantis fivalgomis.

Ekspertinio tyrimo metu, respondentams pateikti 24 i–dalies strukt rizuoti klausimai.

Ekspertinio tyrimo klausim pob dis ir rezultat analiz fokusuota –ias tris problemines tyrimo sritis:

- ekstremali situacij ir krizi valdymo teisinis reglamentavimas;
- ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo vertinimas;
- ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo vertinimas Tel-i apskrityje.

Pirmojoje tyrimo dalyje ekspertinio tyrimo dalyviams pateikiami klausimai apie ekstremali situacij ir krizi valdymo Lietuvoje teisin reglamentavim .

Antroje ekspertinio tyrimo dalyje atliekamas ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo vertinimas Lietuvoje.

Tre ioje ekspertinio tyrimo dalyje atliekamas ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo vertinimas Tel-i apskrityje.

Tyrimo instrumento sandara

instrumento dalys ir klausimų pavyzdžiai	
Ekstremali situacij ir krizi valdymo teisinis reglamentavimas	Ar ekstremali situacij ir krizi valdymo Lietuvoje teisinis reglamentavimas ai-kus ir efektyvus?
	Ar sutinkate, kad statyminiū poffi riu kuriama efektyvi Krizi valdymo sistema?
	Ar Vyriausyb s ekstremali situacij komisijai statymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremali situacij valdymo gerinimo?
	Ar Krizi valdymo komitetui statymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremali situacij valdymo gerinimo?
	Ar Krizi valdymo centrui statymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremali situacij valdymo gerinimo?
	Ar sutinkate, kad ekstremali situacij valdymo centrams statymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremali situacij valdymo gerinimo?
	Ar sutinkate, kad nacionaliniuose teis s aktuose, reglamentuojan iuose ekstremali situacij valdym , n ra ai-kiai apibr fta kriz s santykis su ekstremalia situacija?
	Ar sutinkate, kad nacionaliniuose teis s aktuose, reglamentuojan iuose ekstremali situacij valdym , neaptartas krizi valdymo sistemos santykis su civilin s saugos ir gelb jimo sistema?
	Ar pritariate teiginiui, kad statymu neregamentuotas Vyriausyb s ekstremali situacij komisijos ir Krizi valdymo komiteto bendradarbiavimas?
	Ar sutinkate, kad teis s aktuose neai-kiai apibr fta ekstremalias situacijas valdan i institucij kompetencija, neretai j funkcijos dubliuojasi, sud tingas vadovavimo mechanizmas, galintis neuftikrinti operatyvaus ekstremalios situacijos valdymo ir sprendim pri mimo?
	Ar pritariate, kad Lietuvai b t naudinga kurti tarptautinius standartus atitinkan i civilin s saugos ir gelb jimo institucij , galin i veiksmingai organizuoti ekstremali situacij valdym ir patenkinti visuomen s poreikius -ioje srityje ó uftikrinti reikiam skubi pagalb flogui gaisro, pramonin s avarijos ar kitos nelaim s atveju?
	Ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo vertinimas
De-imbale sistemoje vertinkite Lietuvoje veikian io ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdym :	
Ar Lietuvai svarbu parengti Valstybin ekstremali situacij valdymo plan	
Lietuvoje ekstremalaus vykio lokalizavimo koordinavimas pradiniu momentu paliekamas savivaldyb s paj goms. Ar tai teisinga?	
Ar -uo metu Lietuvoje veikianti ekstremali situacij ir gelb jimo sistema paj gi mobilizuoti pakankamai rezervini paj g stambiams gaisrams gesinti ?	
Ar pritariat nuomonei, kad siekiant operatyviau reaguoti susidariusi ekstremali situacij , nepaisant jos pob dffio, tikslinga numatyti tiesiogines PAGD ir Lietuvos kariuomen s s veikos proced ras	
vardinkite priemones, kurios b tinos Lietuvoje ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo gerinimui.	
Ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo vertinimas Tel-i apskrityje	Apibudinkite ekstremali situacij valdymo situacij Tel-i apskrityje.
	Ar pritariat nuomonei, kad ekstremali situacij valdymas Tel-i apskrityje lyginat su kitomis apskritimis yra geriau organizuotas?
	Ar pritariat nuomonei, kad ekstremali situacij valdymas Tel-i apskrityje vertintinas gerai?
	vardinkite ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje strateginius tikslus ir ufdavinius?

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

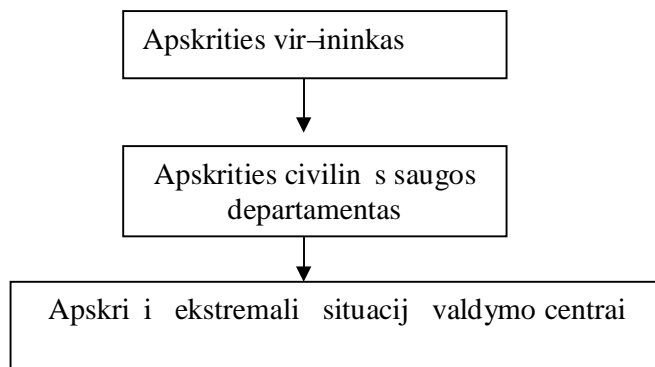
instrumento dalys ir klausimų pavyzdžiai
---

ite ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje pagrindines as, trukdanias efektyviau gyvendinti ufsibr flus tikslus.
---

ite ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje gerinimo galimybes.

5.1. Ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo Telšių apskrityje situacijos SSGG analizė

Telšių apskrityje, ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo uftikriname dalyvauja šie subjektai (5 pav.).

5 pav. Telšių apskrityje, ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo uftikriname dalyvauja šie subjektai

Akcentuotina, kad apskrities lygmenyje ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdym uftikrina apskrities viršininkai, apskrities civilinės saugos departamentai, apskrities ekstremalių situacijų valdymo centrai. Min tos institucijos organizuoja pasirengim ekstremalioms situacijoms, o prireikus padeda likviduoti jų padarinius. Telšių apskrities ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos pad t geriausiai i-ry-kina SSGG analiz (4 lentel je)

Ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos SSGG analizė valdymo požiūriu

Stiprybės	Silpnybės
<ul style="list-style-type: none"> • Sukurta ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos teisin baz ; • Veikia civilin s saugos sistema; • Kuriama krizi valdymo sistema; • Ekstremali situacij valdyme dalyvauja vairi institucij atstovai; 	<ul style="list-style-type: none"> • Per daug sud tingas ir painus ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos teisinis reglamentavimas; • Dubliuojasi kai kuri institucij f-jos; • statyme neapibr fti kriz s s voka, bei jos santykis su ekstremalia situacija; • Dabar veikiantis ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos modelis per daug sud tingas.
Galimybės	Grėsmės
<ul style="list-style-type: none"> • Stiprinti teisin baz ; • Supaprastinti ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos teismis reglamentavim ; • Supaprastinti ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo strukt r ; • statyme apibr fti kriz s s vok , ir jos santyk su ekstremalia situacij ; • Ai-kiau vardinti atskir institucij f-jas 	<ul style="list-style-type: none"> • Dabartiniu metu esant gana painiam teisiniam ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos reglamentavimui, ekstremalios situacijos metu gali kilti problem d l funkcij tarp atskir institucij pasiskirstymo

Apibendrinant galim teigti, kad pagrindin Tel-i apskrities ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo stipryb s: sukurta ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos teisin baz , bei kuriama krizi valdymo sistema. Tel-i apskrities ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo silpnyb s: per daug sud tingas ir painus ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos teisinis reglamentavimas, bei sud tinga ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo institucin strukt ra.

3.2. Ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo situacijos analizė

Siekiant tyrimo anonimi-kumo, ekspertinio tyrimo dalyvi pavard s ir vardai koduojami raid mis: A, B, C, D, E, F, tad tolimesn je tyrimo eigoje respondent pavard s nebus pateikiamos.

Pradiniame ekspertinio tyrimo etape siekta i-siai-kinti ar ekstremali situacij ir krizi valdymo Lietuvoje teisinis reglamentavimas ai-kus ir efektyvus.

nuomon s –iuo klausimu atspindimos 5 lentel je.

5 lentel

		Valdymo i		Respondentų komentarai
		klausimą	reikia	
		Taip	Ne	
1.	A		Ne	N ra ai–kiai apibr fta s voka kas yra ekstremali situacija. Jei j yra paskelbta, tai reikia vadovautis begalybe dokument , tod l galimi klaidingi sprendimai
2.	B	-	Ne	Per daug painios dokumentacijos. Reikia paprastinti ekstr. sit. valdymo sistem , maffinti dokument apimtis, bei plan sudarym .
3.	C	-	Ne	Labai daug dokumentacijos, kuri yra sud tinga.
4.	D	Taip	-	Priimtas naujas LR Civilin s saugos statymas.
5.	E	Taip	-	Ekstremali sit. reglamentavimas, vykdomas specialiais teis s aktais.

Maffeiki prie–gaisrin s gelb jimo tarnybos (toliau PGT) vir–ininko pavaduotojo nuomone Ekstremali situacij ir krizi valdymo Lietuvoje teisinis reglamentavimas n ra ai–kus ir efektyvus. Viena pagrindini teisinio reglamentavimo problem - statyme n ra ai–kiai apibr fta s voka kas yra ekstremali situacija. Jei ji paskelbiama, tada b tina vadovautis begalybe papildom dokument , kas trukdo uftikrinti efektyv ekstremali situacij valdym .

Lietuvos Respublikos civilin s saugos statyme (sigalioj s 2010-01-01, nauja redakcija Nr. XI-635) Ekstremali situacija apibr fiama, kaip pad tis, kuri atsiranda d l gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pob dfio prieflas i ar karo veiksm ir s lygoja staig bei didel pavoj flmoni gyvybei ar sveikatai, turtui, gamtai arba flmoni fl t, suflalojim ar turtinius nuostolius.

Lietuvos valstyb s kontrol s Valstybinio audito ataskaitoje (2008) paflymima, kad Lietuvoje valdyti ypatingoms situacijoms, atsirandan ioms d l gamtini , technini , ekologini ar socialini prieflas i ir kelian ioms pavoj flmoni sveikatai ir gerovei (gaisrai, katastrofos, teroro aktai, sprogimai ir kt.) veikia civilin s saugos ir gelb jimo sistema ir kuriama krizi valdymo sistema. Pagal Nacionalinio saugumo pagrind statym : Krizi valdymo sistema kuriama ir pl tojama pavoj kelian ioms bei ekstremalioms situacijoms ir gr sm ms prognozuoti, steb ti, prevencin ms priemon ms parengti ir vykdyti, kriz ms nustatyti bei valdyti, padariniams pa–alinti (Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrind statymo pried lio 14 skyriaus, 2 skirsnis).

Civilin s saugos ir gelb jimo sistemos paskirtis - apsaugoti gyventojus nuo nelaimi karo ir taikos metu, jiems patiems –ioje veikloje aktyviai dalyvaujant. TŲ sistema tur t uftikrinti vis gelb jimo tarnyb parengt ir prevencinius veiksmus, o ekstremali situacij , gaivalini nelaimi , katastrof ir ginkluoto ufpuolimo atvejais - kra–to gyventoj persp jim ir informavim , j gyvyb s ir turto apsaug , reikaling neatid liotin pagalb ir evakuacij i– pavojing rajon (Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrind statymo pried lio 21 skyrius).

ali situacij , ta iau ne vardija, kriz s definicijos, tod l, nesant ant ir taikant teis s aktus –i s voka vairiai interpretuojama - kriz situacija arba ekstremali situacij valdym bandoma i-skirti i- bendro krizi valdymo konteksto. Kriz kartais painiojama ar sutapatinama su Karo pad ties statyme, Nepaprastosios pad ties statyme apib dinama atitinkamai karo arba nepaprast ja pad timi.

Ekstremali situacij valdymo sud tingum s lygoja ir valdymo sistemos kompleksi-kum .

Anot B.Pitr nait s (2006) Lietuvos ESV sistem sudaro daug institucij –iais lygiais: valstybinis, apskrities ir savivaldyb s. Valstybiniu lygmeniu civilinei saugai vadovauja: Vyriausyb , Vyriausyb s ekstremali situacij komisija, Vidaus reikal ministerija, Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentas ir jam pavaldffios staigos, ministerijos, kitos valstyb s institucijos priima strateginius civilin s saugos priemoni .

Apskri i lygmeniu: Apskri i vir-ininkai, apskri i civilin s saugos departamentai, apskri i ekstremali situacij valdymo centrai organizuoja pasirengim ekstremalioms situacijoms, o prireikus padeda likviduoti j padarinius

Savivaldyb s lygiu: savivaldybi administracij direktoriai, civilin s saugos skyriai (poskyriai, tarnybos), civilin s saugos darbuotojai, savivaldybi ekstremali situacij valdymo centrai, prie-gaisrin s bei kitos civilin s saugos tarnybos, kio subjektai, staigos organizuoja pasirengim ekstremalioms situacijoms, o prireikus likviduoja j padarinius.

Be i-vardint institucij , kiekvienoje savivaldyb je ir apskrityje i- vairi institucij darbuotoj yra suformuoti Ekstremali situacij valdymo centrai (Civilin s saugos statymas, 1998), o valstybiniu lygiu veikia Ekstremali situacij komisija. Centr ir komisijos vykdomos funkcijos priklauso nuo esamos situacijos, t. y. prastomis s lygomis –ios institucijos vykdo planavimo, pasirengimo ekstremali situacij valdymui veikl , o susidarius ekstremalioms s lygoms vykdo ir koordinavimo, vadovavimo funkcijas (B.Pitr nait , 2006).

Lietuvos valstyb s kontrol s Valstybinio audito ataskaitoje (2008) akcentuojama, kad Teis s aktuose krizi valdymo sistema ir jos veikla n ra reglamentuota. Atskiri subjektai - Krizi valdymo komitetas, Krizi prevencijos komitetas, Krizi valdymo centras vardyti ir j funkcijos nustatytos –iuose teis s aktuose: Nacionalinio saugumo pagrind statyme (III dalis, 14 skyrius, 2 skirsnis), ir vyriausyb s nutarimuose:

2001 m. liepos 27 d. nutarimas Nr. 939 "D l krizi valdymo centro prie Kra-to apsaugos ministerijos steigimo ir –io centro nuostat patvirtinimo"

2001 m. lapkri io 27 d. nutarimas Nr. 1427 "D l krizi valdymo komiteto sudarymo ir nuostat patvirtinimo"

mas Nr. 1427 "D l krizi prevencijos komiteto sudarymo ir jo

and statyme paflymima, kad Krizi valdymo strategijai numatyti ir krizi valdymui koordinuoti Vyriausy b sudaro Krizi valdymo komitet . "Vyriausy b s steigtas Krizi valdymo centras yra pagrindinis valstyb s vairaus pob dffio krizi valdymo strateginiu lygmeniu –tabas. Krizi valdym reglamentuoja statymai ir kiti teis s aktai.

Akcentuotina tai, kad Krizi valdymo strategijai numatyti ir krizi valdymui koordinuoti Vyriausy b sudariusi Krizi valdymo komitet . Komitetui vadovauja Ministras Pirmininkas, j taip pat eina svarbiausi su krizi valdymu susij ministrai ir kit valstyb s institucij vadovai. Teis s aktai neregamentuoja, kaip –i dviej sistem subjektai bendradarbiauja ir kei iasi informacija.

Lietuvos valstyb s kontrol s Valstybinio audito ataskaitoje (2008) nurodoma, kad palyginus civilin s saugos ir gelb jimo sistemos subjektams ir krizi valdymo sistemos subjektams teis s aktais priskirtas funkcijas, nustatyta, kad n ra ai–kiai apibr ftos (atskirtos) j koordinavimo valstybiniu lygiu, esant ekstremaliai (krizinei) situacijai, funkcijos, tod l jos i–dalis gali dubliotis (fr. 6 lentel).

Funkcij dubliavimosi rizik didina ir min ta aplinkyb , kad statyme neapibr fta kriz s s voka. Kriz s s vokos nepateikimas statyme daro painiav ir neleidffia priimti tinkamus jos valdymo sprendimus. Vyriausy b s ekstremali situacij komisijos ir Krizi valdymo komiteto funkcijos ekstremali situacij ar krizi metu yra persipynusios, vairiai interpretuojamos.

I– 6 lentel s matyti, kad krizi valdymo sistemos ir civilin s saugos ir gelb jimo sistemos subjektams priskirtos funkcijos gali i– esm s dubliuotis - neai–kios kiekvieno j teisin s atsakomyb s ribos ekstremali (krizini) situacij valdymo, priklausomai nuo situacijos lygio (m sto).

6 lentel

Krizi valdymo ir civilin s saugos ir gelb jimo sistem subjekt funkcij palyginimas

Subjektas	Priskirtos funkcijos
Vyriausybės ekstremalių situacijų komisija	Organizuojanti ekstremali situacij prevencij , valdym ir vadovaujanti ekstremali situacij padarini –alinimo darbams tuo atveju, kai ekstremali situacija apima vienos ar daugiau apskri i teritorijas arba reikalinga valstyb s institucij pagalba operatyviai telkiant turimas Lietuvos Respublikos paj gas bei materialinius i–teklius, kuri reikia ekstremalios situacijos padariniams –alinti. VESK priimti sprendimai valstyb s ir savivaldybi institucijoms ekstremali situacij atvejais yra privalomi (Civilin s saugos statymo 20 str.)

	Susidarius krizinei situacijai ar kilus krizei, organizuoja jos lokalizavim ir koordinuoja valdym , rekomenduoja Lietuvos Respublikos Vyriausybei kriz s valdymo operacijos vadov (Krizi valdymo komiteto nuostatai, patvirtinti Vyriausy b s 2001-11-27 nutarimu Nr. 1427, 5.2 p.)
Krizių valdymo centras	Vyriausy b steigtas Krizi valdymo centras yra pagrindinis valstyb s vairaus pob dffio krizi valdymo strateginiu lygmeniu –tabas.
Ministerijos ir kitos valstybės institucijų žinybiniai koordinavimo centrai ir (ar) ekstremalių situacijų valdymo centrai	Pagal savo kompetencij statym ir tarptautini sutari nustatytais atvejais organizuoja ir vadovauja gelb jimo darbams vykus ekstremaliai situacijai savo valdymo sferoje.

Audito komisijos poffi riu, neapibr flus kriz s s vokos ir jos santykio su ekstremalia situacija, nereglementavus kriz s valdymo sistemos ir jos santykio su civilin s saugos ir gelb jimo sistema, i-lieka nei-kios –i sistem subjekt funkcij ir teisin s atsakomyb s ribos, o tai, esant ekstremaliai (krizinei) situacijai gali lemti subjekt funkcij dubliavim , veiksm valstybiniu lygiu nesuderinamum , informacijos main tarp dviej sistem nebuvim ir s lygoti kitas neigiamas pasekmes, d l ko padid ja neefektyvaus krizi ir (ar)ekstremali situacij valdymo rizika.

Vertinant ekstremalių situacijų ir krizių valdymo Lietuvoje teisinio reglamentavimo aiškumą ir efektyvumą galime teigti, kad šiuo metu ekstremalių situacijų ir krizių valdymo Lietuvoje teisinio reglamentavimo požiūriu nėra efektyvus. Tai patvirtina ir didžioji dauguma ekspertinio tyrimo dalyvių. Lietuvos valstybės kontrolės Valstybinio audito ataskaitoje (2008) nurodoma, kad palyginus civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos subjektams ir krizių valdymo sistemos subjektams teisės aktais priskirtas funkcijas, nustatyta, kad nėra aiškiai apibrėžtos (atskirtos) jų koordinavimo valstybiniu lygiu, esant ekstremaliai (krizinei) situacijai, funkcijos, todėl jos iš dalies gali dubliuotis. Teisės aktuose nėra reglamentuota krizių valdymo sistema ir jos veikla. Įstatymas apibrėžia ekstremalių situaciją, tačiau neįvardija, krizės definicijos ,todėl, nesant nustatyto krizės apibrėžimo, rengiant ir taikant teisės aktus ši sąvoka įvairiai interpretuojama - krizė dažnai tapatinama su ekstremalia situacija arba ekstremalių situacijų valdymą bandoma išskirti iš bendro krizių valdymo konteksto. Krizė kartais painiojama ar sutapatinama su Karo padėties įstatyme, Nepaprastosios padėties įstatyme apibūdinama atitinkamai karo arba nepaprastąja padėtimi.

Ekspertinio tyrimo metu respondent klausta, ar jie sutinka su ta nuomone, kad statyminiu poffi riu kuriama efektyvi Krizi valdymo sistema?

klausimu atspindimos 7 lentel je.

7 lentel

		Tyrimo įrankis		Respondentų komentarai
		klausimą variantas		
		Taip	Ne	-
1.	A	Taip	-	Kuriama viena (centralizuota) Krizi valdymo sistema, kuri viena valdys ekstremali situacij .
2.	B	Taip	-	-
3.	C	Taip	-	-
4.	D	Taip	-	-
5.	E	Taip	-	-

Ekspertinio tyrimo dalyvi nuomone, dabartiniu metu kuriama efektyvi krizi valdymo sistema, kuri paremta vieningu - centralizuotu valdymu.

Tai patvirtina ir 2010 m. balandffio 22 dien Vyriausy b s patvirtinta nauja Vyriausy b s ekstremali situacij komisijos (toliau VESK) sud t is ir veiklos nuostatai.

Pasak vidaus reikal ministras R. Palai io šAnkstesnis Vyriausy b s nutarimas kei iamas atsifvelgiant sigaliojusias Civilin s saugos statymo pataisas. traukdami komisijos veickl ir anks iau joje nedalyvavusi ministerij atstovus siekiama civilin s saugos visapusi-kumo. Be to, prapl stos komisijos funkcijos bei galiojimai. Pasak ministro R. Palai io, viena i- esmini naujovi yra ta, kad nuo -iol komisijos pagal kompetencij priimti sprendimai bus privalomi ne tik valstyb s ir savivaldybi institucijoms, bet ir gyventojams - taip bus uftikrinta papildoma galimyb tinkamai pasirengti valstyb s lygio ekstremali j situacij prevencijai, valdymui, likvidavimui ir j padarini -alinimui. šAnks iau komisijos sprendimai savivaldybi ir valstyb s institucijoms privalomi buvo tik ekstremali situacij atvejais. Vadovaujantis naujaisiais nuostatais, civilin s saugos sistemos subjektams bus privalomi visi priimti sprendimai ó tai leis ne tik operatyviai veikti nutikus nelaimei, bet ir atsakingai pasirengti galimoms ekstremalioms situacijoms bei maksimaliai ufkirsti joms keli , kaip, pavyzdffiui, gripo pandemijos, potvynio ar kitais atvejais.

Nustatyta, kad komisija ne re iau kaip kart per metus aptars -alies civilin s saugos sistemos b kl , vertins valstyb s ir savivaldybi institucij ir staig pasirengim reaguoti ekstremali sias situacijas ir ims is priemoni jam pagerinti. Komisijai taip pat pavesta teikti valstyb s rezervo koordinatoriui si lymus d l valstyb s rezervo materialini i-tekli atsarg kaupimo, vertinti valstybin ekstremali situacij valdymo plan ir teikti Prie-gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentui prie Vidaus reikal ministerijos pasi lymus, kaip j tobulinti. Nutarimu komisijai suteikti galiojimai ne tik teikti pasi lymus, kaip buvo nustatyta iki -iol, bet ir savaranki-kai priimti sprendimus, kaip galima efektyviau ir minimaliais i-tekliais sustabdyti ekstremaliosios situacijos

ir pa-alinti padarinius. VESK taip pat galiota teikti Vyriausybei ir ufsienio valstybes ar tarptautines organizacijas. komisijos atstovai, atsakingi ufl savo srities veikli (V.Palaitis, 2010).

Apibendrinant galima teigti, kad dabartiniu metu kuriama efektyvi krizi valdymo sistema, kuri paremta vieningu - centralizuotu valdymu. Tai patvirtina ir priimta nauja Civilin s saugos statymo redakcija, bei 2010 m. balandflio 22 dien Vyriausyb s patvirtinta nauja Vyriausyb s ekstremali situacij komisijos (toliau VESK) sud tisi ir veiklos nuostatai, kuriais prapl stos ekstremali situacij komisijos funkcijos, komisijos pagal kompetencij priimti sprendimai dabar privalomi ne tik valstyb s ir savivaldybi institucijoms, bet ir gyventojams - taip siekiama uftikrinti papildom galimyb tinkamai pasirengti valstyb s lygio ekstremali j situacij prevencijai, valdymui.

Tolimesniame tyrimo etape nor ta suffinoti: ar Vyriausyb s ekstremali situacij komisijai statymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremali situacij valdymo gerinimo?

Respondent nuomon s -iuo klausimu atspindimos 8 lentel je.

8 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Atsakymo į Pateiktą klausimą variantas		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
				-
1.	A	Taip	-	Kadangi komisija susideda iš- vairi institucij atstov , tod l yra lengviau ir operatyviau priimti sprendimus.
2.	B	Taip	-	Kadangi komisija sudaro vairi ministerij , staig atstovai, tod l lengviau kontroliuoti paj gas.
3.	C	Taip	-	statymu ai-kiai apibr ftos Vyriausyb s ekstremali situacij komisijos funkcijos ir suteikti galiojimais ESV uftikrinimui.
4.	D	Taip	-	-
5.	E	Taip	-	-

Ekspertinio tyrimo dalyvi poffi riu Vyriausyb s ekstremali situacij komisijai statymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremali situacij valdymo gerinimo. Kadangi komisija susideda iš- vairi institucij atstov , tod l yra lengviau ir operatyviau priimti sprendimus.

Vyriausyb s ekstremali situacij komisija - tai nuolatin Lietuvos Respublikos Vyriausyb s komisija, organizuojanti ekstremali situacij prevencij , valdym ir vadovaujanti ekstremali situacij padarini -alimo darbams tuo atveju, kai ekstremali situacija apima vienos ar daugiau apskri i teritorijas arba reikia valstyb s institucij pagalbos operatyviai telkiant turimas Lietuvos Respublikos paj gas ir materialinius iš-teklius, kuri reikia ekstremalios situacijos padariniams -alinti (Lietuvos Respublikos Vyriausyb s ekstremali situacij komisijos nuostatai, N. 12-307).

andffio 21 d Lietuvos Respublikos Vyriausyb s nutarimu Nr. 429
syb s ekstremali situacij komisijos sudarymo ir jos nuostat
Vyriausyb s ekstremali situacij sudaro:

- vidaus reikal ministras (komisijos pirmininkas);
- vidaus reikal viceministras (komisijos pirmininko pavaduotojas);
- aplinkos viceministras arba Aplinkos ministerijos kancleris;
- energetikos viceministras arba Energetikos ministerijos kancleris;
- finans viceministras arba Finans ministerijos kancleris;
- kult ros viceministras arba Kult ros ministerijos kancleris;
- socialin s apsaugos ir darbo viceministras arba Socialin s apsaugos ir darbo ministerijos kancleris;
- susisieki mo viceministras arba Susisieki mo ministerijos kancleris;
- sveikatos apsaugos viceministras arba Sveikatos apsaugos ministerijos kancleris;
- –vietimo viceministras arba ^{TM}Vietimo ministerijos kancleris;
- teisingumo viceministras arba Teisingumo ministerijos kancleris;
- kio viceministras arba kio ministerijos kancleris;
- ufsienio reikal viceministras arba Ufsienio reikal ministerijos kancleris;
- flem s kio viceministras arba fiem s kio ministerijos kancleris;
- Lietuvos kariuomen s Jungtinio –tabo vir–ininkas;
- Ministro Pirmininko tarnybos atstovas;
- policijos generalinis komisaras;
- Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamento prie Vidaus reikal ministerijos direktorius;
- Valstyb s saugumo departamento generalinis direktorius arba jo pavaduotojas;
- Valstyb s sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikal ministerijos vadas.

Apibendrinant galima teigti, kad Vyriausyb s ekstremali situacij komisijos sud t eina vis Lietuvos ministerij atstovai, tod l galima pritarti ekspertinio tyrimo dalyvi nuomonei, kad vairi Valstyb s institucij atstovams dalyvaujant Vyriausyb s ekstremali situacij komisijoje lengviau ir operatyviau galima priimti sprendimus.

Tolimesniame tyrimo etape dom tasi: ar Krizi valdymo komitetui statymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremali situacij valdymo gerinimo?

Respondent nuomon s –iuo klausimu atspindimos 9 lentel je.

Ekspertinio tyrimo dalyvi nuomon s –iuo klausimu i–siskyr .

Vyriausyb s nutarime Nr. 1427 šD l Krizi valdymo komiteto pö nurodoma, kad Krizi valdymo yra strateginio lygio krizi padanti Lietuvos Respublikos Vyriausybei priimti sprendimus d l krizi valdymo koordinavimo. Krizi valdymo komitetas savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos statymais, kitais Lietuvos Respublikos Seimo priimtais teis s aktais, Respublikos Prezidento dekretais, Lietuvos Respublikos Vyriausyb s nutarimais, taip pat –iais nuostatais.

9 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Atsakymo į Pateiktą klausimą variantas		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
				-
1.	A	-	Ne	Kuo daugiau turi galiojim , tuo lengviau, grei iau ir efektyviau galima i-spr sti susiklos iusi situacij .
2.	B	Taip	-	-
3.	C	Taip	-	-
4.	D	-	Ne	N ra ai-kiai teisi-kai reglamentuotos Krizi valdymo komiteto funkcijos. Tuo metu kuriami nauji teis s aktai.
5.	E	Taip	-	-

Komiteto ufdaviniai yra:

- numatyti krizi valdymo strategij ;
- koordinuoti krizi valdym .

Komitetas, vykdydamas savo ufdavinius, atlieka –ias funkcijas:

- teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasi lymus d l Lietuvos Respublikos krizi valdymo sistemos pl tros kryp i , krizi valdymo strategijos;
- susidarius krizinei situacijai ar kilus krizei, organizuoja jos lokalizavim ir koordinuoja valdym , rekomenduoja Lietuvos Respublikos Vyriausybei kriz s valdymo operacijos vadov .

Krizi valdymo komitetas yra strateginio lygmens krizi valdymo sistemos institucija, padedanti LR Vyriausybei priimti sprendimus d l krizi valdymo koordinavimo. Tš komitetas privalo numatyti krizi valdymo strategij ir koordinuoti krizi valdym . Jo funkcijos ó teikti LR Vyriausybei pasi lymus d l krizi valdymo sistemos pl tros kryp i , krizi valdymo strategijos, susidarius krizinei situacijai ar kilus krizei, organizuoti jos lokalizavim ir koordinuoti valdym , rekomenduoti LR Vyriausybei kriz s valdymo operacijos vadov .

Apibendrinant galima teigti, kad Krizi valdymo sistema Lietuvoje kuriama ir pl tojama pavoj kelian ioms bei ekstremalioms situacijoms ir gr sm ms prognozuoti, steb ti,

ti ir vykdyti, krizės nustatyti bei valdyti, padariniams palaikinti. Tirti ir krizi valdymui koordinuoti Vyriausybės sudaro Krizi valdymo centrą, kurį vadovauja Ministras Pirmininkas. – komitetas eina svarbiausi su krizi valdymu susiję ministrai ir kitų valstybės institucijų vadovai. Vyriausybės steigtas Krizi valdymo centras yra pagrindinis valstybės vidaus pavojų krizi valdymo strateginiu lygmeniu –tabas. Krizi valdymo centras rengia krizi ir ekstremali situacijų prevencijos bei jų valdymo planus ir priemones, atsivertęs krizi pavojams; ministerijos ir kitos valstybės institucijos rengiant tokius planus dalyvauja pagal savo kompetencijas. Integralius krizi ir ekstremali situacijų valdymo planus ir priemones tvirtina Vyriausybė.

Ekspertinio tyrimo metu domėtasi: ar Krizi valdymo centrui statymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremali situacijų valdymo gerinimo?

Respondentų nuomonių šio klausimo atspindimos 10 lentelėje.

10 lentelė

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Atsakymo į Pateiktą klausimą variantas		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
1.	A		Ne	Tai ekstremali situacijų atveju apsunkina valdymą ir atitolina operatyvių priemonių vykdymo pradžią, tam pačiam tikslui pasiekti sunaudojama daugiau lėšų.
2.	B	Taip	-	-
3.	C	Taip	-	-
4.	D	-	Ne	Nėra aiškios pavaldumo, teisinės bazės.
5.	E	Taip	-	-

Ekspertinio tyrimo dalyvių nuomonių šio klausimo išsiskyra. Dviejų ekspertų nuomone Krizi valdymo centrui statymu deleguotos funkcijos neprisideda prie ekstremali situacijų valdymo gerinimo, anot jų dabartiniu metu reikalinga viena atsakinga institucija, kuri valstybėje vykdytų visas su civiline sauga bei gelbėjimo darbais susijusias funkcijas, jai pritaria ir M. Kaunas, minėdamas aiškios pavaldumo nebuvimą, ir teisinės bazės nepakankamumą.

Likusių ekspertinio tyrimo dalyvių nuomone Krizi valdymo centrui statymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremali situacijų valdymo gerinimo, dabartiniu metu vykstantys teisės aktų pokyčiai, turintys ypatingai naudingą įtaką efektyvesniam ekstremali situacijų valdymui.

Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 27 d. nutarimu Nr. 939, Vyriausybės steigtas Krizi valdymo centras yra pagrindinis valstybės vidaus pavojų krizi valdymo strateginiu lygmeniu –tabas. Krizi valdymo centras rengia krizi ir ekstremali situacijų prevencijos bei jų valdymo planus ir priemones, atsivertęs krizi pavojams;

institucijos rengiant –iuos planus dalyvauja pagal savo
ir ekstremali situacij valdymo planus ir priemones tvirtina

Pagrindiniai uždaviniai:

- atlikti kompleksinį rizikos veiksmų ir grėsmių monitoringą, prognozuoti galimas krizes;
- koordinuoti valstybės institucijų ir staigios veiklos krizių prevencijos srityje;
- uftikrinti veiksmingą krizių valdymo infrastruktūrą;
- uftikrinti nuolatinių institucijų keitimais informaciją krizių valdymo srityje;
- plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą krizių valdymo srityje (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 27 d. nutarimas Nr. 939 0D I Krizių valdymo centro prie Krašto apsaugos ministerijos steigimo ir –io centro nuostatų patvirtinimo).

Dabartiniu metu šio loma Krizių valdymo centro funkcijas prie Krašto apsaugos ministerijos perduoti Ministro Pirmininko tarnybai. Seimas po pateikimo pritarė tokiam krašto apsaugos ministro R. Juknevičiaus pateiktam Nacionalinio saugumo pagrindų statymo pakeitimo projektui. Nacionalinio saugumo pagrindų statymo pataisomis yra siekiama patikslinti Krizių valdymo komiteto sudėtį. Krizių valdymo komitetas koordinuos krizių valdymą ir turės teisę priklausomai nuo krizių pobūdžio sudaryti Jungtinį koordinacinį centrą, kuris valdys krizes ir koordinuos jos padarinių likvidavimą. Jungtinis koordinacinis centras būtų sudaromas iš atitinkamų ministerijų ir kitų valstybės institucijų ekspertų priklausomai nuo krizių pobūdžio ir veiksmų tik krizių atvejais.

Tyrimo metu respondentams klausta: ar sutinkate, kad ekstremali situacijų valdymo centrams statymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremali situacijų valdymo gerinimo?

Respondentų nuomonės –iuo klausimu atspindimos 11 lentelėje.

Vieno ekspertinio tyrimo dalyvio nuomone ekstremali situacijų valdymo centrams statymu deleguotos funkcijos neprisideda prie ekstremali situacijų valdymo gerinimo. Anot jo tai ekstremali situacijų atveju apsunkina valdymą ir atitolina operatyvių priemonių vykdymo pradžią, tam pačiam tikslui pasiekti sunaudojama daugiau lėšų. Likęs ekspertinio tyrimo dalyviai linkę manyti, priešingai.

Remiantis apskrities ekstremali situacijų valdymo centro nuostatais - ekstremali situacijų valdymo centras kaip civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos sudėtinis dalis apskrities lygiu organizuoja gaivalinių nelaimių, technologinių avarių ar katastrofų lokalizavimą, fmonų gelbėjimą, ekstremali situacijų –alinimą, kai to ne stengia padaryti vietos savivaldos institucijos. Karo grėsmės atveju, kai –alyje paskelbiama karo padėtis, valdymo centras tampa teritorinės gynybos vadovybės paramos institucija ir vykdo savo uždavinius bei funkcijas statymų numatyta tvarka.

11 lentelė

			Respondentų komentarai	
			Ne	
1.	A		Ne	Tai ekstremali situacij atveju apsunkina valdym ir atitolina operatyvi priemoni vykdymo pradfli , tam pa iam tikslui pasiekti sunaudojama daugiau l – .
2.	B	Taip	-	-
3.	C	Taip	-	-
4.	D	Taip	-	-
5.	E	Taip	-	-

Valdymo centro sud t ir strukt r savo sakymu tvirtina apskrities vir–ininkas. Centras sudaromas i– apskrities vir–ininko administracijos strukt rini padalini vadov arba j pavaduotoj bei kit apskrityje esan i valstybini staig padalini pareig n . Kasdienin je veikloje valdymo centro funkcijas vykdo ir ufl apskrities civilinei saugai paskirt ufdavini ir funkcij gyvendinim atsako apskrities Civilin s saugos ir mobilizacijos departamentas. Jis rengia apskrities civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms plan , apskrities civilin s saugos metin darbo plan bei kitus valdymo centro dokumentus, organizuoja valdymo centro treniruotes ir pratybas. statymu deleguojamos –ios ekstremali situacij valdymo centro funkcijos:

- Nagrin ja apskrities civilin s saugos pl tot s programas, prevencines priemones ir teikia pasi lymus apskrities vir–ininkui.
- Koordinuoja savivaldybi ir kit valstyb s institucij , esan i apskrities teritorijoje, vis r –i bei nuosavyb s form moni , staig , organizacij veickl civilin s saugos srityje, svarsto j pasirengim veiksams esant ekstremaliai situacijai ir imasi priemoni –iam pasirengimui gerinti.
- Rengia ir tikslina apskrities civilin s saugos parengties ekstremalioms situacijoms plan , teikia j tvirtinti apskrities vir–ininkui.
- Svarsto apskrities gyventoj , valstyb s institucij , esan i apskrities teritorijoje, savivaldybi , vis r –i bei nuosavyb s form moni , staig , organizacij persp jimo ir informavimo sistemos pl tros ir tobulinimo klausimus.
- Rengia valdymo centr darbui esant ekstremaliai situacijai.
- vertina susidariusi ekstremali situacij , jos pavojingumo laipsn gyventojams, turtui, aplinkai ir galim poveik visuomen s rim iai.

viršinink , ministerij ir kit valstyb s institucij padalinius, e, vietos savivaldos institucijas apie susidariusi ekstremali

- Persp ja esan ias apskrities teritorijoje valstyb s institucijas, vis r –i bei nuosavyb s form mones, staigas, organizacijas, gyventojus apie ekstremalios situacijos gr sm , informuoja apie jos pob d , i–plitimo tikimyb , b tinus gyventoj veiksmus.
- Teikia pagalb savivaldyb ms ar j ekstremali situacij valdymo centrams jiems papra–ius arba jeigu to reikalauja susidariusios aplinkyb s.
- Apskrities mastu telkia civilin s saugos paj gas ir materialinius i–teklius, koordinuoja j panaudojim ekstremali vyki padariniams lokalizuoti ir –alinti.
- Vadovauja gelb jimo ir padarini –alinimo darbams, organizuoja –i darb materialin , technin apr pinim .
- Teikia apskrities vir–ininkui pasi lymus d l finansini i–tekli racionalaus naudojimo ir skirstymo ekstremali situacij padariniams –alinti (Ekstremali situacij valdymo centro nuostatai, 2008).

Apibendrinant galima teigti, kad statymu yra apibr ftos ekstremali situacij valdymo centro funkcijos, kurios apima informavimo apie susidariusi ekstremali situacij , vadovavimo gelb jimo ir padarini –alinimo darbams, pasi lym teikimo apskrities vir–ininkui ir kt.

Tyrimo metu dom tasi: ar respondentai sutinka su ta nuomone, kad nacionaliniuose teis s aktuose, reglamentuojan iuose ekstremali situacij valdym , n ra ai–kiai apibr ftas kriz s santykis su ekstremalia situacija? Respondent nuomon s –iuo klausimu atspindimos 12 lentel je.

12 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Atsakymo į Pateiktą klausimą variantas		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
1.	A	Taip	-	Pirma, n ra ai–kiai apibr fta s voka kada susidaro ekstremali situacija. Antra, savivaldyb s ekstremali situacij komitetas savo l –omis negali j i–spr sti, nors teis s aktuose jiems deleguotos –itos funkcijos.
2.	B	Taip	-	Nepilnai apibr ftos teis s ir pareigos, tarpusavio santykiai.
3.	C	Taip	-	Reikalinga paprastinti pa i ekstremali situacij ir krizi valdymo sistem .
4.	D	-	Ne	Tampa nei–ku k su–aukti ESVC, KVK, KVC. N ra ai–kumo, kas atsakingas.
5.	E	-	Ne	-

Dauguma ekspertinio tyrimo dalyvi sutinka su ta nuomone, kad nacionaliniuose teis s aktuose, reglamentuojan iuose ekstremali situacij valdym , n ra ai–kiai apibr ftas kriz s

Tai konstatuojama ir Lietuvos valstybės kontrolės atliktoje tyrimas apibrėžia ekstremali situaciją, tačiau nevardija, kaip valdyti tokias ekstremalias situacijas. Šio tyrimo rezultatai rodo, kad valdymo sistemos ir jos santykio su civilinės saugos ir gelbėjimo sistema, išlieka neišsiaiškinti bendro krizių valdymo kontekste. Krizė kartais painiojama ar sutapatinama su Karo padėties statyme, Nepaprastosios padėties statyme arba dinamiškai atitinkamai karui arba nepaprastai padėčiai.

Audito komisijos požiūriu, neapibrėžus krizių sąvokos ir jos santykio su ekstremalia situacija, nereglementavus krizių valdymo sistemos ir jos santykio su civilinės saugos ir gelbėjimo sistema, išlieka neišsiaiškinti sistemų subjektų funkcijų ir teisinės atsakomybės ribos, o tai, esant ekstremaliai (krizinei) situacijai gali lemti funkcijų dubliavimą, veiksnių valstybiniu lygiu nesuderinamumą, informacijos mainų tarp dviejų sistemų nebuvimą ir silpną kitas neigiamas pasekmes, dėl ko padidėja neefektyvaus krizių ir (ar) ekstremalių situacijų valdymo rizika.

Tyrimo metu respondentai teirautasi: ar jie sutinka su ta nuomone, kad nacionaliniuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose ekstremalių situacijų valdymą, neapibrėžta krizių valdymo sistemos santykis su civilinės saugos ir gelbėjimo sistema?

Respondentų nuomonės šiuo klausimu atspindimos 13 lentelėje.

13 lentelė

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Atsakymo į Pateiktą klausimą variantas		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
1.	A	Taip	-	Galima teigti, kad taip, nes kol kas tik jungiamos šios sistemos, bet ateityje, sujungus šias sistemas, turėtų viskas susitvarkyti.
2.	B	Taip	-	Daug sprendimų yra tik deklaruojami, realiai praktikoje jie neveikia. Būtina supaprastinti krizių valdymo sistemą.
3.	C	Taip	-	Manau, kad krizių valdymo sistemai reikia perduoti PGT.
4.	D	Taip	-	Tyrimo metu šiai problemai išspręsti rengiami teisės aktai.
5.	E	-	Ne	-

Ekspertinio tyrimo dalyviai sutinka su ta nuomone, kad nacionaliniuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose ekstremalių situacijų valdymą, neapibrėžta krizių valdymo sistemos santykis su civilinės saugos ir gelbėjimo sistema. Šis faktas akcentuojamas ir 2008 metų Lietuvos valstybės kontrolės Valstybinio audito ataskaitoje, kur pažymima: Lietuvoje sukurta gana sudėtinga civilinės saugos ir gelbėjimo sistema. Pagal Civilinės saugos statymą, jį sudaro:

- Vyriausybės ekstremalių situacijų komisija;

si ir gelb jimo departamentas prie Vidaus reikal ministerijos ir
; ir savivaldybi institucijos, savivaldybi prie-gaisrin s ir kitos

civilin s saugos tarnybos, kio subjektai, staigos;

- aplinkos steb jimo ir laboratorin s kontrol s tinklas.

Teis s aktuose neai-kiai apibr fta ekstremalias situacijas valdan i institucij kompetencija, neretai j funkcijos dubliuojasi, sud tingas vadovavimo mechanizmas gali neuftikrinti operatyvaus ekstremalios situacijos valdymo ir sprendim pri mimo. Sukurti vien civilin s saugos ir gelb jimo institucij buvo numatyta jau 2002 m. Seimo nutarimu patvirtintoje Valstyb s ilgalaik s raidos strategijoje, Vyriausyb s 2001-2004 m. Programoje, Vie-ojo saugumo pl tros iki 2010 met strategijoje. Buvo numatyta š kurti tarptautinius standartus atitinkan i civilin s saugos ir gelb jimo institucij , galin i veiksmingai organizuoti ekstremali situacij valdym ir patenkinti visuomen s poreikius -ioje srityje- uftikrinti reikiam skubi pagalb flogui gaisro, pramonin s avarijos ar kitos nelaim s atveju. Pagal galimybes pl toti paj gum , kuris leis Lietuvai prisid ti prie stichini nelaimi ir dideli pramonini avarij ufsienio -alyse padarini likvidavimo, skaitant humanitarin bei gelb jimo pagalb , kai to pra-ys ufsienio partneriai. Pl toti krizi valdymo sistem ". Audito komisija parei-k , kad nereglamentavus kriz s valdymo sistemas ir jos santykio su civilin s saugos ir gelb jimo sistema, i-lieka neai-kios -i sistem subjekt funkcij ir teisin s atsakomyb s ribos, o tai, esant ekstremaliai (krizinei) situacijai gali lemti subjekt funkcij dubliavim , veiksm valstybiniu lygiu nesuderinamum , informacijos main tarp dviej sistem nebuvim ir s lygoti kitas neigiamas pasekmes, d l ko padid ja neefektyvaus krizi ir (ar)ekstremali situacij valdymo rizika.

Tyrimo dalyvi klausta: Ar pritariate teiginiui, kad statymu nereglamentuotas Vyriausyb s ekstremali situacij komisijos ir Krizi valdymo komiteto bendradarbiavimas? Respondent nuomon s -iuo klausimu atspindimos 14 lentel je.

14 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Atsakymo į Pateiktą klausimą variantas		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
1.	A	-	Ne	Toki dalyk negali b ti.
2.	B	-	Ne	-
3.	C	-	Ne	Manau, kad krizi valdymo sistem reikia perduoti PGT.
4.	D	Taip	-	Kai kurie Vyriausyb s ekstremali situacij komisijos ir Krizi valdymo komiteto yra tie patys.
5.	E	-	Ne	-

iai nepritar tai nuomonei, kad statymu neregamentuotas komisijos ir Krizi valdymo komiteto bendradarbiavimas. Tai d Vyriausybs nutarimas Nr. 1427 šD l Krizi valdymo komiteto sudarymo ir nuostat patvirtinimoø nurodoma, kad Krizi valdymo yra strateginio lygio krizi valdymo sistemos institucija, padedanti Lietuvos Respublikos Vyriausybei priimti sprendimus d l krizi valdymo koordinavimo.

Krizi valdymo komiteto ufdaviniai yra:

- numatyti krizi valdymo strategij ;
- koordinuoti krizi valdym .

Komitetas, vykdydamas savo ufdavinius, atlieka –ias funkcijas:

- teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasi lymus d l Lietuvos Respublikos krizi valdymo sistemos pl tros kryp i , krizi valdymo strategijos;
- susidarius krizinei situacijai ar kilus krizei, organizuoja jos lokalizavim ir koordinuoja valdym , rekomenduoja Lietuvos Respublikos Vyriausybei kriz s valdymo operacijos vadov .

Analizuojant Lietuvos Respublikos vyriausybs ekstremali situacij komisijos nuostatus (2010 m. balandflio 21 d. nutarimas Nr. 429),nerandama teis s norm , tiesiogiai reglamentuojan i Vyriausybs ekstremali situacij komisijos ir Krizi valdymo komiteto bendradarbiavimo proces , ta iau min tame nutarime Nr. 429 akcentuojama, kad komisija teikia Vyriausybei si lymus skelbti arba at–aukti ekstremali j situacij , civilin s saugos parengties lygius –alyje; teikia Vyriausybei si lymus d l valstybs rezervo panaudojimo ekstremaliajai situacijai likviduoti ir jos padariniams –alinti; teikia Vyriausybei si lymus d l kreipimosi pagalbos uflsienio valstybes ar tarptautines organizacijas. Galima teigti, kad abi –ios institucijos statymu joms deleguotomis funkcijomis ir joms i–keltais ufdaviniais yra pana–ios, bet j konkretesn s veika statyme n ra detalizuota.

Tolimesniame tyrimo etape respondent klausta: ar jie sutinka su ta nuomone, kad teis s aktuose neai–kiai apibr fta ekstremalias situacijas valdan i institucij kompetencija, neretai j funkcijos dubliuojasi, sud tingas vadovavimo mechanizmas, galintis neuftikrinti operatyvaus ekstremalios situacijos valdymo ir sprendim pri mimo?

Ekspertin s apklausos dalyvi poffi riu teis s aktuose neai–kiai apibr fta ekstremalias situacijas valdan i institucij kompetencija, neretai j funkcijos dubliuojasi, sud tingas vadovavimo mechanizmas, galintis neuftikrinti operatyvaus ekstremalios situacijos valdymo ir sprendim pri mimo.

o klausimu atspindimos 15 lentel je.

15 lentel

	ir pavardė	Pateiktą klausimą		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
1.	A	Taip	-	Sunku komentuoti visus teis s aktus, bet i–tuo su kuo susid riau atlikdamas savo pareigas galiu teigti, kad teis s aktuose neai–kiaiai apibr fta ekstremalias situacijas valdan i institucij kompetencija.
2.	B	Taip	-	Neai–kus pavaldumas, atsakomyb , daug tarpini grandfi .
3.	C	Taip	-	Manau, kad krizi valdymo sistem reikia perduoti PGT.
4.	D	Taip	-	Neai–ku, kas ufl k yra atsakingas.
5.	E	-	Ne	-

Atkreiptinas d mesys, kad Valstyb s kontrol , vertinusi civilin s saugos ir gelb jimo sistemos veiklos teisinio reglamentavimo tr kumus, 2008 m. gruodffio 30 d. Valstybinio audito ataskaitoje Nr. VA-P-40-17-29 šEkstremali situacij valdymo organizavimasō (toliau ó Valstybinio audito ataskaita) konstatavo, kad krizi valdymo sistema prad ta kurti neapibr flus kriz s s vokos ir jos santykio su ekstremali j situacija, nereglamentavus krizi valdymo sistemos ir jos santykio su civilin s saugos ir gelb jimo sistema, tod l neai–kios –i sistem subjekt funkcij ir teisin s atsakomyb s ribos. Atsifvelgusi tai, Valstyb s kontrol Vyriausybei rekomendavo teikti si lymus Lietuvos Respublikos Seimui d l programini dokument , nustatan i krizi ir civilin s saugos ir gelb jimo sistem pl tr , ir Seimo 2002 m. gegufl s 28 d. nutarimu Nr.IX-907 patvirtintos Nacionalin s saugumo strategijos suderinimo, nes –iuo metu gyvendinamos dvi tarpusavyje nesuderintos krizi valdymo sistemos ir civilin s saugos ir gelb jimo sistemos pl tros programos. Nesuderinus tarpusavyje civilin s saugos ir gelb jimo bei krizi valdymo sistem pl tros programini dokument nuostat padid ja rizika, kad gali b ti netaupiai naudojami i–tekliai, o sukurta krizi valdymo sistema gali neuftikrinti optimalaus –i sistem subjekt darbo organizavimo.

Valstybinio audito ataskaitoje taip pat akcentuojama, kad šNepakankamai ai–kiaiai reglamentuotos civilin s saugos ir gelb jimo sistemos subjekt funkcijos, tarpusavyje nesuderinti teis s aktai, d l ko ekstremali situacij valdymo sistema yra nesubalansuota, o tai gali tur ti neigiamos takos likviduojant ypating , kritini ir(ar) ekstremali situacij padarinius.

2003 met Valstybinio audito ataskaitoje pabr ffiama, kad likviduojant ekstremalias situacijas, gali kilti ESV sistemos element s veikos problem , naudojamos nepakankamai efektyvios priemon s, nes yra neapibr fltumo d l sistemos elementams nustatyt vykdyti funkcij ir atsakomyb s. Netiksliai reglamentuota ekstremali situacij veikimo pavaldumo pasikeitimo tvarka gali tur ti takos galimiems valdymo sistemos veikimo defektams ir neskatin ti vir–utini

valdym , kad i– anksto uflkirst keli ekstremalios situacijos (ataskaita, 2003). Yra mobilizacijos organizavimo ir rezervo organizavimo tr kum ir netikslum , o netinkamai paskirs ius su mobilizacija susijusias funkcijas, atsakomyb yra rizika, kad nebus suplanuotos reikiamos mobilizacin s priemon s, nebus pasirengta esant reikalui jas gyvendinti, nebus sukauptas pakankamas mobilizacinis rezervas.

Tyrimo dalyvi klausta: ar jie sutinka su ta nuomone, kad Lietuvoje veikia efektyvus ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo modelis?

Respondent nuomon s –iuo klausimu atspindimos 16 lentel je.

16 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Atsakymo į Pateiktą klausimą variantas		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
				-
1.	A	-	Ne	Tr ksta ai–kaus bendradarbiavimo tarp institucij .
2.	B	-	-	Visa sistema per daug sud tinga, o i–p staō.
3.	C	-	Ne	Per daug sud tingas ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo modelis.
4.	D	-	Ne	Ne visada galima skubiai su–aukti komisijos narius.
5.	E	-	Ne	-

Ekspertinio tyrimo dalyvi nuomone Lietuvoje veikia neefektyvus ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo modelis. Tai patvirtinama ir 2008 m. gruodffio 30 d. Valstybinio audito ataskaitoje Nr. VA-P-40-17-29 šEkstremali situacij valdymo organizavimasō. Lietuvoje sukurta gana sud tinga civilin s saugos ir gelb jimo sistema. Pagal Civilin s saugos statym , j sudaro:

- 1) Vyriausyb s ekstremali situacij komisija;
- 2) Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentas prie Vidaus reikal ministerijos ir jam pavaldffios staigos;
- 3) ministerijos, valstyb s ir savivaldybi institucijos, savivaldybi prie–gaisrin s ir kitos civilin s saugos tarnybos, kio subjektai, staigos;
- 4) aplinkos steb jimo ir laboratorin s kontrol s tinklas.

Teis s aktuose neai–kiaiai apibr fta ekstremalias situacijas valdan i institucij kompetencija, neretai j funkcijos dubliuojasi, sud tingas vadovavimo mechanizmas gali neuftikrinti operatyvaus ekstremalios situacijos valdymo ir sprendim pri mimo.

...i, kad dabar veikiantis ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos ...ud tingas, neracionalus, neuftikrinantis efektyvaus ekstremali

Ekspertinio tyrimo dalyvi papra-yta vertinti (de-imtbal je sistemoje) Lietuvoje veikian io ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdym .

Respondent vertinimai pateikiami atspindimos 17 lentel je.

17 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Respondentų vertinimai
1.	A	4
2.	B	4
3.	C	5
4.	D	7
5.	E	8

Bendras ekspertinio tyrimo dalyvi vertinimo bal vidurkis-5,7.

Galima teigti, kad Lietuvoje veikian io ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymas vertinamas tik ó silpnai.

Tolimesn je tyrimo eigoje dom tasi: ar Lietuvai svarbu parengti Valstybin ekstremali situacij valdymo plan ?

Respondent nuomon s -iuo klausimu atspindimos 18 lentel je.

18 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Atsakymo į Pateiktą klausimą variantas		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
1.	A	Taip	-	Geriausiai pritaikyti jau pasiteisinus model
2.	B	Taip	-	Reikalingas, siekiant suteikti efektyvesn pagalb flmon ms.
3.	C	Taip	-	
4.	D	Taip	--	
5.	E	Taip		

Visi ekspertinio tyrimo dalyviai pritar tai nuomonei, kad Lietuvai svarbu parengti Valstybin ekstremali situacij valdymo plan , kurio d ka b t suteikiama efektyvesn pagalba ekstremali situacij atvejais.

situacij valdymo galimybes, respondent teirautasi: ar –iuo metu situacij ir gelb jimo sistema paj gi mobilizuoti pakankamai gaisrams gesinti?

Respondent nuomon s –iuo klausimu atspindimos 19 lentel je.

19 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Atsakymo į Pateiktą klausimą variantas		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
1.	A	Taip	-	Stambiais gaisrams gesinti neturime reikiamos technikos.
2.	B	-	Ne	
3.	C	-	Ne	
4.	D	Taip	-	
5.	E	-	Ne	

Didžioji dauguma respondent paflym jo, kad esant dideliems gaisrams, juos gesinant i–kilt problem d l reikiamos technikos stygiaus

Tolimesn je tyrimo eigoje respondent papra–yta vardinti priemones, kurios b tinos Lietuvoje ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo gerinimui.

Respondent akcentuotos priemon s pateikiamos 20 lentel je.

20 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Priemonės
1.	A	Vienas dokumentas reglamentuojantis veiksmus susidarius ekstremaliai situacijai. Operatyvumas ne tik spec. tarnyb bet ir vis kit , kurie privalo dalyvauti likviduojant ekstremali situacij
2.	B	Paprastinti valdymo sistem ir gerinti materialin - technin baz .
3.	C	B tina parengti kvalifikuotus specialistus, bei gerinti materialin - technin baz .
4.	D	B tina parengti savivaldybi veiks m planus.
5.	E	

Ekspertinio tyrimo dalyviai akcentuoja tas pa ias priemones Lietuvoje ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo gerinimui, kurios minimos 2008 m. gruodflio 30 d. Valstybinio audito ataskaitoje Nr. VA-P-40-17-29 šEkstremali situacij valdymo organizavimasō:

- centralizuotas ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo suk rimas;

tavimo sprag pa-alinimas ir paties reglamentavimo

lano sudarymas.

Tolimesn je tyrimo eigoje respondent papra-ya apibudinti ekstremali situacij valdymo situacij Tel-i apskrityje.

Ekspertinio tyrimo dalyvi nuomone ekstremali situacij valdymo situacija Tel-i apskrityje n ra itin gera, d l finansavimo problem , technin s baz s nepakankamumo, specialist ruo-imo baz s nepakankamumo.

Tyrimo dalyvi klausta ar: ar jie pritaria nuomonei, kad ekstremali situacij valdymas Tel-i apskrityje lyginat su kitomis apskritimis yra geriau organizuotas.

Respondent nuomon s -iuo klausimu atspindimos 21 lentel je.

21 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Atsakymo į Pateiktą klausimą variantas		Respondentų komentarai
		Taip	Ne	
1.	A	Taip	-	Silpna materialin ir technin baz
2.	B	-	Ne	Kvalifikuot specialist tr kumas
3.	C	-	Ne	
4.	D	-	Ne	
5.	E	-	Ne	

Didffioji dauguma respondent paflym jo, kad ekstremali situacij valdymas Tel-i apskrityje lyginat su kitomis apskritimis n ra geriau organizuotas.

Pagrindin s problemos: silpna materialin ir technin baz , taip pat kvalifikuot specialist tr kumas, j tinkamo ruo-imo sistemos nebuvimas.

Tyrimo dalyvi teirautasi ar jie pritaria nuomonei, kad ekstremali situacij valdymas Tel-i apskrityje vertintinas gerai?

Didffiosios ekspertinio tyrimo dalyvi dauguma nesutinka su ta nuomone, kad ekstremali situacij valdymas Tel-i apskrityje vertintinas gerai. J manymu ekstremali situacij valdymas Tel-i apskrityje pagrindiniai tr kumai:

- Nesp jama ekstremali situacij metu reaguoti operatyviai;
- Silpnas finansavimas ir materialin baz ;
- Neparengta kvalifikuot specialist rengimo sistema.

naįjame etape respondent papra-įyta vardinti ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje gerinimo galimybes.

Respondent akcentuotos priemon s pateikiamos 22 lentel je.

22 lentel

Nr.	Respondento vardas ir pavardė	Priemonės
1.	A	Dafniau rinktis komitetui galimiems darbams aptarimui ir vairi galim situacij modeliavimui, daryti susitikimus su vair institucij atstovais.
2.	B	Gerinti materialin - technin baz .
3.	C	B tinas geresnis finansavimas.
4.	D	B tina parengti savivaldybi veiksm planus.
5.	E	

Ekspertinio tyrimo dalyviai flvelgia -ias ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje gerinimo galimybes:

- Dafniau privalo rinktis komitetas, galim darb aptarimui ir vairi galim situacij modeliavimui. Komitetas tur t daryti susitikimus su vair institucij atstovais numatant ekstremali situacij valdymo gerinimo galimybes;
- B tinas geresnis ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje finansavimas, numatant galimyb pritraukti ir ES strukt rini fondo l – (techninei bazei atnaujinti).
- B tinas kvalifikuot specialist rengimas;
- Veiksm plane tur t tiksliai ir i-samiai atsispind ti kiekvienos institucijos funkcijos, ekstremali situacij valdymo procese.

3.3. Ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo problemų indentifikavimas ir jų sprendimo galimybės

Vertinant ekstremali situacij ir krizi valdymo teisin reglamentavim Lietuvoje ir Tel-i apskrityje galime teigti, kad -iuo metu ekstremali situacij ir krizi valdymas teisinio reglamentavimo poffi riu n ra efektyvus. Tai patvirtina ir didffioji dauguma ekspertinio tyrimo dalyvi . Lietuvos valstyb s kontrol s Valstybinio audito ataskaitoje (2008) nurodoma, kad palyginus civilin s saugos ir gelb jimo sistemos subjektams ir krizi valdymo sistemos subjektams teis s aktais priskirtas funkcijas, nustatyta, kad n ra ai-čiai apibr flos (atskirtos) j koordinavimo valstybiniu lygiu, esant ekstremaliai (krizinei) situacijai, funkcijos, tod l jos i- dalies gali

reglamentuota krizi valdymo sistema ir jos veikla. statymas
iaiau ne vardi ja, kriz s definicijos, tod l, nesant nustatyto kriz s
eis s aktus –i s voka vairiai interpretuojama - kriz dafnai
tapatinama su ekstremalia situacija arba ekstremali situacij valdym bandoma i-skirti i- bendro
krizi valdymo konteksto. Kriz kartais painiojama ar sutapatinama su Karo pad ties statyme,
Nepaprastosios pad ties statyme apib dinam a atitinkamai karo arba nepaprast ja pad timi.

Tyrimo metu paai-k jo, kad dabartiniu metu kuriama efektyvi krizi valdymo sistema, kuri
paremta vieningu-centralizuotu valdymu. Tai patvirtina ir priimta nauja Civilin s saugos statymo
redakcija, bei 2010 m. balandfio 22 dien Vyriausy b s patvirtinta nauja Vyriausy b s ekstremali
situacij komisijos (toliau VESK) sud tis ir veiklos nuostatai, kuriais prapl stos ekstremali
situacij komisijos funkcijos, komisijos pagal kompetencij priimti sprendimai dabar privalomi ne
tik valstyb s ir savivaldybi institucijoms, bet ir gyventojams - taip siekiama uftikrinti papildom
galimyb tinkamai pasirengti valstyb s lygio ekstremali j situacij prevencijai, valdymui.

Krizi valdymo sistema Lietuvoje kuriama ir pl tojama pavoj kelian ioms bei
ekstremalioms situacijoms ir gr sm ms prognozuoti, steb ti, prevencin ms priemon ms parengti
ir vykdyti, kriz ms nustatyti bei valdyti, padariniams pa- alinti.

Tyrimo dalyviai vertindami dabar veikian t ekstremali j situacij valdymo model
pafl ym jo, kad dabar veikian tis ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo modelis yra per
daug sud tingas, neracionalus, neuftikrinantis efektyvaus ekstremali situacij valdymo.

Ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo gerinimui tyrimo dalyvi nuomone
svarbu: sukurti centralizuot ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo sistem (viena
staiga privalo koordinuoti ekstremali situacij valdym); pa- alinti kai kurias teisinio
reglamentavimo spragas ir supaprastinti pat ekstremali situacij valdymo reglamentavim ;
sudaryti vieningo veiksm plan , kuriame bus numatytos visos veiksm priemon s.

Didfioji dauguma respondent pafl ym jo, kad ekstremali situacij valdymas Tel-i
apskirtyje lyginat su kitomis apskritimis n ra geriau organizuotas. Pagrindin s problemos: silpna
materialin ir technin baz , taip pat kvalifikuot specialist tr kumas, j tinkamo ruo-imo sistemos
nebuvimas. Didfiosios ekspertinio tyrimo dalyvi dauguma nesutinka su ta nuomone, kad
ekstremali situacij valdymas Tel-i apskirtyje vertintinas gerai. J manymu ekstremali situacij
valdymas Tel-i apskirtyje pagrindiniai tr kumai:

- Nesp jama ekstremali situacij metu reaguoti operatyviai;
- Silpnas finansavimas ir materialin baz ;
- Neparengta kvalifikuot specialist rengimo sistema.

Ekspertinio tyrimo dalyviai flvelgia –ias ekstremali situacij valdymo Tel-i apskirtyje
gerinimo galimybes:

mitetas, galim darb aptarimui ir vairi galim situacij
t daryti susitikimus su vair institucij atstovais numatant
gerinimo galimybes;

- B tinas geresnis ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje finansavimas, numatant galimyb pritraukti ir ES strukt rini fondo l – (techninei bazei atnaujinti).
- B tinas kvalifikuot specialist rengimas;
- Veiksm plane tur t tiksliai ir i-samiai atsispind ti kiekvienos institucijos funkcijos, ekstremali situacij valdymo procese.

ADOS IR REKOMENDACIJOS

- gelb jimo sistemos valdymas Lietuvoje deleguojamas valstybiname, apskrityje ir savivaldybi lygmenyse. Vyriausyb s ekstremali situacij komisija yra auk–iausias ekstremali situacij ir gelb jimo sistemos valdymo organas. Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentas vadovauja didelio masto ekstremali situacij likvidavimui, organizuoja fmonii ir turto gelb jim bei padarini –alini . Ministerijos, savivaldyb s, bei kitos atsakingos institucijos pagal savo kompetencij statym ir tarptautini sutar i nustatytais atvejais organizuoja ir vadovauja gelb jimo darbams vykus ekstremaliai situacijai savo valdymo sferose.
2. Valstyb s ir savivaldyb s institucijos atlieka joms statymo deleguotas funkcijas ekstremali situacij atvejais. Vyriausybei svarbus vaidmuo tenka rengiant civilin s saugos ir gelb jimo sistemos pl tojimo programas, nustatant civilin s saugos ir gelb jimo sistemos prioritetini pl tojimo krypti bei program gyvendinimo tvark . Vidaus reikal ministerija kartu su kitomis institucijomis gyvendina Vyriausyb s politik civilin s saugos srityje, koordinuoja civilin s saugos ir gelb jimo sistemos institucij veikl . Prie–gaisrin s apsaugos ir gelb jimo departamentas vadovauja civilin s saugos ir gelb jimo sistemos veiklai, organizuoja ekstremali situacij prevencij , koordinuoja valstyb s institucij ir kio subjekt veikl civilin s saugos srityje. Atskiros ministerijos ekstremali situacij valdyme veikia savo kompetencijos ribose, deleguotose statym .
  3. Vertinant ekstremali situacij ir krizi valdymo teisin reglamentavim Lietuvoje ir Tel-i apskrityje galime teigti, kad –iuo metu ekstremali situacij ir krizi valdymas teisinio reglamentavimo pofli riu n ra efektyvus. Daugumos respondent paflym jo, kad ekstremali situacij valdymas Tel-i apskrityje lyginat su kitomis apskritimis n ra geriau organizuotas. Pagrindin s problemos: silpna materialin ir technin baz , taip pat kvalifikuot specialist tr kumas, j tinkamo ruo–imo sistemos nebuvimas. Pagrindiniai ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje tr kumai: silpnas finansavimas ir materialin baz ; neparengta kvalifikuot specialist rengimo sistema, operatyvumo reaguojant ekstremalias situacijas tr kumas, silpnas tarpinstitucinis bendravimas, sud tinga ir paini dabar egzistuojanti ekstremali situacij valdymo sistema ir jos teisinis reglamentavimas.
  4. Ekspertinio tyrimo dalyviai flvelgia –ias ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje gerinimo galimybes:
    - Tarpinstitucinio bendradarbiavimo skatinimas;

Ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje finansavimas, pritraukti ir ES strukt rini fondo l – (techninei bazei

- Technin s ir materialin s baz s atnaujinimas pritraukiant privataus sektoriaus organizacijas;
- B tinas aktyvesnis komiteto darbas. Komitetas tur t daryti susitikimus su vair institucij atstovais, numatant ekstremali situacij valdymo gerinimo galimybes;
- B tinas kvalifikuot specialist rengimas;
- Veiksm plane tur t tiksliai ir i-samiai atsispind ti kiekvienos institucijos funkcijos, ekstremali situacij valdymo procese.

Ekstremali situacij valdymo Tel-i apskrityje gerinimui rekomenduotina:

- Aktyviau bendradarbiauti tarpinstituciniame lygmenyje ie-kant ekstremali situacij valdymo gerinimo galimybi ;
- Ekstremali situacij valdymo gerinimui svarbus kvalifikuotas, kompetentingas personalas, tad didesnis d mesys tur t b ti skiriamas personalo kvalifikacijos k limui, nauj perspektyvi darbuotoj paie-kai ir ruo-imui;
- Apskri i lygmenyje b tinas aktyvesnis dialogas ie-kant ekstremali situacij valdymo gerinimo galimybi tarp ekstremali situacij valdymo centro vadov , apskrities prie-gaisrin s gelb jimo valdybos, bei civilin s saugos departamento vadov ;

Baigiamojo darbo hipotez pasitvirtino - ekstremali situacij ir gelb jimo sistema

Lietuvoje tapt efektyvesne, kuriant vien ekstremali situacij (krizi) valdymo tarnyb

Lietuvoje. Tai patvirtino ir ekspertinio tyrimo dalyviai.

LITERATŪRA

- sauga. Mokomoji priemonės. Prienai: K. Kazlauskio leidybinis namas, 2000.
1. Brasielis, J. (2009). *Gyventojų evakavimo principai*. prieiga per internet , http://www.vpgt.lt/get_file.php?file, [2009-07-18].
  2. Belickas, J., Urbšys, A. (2009). *Informacinių technologijų panaudojimas ekstremalių situacijų valdymo srityse*, prieiga per internet , <http://www.vpgt.lt/index.php?-1405088963>, prisijungimo laikas, [2009-07-18].
  3. Civilinės saugos mokymo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-05-14 nutarimu Nr. 591. Valstybės žinios., 1999, Nr. 44-1407
  4. Civilinės sauga, prieiga per internet , <http://www.silale.lt/Civiline-sauga/Gaisro-pavojai>, [2000-07-08].
  5. Civilinės saugos ir gelbėjimo sistema, prieiga per internet , <http://www.vpgt.lt/index.php?259590261>, [2009-07-04].
  6. Chemical pollution A global overview, fieneva,1992.
  7. Čygas, P., Dubonis, R. (2003). *Civilinė sauga*. Mokomoji knyga Vilnius, „Technika“.
  8. Čygas, P. ir kit. *Profesinė sauga ir sveikata*. Ergonomikos principai. Vilnius
  9. Ekstremali situacijų valdymo centras, prieiga per internet , <http://www.pava.lt/ava/selectPage.do?sessionId=B86C993285B40A8281CA1E93E38B9C47?docLocator=EF7017C0E1E611DB89FB746164617373&inlanguage=lt&pathId=469>, prisijungimo laikas, [2009-07-18].
  10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ekstremali situacijų komisijos nuostatai, 2000 m. vasario 4 d. Nr. 123, Valstybės žinios., 2000, N. 12-307.
  11. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindinis statymas, Valstybės žinios, 1997-01-08, Nr. 2-16
  12. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindinis statymas, Valstybės žinios, 1997-01-08, Nr. 2-16.
  13. Lietuvos Respublikos civilinės saugos statymas ,Valstybės žinios, 1998, Nr. 115-3230
  14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. 241 „Dėl ekstremalių vykių kriterijų patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 1998, Nr. 115-3230);
  15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-04-22 nutarimas Nr. 560 šD „Dėl gyventojų informavimo pramoninių avarijų atvejais tvarkos patvirtinimo“ (Valstybės žinios., 2002/43-1626).
  16. Lietuvos Respublikos karo padėties statymas , Valstybės žinios., 2000, Nr. 52-1482
  17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. vasario 1 d. nutarimas Nr. 112 „Dėl gyventojų evakavimo organizavimo tvarkos patvirtinimo“ (Valstybės žinios., 1998, Nr. 115-3230).

- apsaugos ministro 2000 m. balandžio 11 d. sakymas Nr. 371 „Dėl Lietuvos Respublikos gyventojų apsaugos radiacinės avarijos Ignalinos atominėje elektrinėje atveju plano patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 1998, Nr. 115-3230).
20. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. balandžio 11 d. sakymas Nr. 371 „Dėl Lietuvos Respublikos gyventojų apsaugos radiacinės avarijos Ignalinos atominėje elektrinėje atveju plano patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 1998, Nr. 115-3230).
  21. Hagman, H. (2002). *European Crisis Management and Defence: the Search for Capabilities*. New York: Oxford University Press Inc.
  22. Techniniai reikalavimai statybos techninis reglamentas STR 2.01.02:1996 „Civilinė sauga. Slaptuvės“ (Valstybės žinios, 1996, Nr. [101-2312](#)).
  23. Ofliński, R. Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos veiksmų ekstremaliomis situacijomis metu, prieiga per internetą, <http://www.kpd.lt/failai/haga/Rimas%20Ofliński.ppt>, [2009-07-18].
  24. Ramonas, Z., Ikiotienė, D. (2003) *Žmonių sauga*, Tarybų leidykla.
  25. Nedvedekaitė, T. (2005). *Radiacinė sauga Lietuvoje*. Vilnius.
  26. Mockienė, E. (2007). *Civilinė sauga*. Tarybų leidykla.
  27. Milašauskas, A. (1996). *Civilinės saugos pagrindai*. Vilnius.
  28. Karenauskaitė, V., Bagdonas, S., Streckytė, G., Butrimaitė, J., Rotomskis, R. (2009). *Biomedicinios fizika, prisijungimas per internetą*, http://www.ff.vu.lt/biophotonics/knyga3/knyga1_18.html, [2009-07-09].
  29. Kušinskas, S. (2009). *Civilinė sauga*, Klaipėda.
  30. Kisinas, E., Varnas, B. (1992). *Civilinė sauga*. Radioaktyviojo užterštumo ir cheminio užterštumo vertinimas. Mokymo priemonė. Kaunas: Technologija.
  31. Kliušininkas, A. J. (2000). *Ergonomika*, Kaunas.
  32. Sinkevičienė, J., Zelenovas, R. (2008). *Valstybinio audito ataskaita. Ekstremalių situacijų valdymo organizavimas*, prieiga per internetą, www.vkontrolė.lt/auditas_ataskaita.php?2926, [2009-03-01].
  33. Galimos ekstremalios situacijos, prieiga per internetą, http://www.civilinesauga.lt/index.php?content=pages&lng=lt&page_id=92, prisijungimo laikas: [2009-07-01].
  34. Gaisras, prieiga per internetą, <http://lt.wikipedia.org/wiki/Gaisras>, prisijungimo laikas, 2000-07-08.
  35. Gaisrai ir juose fluvusiniai žemumų pavieniai, prieiga per internetą, <http://www.viskas.lt/portal/index/article/5505>, [2000-07-08].
  36. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, prieiga per internetą, <http://www.vpgt.lt/index.php?1326047327>, [2009-07-17].

partament veiksm ekstremali situacij ar avarij atvejais ir
kvidavimo valdymas, prieiga per internet ,
557001228728499.pdf,[2009-07-01].

38. Valstybinio audito ataskaita. Ekstremali situacij valdymo organizavimas, prieiga per internet , http://www.vkontrole.lt/auditas_ataskaita.php?2926, [2009-07-16].
39. Wahlstrom, B., Nedveckait , T., Skarflinskien , V.J. Ar pavojinga radiacija? LR kra-to apsaugos ministerija. Vilnius, 2001, p.43.
40. Whats is terroism, prieiga per internet , <http://www.terrorism-research.com/>, prisijungimo laikas, 2009-07-14.
41. Wikipedijos fodynas. Terorizmas, prieiga per internet , <http://wapedia.mobi/lt/Terrorizmas>, prisijungimo laikas, 2009-07-14.
42. Valiuk nas, V. Makari nien , E. Mork nas, G. (1999). *Jonizuojančiosios spinduliuote ir radiacinės saugos terminų žodynas*. Vilnius: UAB šLitimoð.
43. Valstybinio audito ataskaita. Ekstremali situacij valdymo organizavimas, prieiga per internet , http://www.vkontrole.lt/auditas_ataskaita.php?2926, [2009-07-16].

Avarinis signalas – spėjamas signalas (veiksmas) fmon ms ar j turtui apsaugoti. Atvirasis jonizuojan iosios spinduliuos –altinis ó jonizuojan iosios spinduliuos –altinis, kur naudojant, jame esan ios radioaktyviosios medfiiagos gali patekti aplink .

Avarija ó netik tas vykis, suk l s sprogim , gaisr , statini visi-k ar dalin sugriovim , technologinio proceso nuostoling sutrikim , sunk grupin nelaiming atsitikim , pavojing medfiiag i–siverffim aplink , kai padaroma flala fmon ms ar aplinkai vykio vietoje ar ufljo rib .

Avarinis apšvietimas - ap–vietimo s lygos, sudaromos evakuacijos metu, kai sutrinka normalus ap–vietimas.

B

Branduolinė avarija ó grandinin s branduoli dalijimosi reakcijos aktyviojoje atomin s elektrin s branduolinio reaktoriaus zonoje kontrol s ir valdymo sutrikimas; kritin s mas s susidarymas pakraunant, perkraunant, perveflant ir saugojant branduolin kur ; –ilumos main sutrikimai, suk l kuro element pafleidim ir (ar) flmoni ap–vint , vir–ijan i leistinas ribas.

C

Civilinė sauga ó veikla, apimanti valstyb s ir savivaldybi institucij , vis kio subjekt , visuomenini organizacij bei gyventoj pasirengim ekstremaliai situacijai, veiksmus jai susidarius ir padarini –alinim , vis valstyb s i–tekli panaudojim gyventojams i–gyventi, –alies kio gyvybingumui palaikyti, turtui ir aplinkai nuo susidariusios ekstremalios situacijos poveikio apsaugoti, aktyviai –iuose procesuose dalyvaujant pilie iams.

Civilinės saugos operacijos vadovas ó vadovas, kuris per civilin s saugos ir gelb jimo sistemos institucij vadovus organizuoja gelb jimo ir padarini likvidavimo darbus, telkia –iems darbams atlikti reikalingas paj gas ir materialinius i–teklius.

D

Dezaktyvacija ó radioaktyvi j medfiiag pa–alinimas nuo aplinkos objekt , i–terpi , taip pat ir i–flmogaus organizmo.

E

Ekstremalaus įvykio kriterijai - steb jimais ir skai iavimais nustatyti arba tarptautin je praktikoje naudojami fizikiniai, cheminiai ar geografiniai vykio mast ir padarinius apib dinantys dydffiai, kuriuos pasiek s ar vir–ij s vykis laikomas ekstremaliu. Ekstremalaus vykio kriterijus nustato Vyriausyb ar jos galiota institucija.

Ekstremalaus įvykio židinys - gamtini , technini , ekologini ar socialini vyki paveikta teritorija, kurioje kilo gaisrai, vyko pastat ar kit inflinerini statini gri tys, radioaktyviosiomis,

magomis, skysiais, dujomis ar aerozoliais buvo užteršta aplinka ir žmogus flmonų gyvybei ar sveikatai. Šie pavojai atsiranda dėl gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio prielaidų ir karo veiksmų sąlygoja staigiai didelį pavojų flmonų gyvybei ar sveikatai, turtui, gamtai arba flmonų flikt, suflalojimams ar turtinius nuostolius.

Ekstremalus įvykis - nustatytus kriterijus pasiekęs ar viršijęs gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio vykis, keliantis pavojų flmonams, jų fiziologiniams ar socialiniams gyvenimo sąlygoms, turtui, kiui ir aplinkai.

Epidemija ó staigus ir ne prastai didelis užkrečiamųjų ligių plitimas viename ar keliuose teritorijos administraciniuose vienetuose.

Evakuacija - tvarkingas flmonių judėjimas saugiai nuo kilusio gaisro ar kitokios grėsmės vietai.

Evakuacijos laikas - laikotarpis, per kur visi pastate ar jo dalyje esantys flmonai, išgirdę evakuacijos signalą, pasiekia galutinį išėjimą.

G

Gelbėjimo darbų vadovas ó civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijos pareigūnas, kuris vadovauja gelbėjimo ir ekstremalios situacijos padarinių likvidavimo darbams vykio vietoje.

Gyventojų evakavimas - organizuotas gyventojų iškeldinimas iš teritorijų, kuriose pavojinga gyventi, suteikiant jiems stacionarines arba laikinas gyvenamąsias patalpas.

P

Prevencija ó kryptingai vykdoma pasirengimo ekstremalioms situacijoms priemonių visuma, kad iš anksto pasirengus būtų išvengta ekstremalios situacijos arba mažiau galimybių jai kilti, o susidarius ekstremaliai situacijai būtų mažiau pakenkta flmonams, turtui bei aplinkai.

PERTO APKLAUSA

INTERVIU PROTOKOLAS

Apklausos tikslas – išanalizuoti ekstremalių situacijų valdymo ypatumus ir problematiką

Telšių apskrityje.

IŠANALIZUOTI EKSTREMALIŲ SITUACIJŲ IR GELBĖJIMO SISTEMOS SITUACIJĄ

TELŠIŲ APSKRITYJE

BENDRI DUOMENYS APIE INFORMANTĄ

.....

(vardas, pavard)

.....

(pareigos ir patirtis ufmamose pareigose (metais)

.....

(institucija)

I. TYRIMO KRYPTIS-EKSTREMALIŲ SITUACIJŲ IR KRIZIŲ VALDYMO TEISINIS

REGLAMENTAVIMAS

1. Ar ekstremalių situacijų ir krizių valdymo Lietuvoje teisinis reglamentavimas aiškus ir efektyvus?	Taip	Ne
Pakomentavus pagrįskite šį pasirinkimą.		

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

2. Ar sutinkate, kad įstatyminiu požiūriu <u>kuriama efektyvi Krizių valdymo sistema?</u>	Taip	Ne
--	------	----

mentuokite.

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

3. Ar Vyriausybės ekstremalių situacijų komisijai įstatymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremalių situacijų valdymo gerinimo?

Taip

Ne

--	--	--

Pakomentuokite, kodėl taip manote.

--	--	--

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

4. Ar Krizių valdymo komitetui įstatymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremalių situacijų valdymo gerinimo?

Taip

Ne

--	--	--

Jei ne taip tai pagrįskite ir pakomentuokite.

--	--	--

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

atymu deleguotos funkcijos prisideda prie gerinimo?	Taip	Ne
mentuokite.		

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

6. Ar sutinkate, kad ekstremalių situacijų valdymo centrams įstatymu deleguotos funkcijos prisideda prie ekstremalių situacijų valdymo gerinimo?	Taip	Ne
Jei ne taip ,tai kaip tai pagrįskite ir pakomentuokite.		

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

7. Ar sutinkate, kad nacionaliniuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose ekstremalių situacijų valdymą, nėra aiškiai apibrėžtas <u>krizės santykis su ekstremalia situacija</u>?	Taip	Ne
Jei taip ,tai kaip tai įtakoja ekstremalių situacijų valdymo procesą, pakomentuokite.		

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

ose teisės aktuose, reglamentuojančiuose ekstremalių situacijų valdymą, neaptartas <u>krizių valdymo sistemos santykis su civilinės saugos ir gelbėjimo sistema?</u>	Taip	Ne
Jeį taip tai pagrįskite ir pakomentuokite.		

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

9. Ar pritariate teiginiui, kad įstatymu neregamentuotas <u>Vyriausybės ekstremalių situacijų komisijos ir Krizių valdymo komiteto bendradarbiavimas?</u>	Taip	Ne
Jeį taip tai pagrįskite ir pakomentuokite.		

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

10. Ar sutinkate, kad <u>teisės aktuose neaiškiai apibrėžta ekstremalias situacijas valdančių institucijų kompetencija, neretai jų funkcijos dubliuojasi, sudėtingas vadovavimo mechanizmas, galintis neužtikrinti operatyvaus ekstremalios situacijos valdymo ir sprendimų priėmimo?</u>	Taip	Ne
Jeį taip tai pagrįskite ir pakomentuokite.		

Komentaras:

Atsakymas:

11. Ar pritariate, kad Lietuvai būtų naudinga įkurti tarptautinius standartus atitinkančią civilinės saugos ir gelbėjimo instituciją, galinčią veiksmingai organizuoti ekstremalių situacijų valdymą ir patenkinti visuomenės poreikius šioje srityje – užtikrinti reikiamą skubią pagalbą žmogui gaisro, pramoninės avarijos ar kitos nelaimės atveju?

Taip

Ne

Jei taip tai pagrįskite ir pakomentuokite.

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

II. TYRIMO KRYPTIS - EKSTREMALIŲ SITUACIJŲ IR GELBĖJIMO SISTEMOS VALDYMO VERTINIMAS

12. Ar sutinkate, kad Lietuvoje veikia efektyvus ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo modelis?

Taip

Ne

Jei ne tai pagrįskite ir pakomentuokite.

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

13. Dešimtbalėje sistemoje įvertinkite Lietuvoje veikiančio ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymą:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

14. Ar Lietuvai svarbu parengti Valstybini ekstremaliu situaciju valdymo plana?

Taip

Ne

Jei taip, pagrįskite ir pakomentuokite.

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

15. Lietuvoje ekstremalaus įvykio lokalizavimo koordinavimas pradiniu momentu paliekamas savivaldybės pajėgoms. Ar tai teisinga?

Taip

Ne

Jei ne pagrįskite ir pakomentuokite.

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

16. Ar šiuo metu Lietuvoje veikianti ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistema <u>pajėgi mobilizuoti pakankamai rezervinių pajėgų</u> stambiams gaisrams gesinti ?	Taip	Ne
Jeigu ne pagrįskite ir pakomentuokite.		

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

17. Ar pritariat nuomonei, kad siekiant operatyviau reaguoti į susidariusią ekstremalią situaciją, nepaisant jos pobūdžio, tikslinga numatyti <u>tiesiogines PAGD ir Lietuvos kariuomenės sąveikos procedūras</u>?	Taip	Ne
Jeigu ne pagrįskite ir pakomentuokite.		

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

18. Ivardinkite priemones, kurios būtinos Lietuvoje ekstremalių situacijų ir gelbėjimo sistemos valdymo gerinimui.

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

III. TYRIMO KRYPTIS - EKSTREMALIŲ SITUACIJŲ IR GELBĖJIMO SISTEMOS VALDYMO VERTINIMAS TELŠIŲ APSKRITYJE

19. Apibūdinkite ekstremalių situacijų valdymo situaciją Telšių apskrityje.

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

20. Ar pritariat nuomonei, kad ekstremalių situacijų valdymas Telšių
apskrityje lyginat su kitomis apskritimis yra geriau organizuotas?

Taip

Ne

Pagrįskite savo atsakymą ir pakomentuokite.		

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

21. Ar pritariat nuomonei, kad <u>ekstremalių situacijų valdymas</u> Telšių apskrityje vertintinas gerai?	Taip	Ne
Pagrįskite savo atsakymą ir pakomentuokite.		

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

22. Įvardinkite ekstremalių situacijų valdymo Telšių apskrityje strateginius tikslus ir uždavinius.

Komentaras:

Patikslinimas telefonu:

Atsakymas:

23. Situacijų valdymo Telšių apskrityje pagrindines problemas, trukdančias efektyviau įgyvendinti užsibrėžtus tikslus?

Komentaras:

--

Patikslinimas telefonu:

--

Atsakymas:

--

24. Įvardinkite ekstremalių situacijų valdymo Telšių apskrityje gerinimo galimybes.

Komentaras:

--

Patikslinimas telefonu:

--

Atsakymas:

--

Dėkoju už pagalbą.